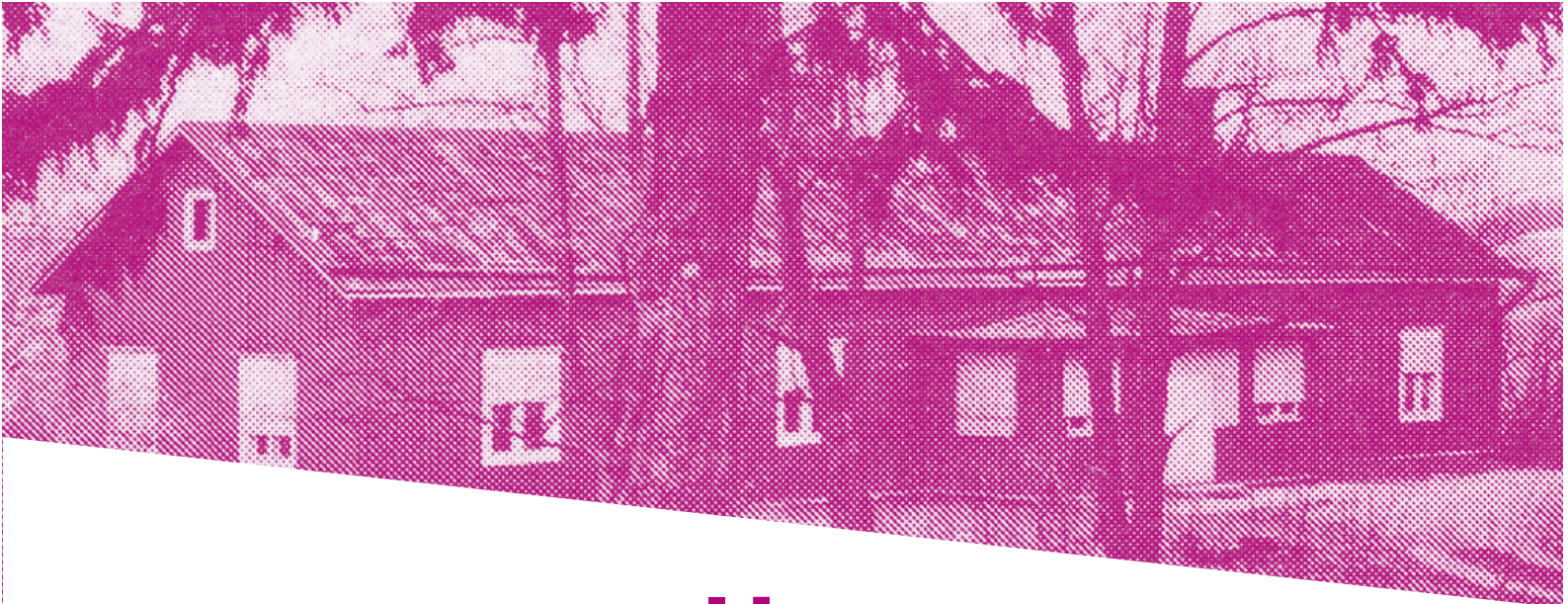

Polkuja päihteettömyyteen

Helsingin A-Killan viisi vuosikymmentä
päihdepolitiikan pyörteissä

Ville Eerola

Polkuja päihteettömyyteen

Polkuja päihdeettömyyteen

Helsingin A-Killan viisi vuosikymmentä
päihdepolitiikan pyörteissä

Ville Eerola

**Polkuja päihteettömyyteen
Helsingin A-Killan viisi vuosikymmentä
päihdepolitiikan pyörteissä**

Teksti: Ville Eerola

Työryhmä: Ville Eerola, Leni Palenius,
Marjo-Pauliina Paananen (toimitus), Minna Mäkipää (taitto)

Kuvat: Helsingin A-Killan kokoelmat ja *Vesiposti*-lehti

Kiitos: Jouni Hotti, Aarne Huhtala, Petri Hälikkä, Helena Miettinen,
Noora Nieminen, Hessu Olofsman, Taru Salmi, Maire Suominen,
Oiva Suominen, Unto Turunen

Julkaisija: Helsingin A-Kilta ry

© Ville Eerola ja Helsingin A-Kilta ry 2016

ISBN 978-952-93-7483-0 (nid.)

ISBN 978-952-93-7484-7 (PDF)

www.helsinginakilta.fi
www.facebook.com/helsinginakilta

Helsingin A-Killan puheenjohtajan tervehdys

HELSINGIN A-Kilta julkaisee tämän historiikin kunnianosoituksena A-killan aatteelle ja -toiminnalle. Haluamme jakaa kokemuksiamme kaikille päihdekuntoutuksesta kiinnostuneille ja kutsua keskusteluyhteystien ja yhteiseen työhön mukaan uusia ihmisiä ja toimijoita.

Viisikymmentä vuotta päihdepolitiikan tuoksinassa ja vertaistuen ruohonjuuritasolla on iso saavutus Helsingin A-Killalle. Saamme olla toistemme työpanoksesta ylpeitä ja kiittää menneiden vuosien vaikuttajia, myös niitä hiljaisempia, joiden nimiä ei tässä kirjassa mainita. Samalla tiedostamme, että elämme huolestuttavan eriarvoistumisen aikaa, jolla on vaikutuksensa päihderiippuvuuksista selviytymiseen. Entistäkin enemmän tarvitaan toimijoita, jotka ovat ihmisen puolella ja haluavat tehdä pyyteetöntä työtä kärsivien hyväksi – yhteistyössä.

PÄIHDERIIPPUVUUDEN maailma on sellainen, että harva sieltä yksin selviää. A-Kilta tarjoaa passiivisen elämäntavan tilalle vertaistuen, yhteisön, toivon, tiedon ja toiminnan. Vertaistuki perustuu siihen, että kohdataan toinen ihminen samalta tasolta. Se, joka tarjoaa auttavan kädensä, tietää, mitä toinen kokee. Kokemusten ja toivoa antavan tiedon jakaminen sekä yhdessä tekeminen on äärimmäisen tärkeää erityisesti liiallisen päihteidenkäytön lopettamisen alkuvaiheessa. Sydämellä ja korkealaatuisella ammattitaidolla työtään tekevä pieni henkilökunta mahdollistaa osaltaan ihmisten kohtaamisen.

TOIMINTAAMME on tähän asti tuonut erityisen sisältönsä Solis, Solakallion perinteikäs asumisyhteisö. Soliksen toiminta on tarjonnut kodittomille ja ulkopuolisuutta kokeville ongelmakäyttäjille päihteettö-

Malmin yhteisötilan avajaiset 13.6.2014. Vasemmalta alhaalta kokki Mervi Luja-lahti, yhteisöohjaaja Katariina Ilmola ja Helsingin A-Killan toiminnanjohtaja Leni Palenius. Oikealta alhaalta kokemusasiantuntija Vesa Karsikas, Helsingin kaupungin psykiatrisen ja päihdekeskuksen sosiaaliohjaaja Sonja Hartikainen ja Helsingin A-Killan kehittämiskoordinaattori Jouni Hotti.

män, kodinomaisen paikan ja yhteisön. Samalla Solis on omalla vaatimattomalla tavallaan tuonut yhdistykselle pieniä rahapuroja ja mahdollistanut henkilökunnan palkkaamisen.

Solakallion ylläpito on ollut mahdollista paitsi lukemattomien vapaaehtoistyöntekijöiden myös Helsingin kaupungin maksusitoumusten ansiosta. Vuoden 2016 alussa kaupunki kuitenkin lakkautti maksusitoumuksensa, minkä vuoksi Helsingin A-Kilta on ollut pakotettu muuttamaan toimintaansa ja vuokraamaan yksityisesti soluhuoneita asumispalvelun sijaan. Se, että syrjäytyneet ihmiset ovat Soliksen toiminnan avul-

la päässeet kuntoutumaan ja ruvenneet enemmän antamaan kuin ottamaan vastaan, on jo sinänsä äärettömän arvokasta, mutta se on myös tuonut säästöjä kaupungille ja yhteiskunnalle. Soliksen tulevaisuus on huolestuttanut syvästi A-kiltalaisia, ja toivomme edelleen, että löytäisimme keinon turvata sen toiminnan jatkossa.

Meillä on onneksi myös suuria ilonaiheita, kuten *Polkuja päihdetömyyteen ja hyvinvointiin* -projekti. Parin viime vuoden ajan olemme saaneet avustusta Raha-automaattiyhdistykseltä, mikä on mahdollistanut Malmin yhteisötilan avaamisen ja vilkkaan toiminnan siellä. Paljon uusia ihmisiä on liittynyt mukaan toimintaan, ja vuonna 2015 kävijämäärä nousi yli 7000:een. Malmin yhteisötilan toiminnan menestystekijä on laaja yhteistyöpohja: toimimme aktiivisesti lähes kolmenkymmenen yhteistyökumppanin kanssa.

HELSINGIN A-Killan hallituksen puolesta kiitän lämpimästi jokaista, joka tavalla tai toisella on mukana 50 vuotta täyttävän yhdistyksemme toiminnassa ja yhteistyössä – erilaisissa ryhmissä käyviä, vapaaehtoisia, työntekijöitä, toiminnan kehittäjiä ja yhteistyökumppaneitamme. Toivotamme onnea myös 40 vuotta täyttävälle Vantaan A-Killalle ja onnittelemme Suomen kaikkia A-Kiltoja merkittävästä työstä.

Helsingissä juhannuksena 2016

Unto Turunen

*Helsingin A-Killan hallituksen
puheenjohtaja vuodesta 2014*

HELSINGIN A-KILLAN KOKOELMAT

Sisältö

Helsingin A-Killan puheenjohtajan tervehdys	5
Johdanto	11
Kontrollipolitiikkaa	13
Juoppojen vallankumous	15
A-Kiltojen synty	21
Katse kohti yhteiskuntaa	29
Solakallion toipilaskoti	33
Raitistumisen tiellä	43
Alkoholinkulutus kasvaa ja A-Killan asema vakiintuu	52
Kyösti Kaihovaara, A-kiltatoiminnan ideologi	56
Oireena pullo, piikki tai pilleri	61
Helsingin A-Killan ja AA-liikkeen suhde	66
Vesiposti alkoholipoliittisena vaikuttajana	71
A-Kilta A-klinikan työn täydentäjänä	82
Vireä 1980-luku	88
Alkoholinkulutuksen kasvu ja sekakäyttäjän profili	93
Uudelle vuosituhannele	100
Polkuja päihteettömyyteen -projekti ja Malmin yhteisötila	107
Yhteistyöllä ja avoimuudella kohti tulevaisuutta	112
Helsingin A-Kilta vuonna 2015 – poimintoja toiminnasta	116
Viitteet	119
Lähteet	127

Johdanto

A-KILLAT ovat päihdeongelmaisten vertaistukiyhdistyksiä, joiden toimintaa mää rä äviä arvoja ovat päiht eettö myys, vapaaehtoisuus, kokemuksellisuus, yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja yhteistoiminta. Arvopohja on ollut alusta alkaen sama myös Helsingin A-Killassa.

A-Kiltojen syntyyn 1960-luvulla vaikutti suomalaisen alkoholipolitiikan murros. Sosiaalihistorian professori Matti Peltonen on jakanut suomalaisen alkoholipolitiikan vaiheet kolmeen osaan. Hänen mukaansa Suomen alkoholikulttuurin ensimmäistä vaihetta voi nimittää alkoholikieltojen ajaksi. Tämä vaihe kesti vuoteen 1932, jolloin perustettiin valtiollinen alkoholimonopoli. Ajanjaksoa 1930-luvun alusta vuoteen 1969 hän kutsuu ryhtiliikkeiden ajaksi; alkoholipoliittinen linja oli silloin holhoavaa ja ankaraa. Kolmas selkeästi erottuva kausi alkoi keskioluen myynnin vapauttamisesta vuonna 1969 ja jatkuu monessa suhteessa edelleen.¹ On merkittävää, että Helsingin A-Kilta ry:n synty sijoittui juuri tähän murroskohtaan; yhdistys perustettiin kesäkuun lopussa 1966. Edellä mainittuja kausia erottavat valtion virallisen alkoholipolitiikan lisäksi yleinen suhtautuminen alkoholin ja muiden päihteiden väärinkäyttöön sekä väärinkäyttäjään itseensä ja tämän auttamiseen.

Helsingin A-Kilta on koko A-kiltaliikkeen tavoin muodostunut ja kehittynyt suhteessa erityisesti kahteen muuhun päihdepoliittiseen toimijaan, A-klinikoihin ja AA-liikkeeseen. A-Killat olivat alun perin A-klinikoiden asiakkaiden yhdistyksiä, ja A-Kiltojen ja A-klinikoiden välit ovatkin olleet varsin lämpimät. Suhde AA-liikkeeseen sen sijaan oli monimutkaisempi. A-Killan toimintaa tutkineen Jussi Nikanderin sanoin:

– – vaikka A-kiltatoiminnan periaatteissa on alkuajoista lähtien korostettu yksilön vapautta valita erilaisista hoitomuodoista sopivin, voidaan sen ajatella jossakin mielessä toimivan AA-kerhon kritiikkinä.

AA-liikehän pohjautuu nimettömyydelle toisin kuin A-kiltatoiminta. A-Kilta eroaa AA-liikkeestä myös muutamalla muulla varsin merkittäväällä tavalla. Vaikka keskusteluryhmät ovat tärkeä osa A-kiltatoimintaa, on päivätoiminnalla kuitenkin suurempi merkitys toipumisprosessissa. A-kiltatoiminta pohjautuu idealle, jonka mukaan päihteiden käytölle voidaan löytää päihteettömiä vaihtoehtoja esimerkiksi urheilusta ja ystävien tapaamisesta.²

Se, miten nämä eroavaisuudet on eri aikoina käsitetty, on toki vain osa Helsingin A-Killan viiden vuosikymmenen mittaisesta historiasta päihdepolitiikan pyörteissä.

Kontrollipolitiikkaa

KIELTOLAIN epäonnistuminen 1930-luvun alussa ei johtanut uuden alkoholipoliittisen ajattelutavan jäsentämiseen. Yhtäältä juomisesta tuli laillista, mutta toisaalta koko alkoholipolitiikkaa määrittäväksi tekijäksi tuli alkoholinkäytön mahdollisimman tehokas rajoittaminen ilman täyskieltoa. Tätä varten Suomessa pystytettiin kaksi kontrollikoneistoa, joiden avulla poikkeavaa alkoholinkäyttöä pyrittiin hallitsemaan: vuoden 1937 alkoholilaki ja ostajaintarkkailu.³ Ne olivat sosiologian professori Pertti Alasuutarin määrittämän maksimaalisen kontrollipolitiikan ajan keinoja rajoittaa ja ohjata kansalaisten alkoholinkäyttöä. Kontrollitoimia yhdisti pyrkimys estää suomalaisten humaltuminen ja siistiä alkoholihaittojen mittarina pidetyt juopumuspidätysten tilastot.⁴

Ostajaintarkkailu oli alkoholikontrollijärjestelmä, jossa ostajan oli rekisteröidyttävä määrättyyn myymälään, jotta hänen alkoholinkäyttöään pystyttiin valvomaan. Siihen ei sinänsä kuulunut määräännösten rajoittaminen, vaan ostojen kirjaamisella pyrittiin selvittämään ostajien alkoholinkäytön luonne. Asiakkaan alkoholinkäyttöä pyrittiin ohjaamaan puhutteluilla ja myyntikielloilla. Laajalti tarkasteltuna ostajaintarkkailun on katsottu kestäneen vuodesta 1943, jolloin järjestelmän rakentaminen aloitettiin, vuoteen 1971 saakka, jolloin myymälätodistusten käytöstä luovuttiin kokonaan. Varsinaisen ostajaintarkkailujärjestelmän kautena on pidetty vuosia 1943–1957, jolloin erityiset palkatut ostajaintarkkailijat valvoivat alkoholiostoja⁵.

Ostajaintarkkailun tapaan myös alkoholilaki pyrki ihmisten kontrollointiin. Laki saattoi ankarimpana keinonaan määrätä väärinkäyttäjän alkoholihuoltolaan. Lakia sanotaan yhteiskunnalliseksi, sillä sen perusteluissa ei otettu kantaa alkoholismiin sairausluonteeseen tai keskustelun kohteena olleisiin perinnöllisiin vaikutuksiin.⁶

Matti Peltosen mukaan alkoholin anniskelussa noudatettiin erittäin karuja muotoja. Esimerkiksi Alkon myymälöissä pullot asetettiin hyllyille niin, että etiketit eivät näkyneet ja siten houkutelleet asiakkaita ostoksiin. Valtaväestö ilmeisesti hyväksyi tämän alkoholipoliittisen linjan.⁷ Osoituksena siitä voidaan pitää raittiusliikkeen säilymistä kansanliikkeenä aina 1960-luvulle saakka.

Vuoden 1970 jäsentietojen mukaan Suomessa oli 1000 asukasta kohden 83,7 raittiusjärjestöjen jäsenyyttä, Ruotsissa 46,1, Norjassa 33,5 ja Tanskassa 8,2.⁸ Niinpä suomalaisten alkoholinkulutus säilyi varsin alhaisella tasolla 1960-luvulle asti⁹. Erityisesti maaseutualueet, joilla ei ollut Alkoholiliikkeen myymälöitä eikä anniskeluoikeuksin varustettuja ravintoloita, säilyivät ”kuivina”¹⁰.

Juoppojen vallankumous

1950-LUVUN mittaan kontrollijärjestelmän haitat alkoivat käydä ilmeisiksi. Kritiikki valvontajärjestelmää kohtaan oli alkanut 1940-luvun lopulla myös Alkon sisällä¹¹. Asiakkaiden huomattiin olevan epätietoisia siitä, millaista alkoholijuomien käyttöä pidettiin väärinkäyttönä Alkon näkökulmasta. Ostajaintarkkailuun sisältyneet puhuttelut ärsyttivät yleisöä ja Alkoholiliikkeen myyntiorganisaatioon oli vaikeaa saada sellaista henkilökuntaa, joka todella olisi voinut vaikuttaa väärinkäyttäjien asenteisiin ja kulutukseen. Lisäksi järjestelmä oli kallis.¹²

Lopullisen iskun ostajaintarkkailulle antoi tutkimus, joka myöhemmin ilmestyi K. E. Lanun väitöskirjana *Poikkeavan alkoholikäyttäytymisen kontrolli* (1956). Tutkimuksessa todettiin, että tarkkailulla ei ollut saatu aikaan pysyviä muutoksia alkoholikäyttäytymisessä. Saavutetut muutokset olivat johtuneet pääasiassa muista syistä kuin ostajaintarkkailusta. Vuonna 1952 Alko vapautti viinit myymälätodistuspakosta ja ostojen merkintä ”kunnon asiakkaiden” osalta lopetettiin lokakuussa 1957¹³. Tarkkailijatoimet lopetettiin vuonna 1957, ja saman vuoden aikana Alkon hallinto-neuvosto päätti ostajaintarkkailutoimikunnan mietinnön mukaisesti luopua väkijuomaostojen yleisestä kirjaamisesta myymälätodistuksiin.¹⁴

Kontrollijärjestelmän ilmeisten heikkouksien vuoksi Alkoholiliike oli aluksi pyrkinyt korjaamaan järjestelmää luomalla alkoholistien luokitelujärjestelmän ja suunnitelman eri alkoholistityyppien hoitamisesta. Pian tämä yritys epäonnistui, joten uutta suuntaa lähdettiin hakemaan toisaalta. Väkijuomakysymysten tutkimussäätiössä ryhdyttiin viemään alkoholistien hoidon tutkimuksellista kehittämistä eteenpäin kaksivuotisen A-klinikkakokeilun avulla. Alun perin Alkoholiliikkeen keskuudessa toivottiinkin, että A-klinikkakokeilusta saatavien kokemusten avulla pystyttäisiin kontrolloimaan ostajaintarkkailussa löytyneitä väärinkäyttäjiä ja kehittämään tarkkailutoimintaa sisällöllisesti.

Sekä luokittelujärjestelmän että A-klinikkakokeilun esikuvana on pidetty amerikkalaista *Yale Plan Clinic* -toimintaa. Toinen keskeinen ulkomainen vaikuttaja oli samoin yhdysvaltalainen henkilökohtaisen huollon järjestelmä (*case work*).¹⁵ Menetelmä oli alkoholistin yksilöllisyyttä korostaessaan suoranainen antiteesi aikaisemmalle kontrollipolitiikalle, jossa kaikki alkoholia ostaneet nähtiin potentiaalisina väärinkäyttäjinä.

Muutos oli alkoholin saatavuutta syvällisempi. Erityisesti ostajaintarkkailussa oltiin vaikeuksissa silloin, kun piti määritellä, mitä juoppous oli ja miten juopottelijaa olisi tarkoituksenmukaisinta kohdella. Kaikki väärinkäytökset oli arvioitu saman kaavan mukaan, eikä juopottelijan persoonaan ollut kiinnitetty huomiota¹⁶. Nyt alkoholin ja väärinkäyttäjän suhde alettiin käsittää uudella tavalla. Entisen riippuvuusparadigman korvasi sairauskäsitys. Riippuvuuden ei enää katsottu johtuvan itse alkoholista, vaan alkoholistin sairaalloisesta suhteesta siihen¹⁷.

1950-luvulla alkoholismi alkoi terminä erkaantua ilmaisuista ”juoppo” ja ”juopottelija”, joihin se oli aiemmin kytketty julkisessa puheessa¹⁸. Koska alkoholiriippuvuus alettiin mieltää uudella tavalla, oli väärinkäyttäjien ongelmiin tartuttava uudesta näkökulmasta. Avainasemaan nousivat ajan amerikkalaiset vaikutteet ja A-klinikat.

A-Kiltojen liiton historiaa tutkinut Juha Rajala on sanonut 1960-luvun alun olleen Suomessa juopoiksi kutsuttujen ihmisten vallankumouksen aikakautta. Tällöin satoja vuosia pilkan ja naurun kohteena ollut kansanosa alkoi tiedostaa tilansa ja ottaa valtaa omiin käsiinsä. Vähitellen heihin alettiin suhtautua uudella tavalla, kun myönteinen kehitys alkoi näkyä asiakkaiden omatoimisuuden seurauksena.¹⁹ Tämän vallankumouksen kärjessä olivat A-klinikat, joista ensimmäiset perustettiin Väkijuomakysymysten tutkimussäätiön varoin Vaasaan vuonna 1953 ja Helsinkiin vuonna 1954.

A-klinikoiden perusajatus erosi radikaalisti entisistä kontrolliin perustuneista järjestelmistä, sillä niiden perusajatuksena oli toimia tutkimukseen ja vapaaehtoiseen yksilölliseen hoitoon perustuvina avohoito-

paikkoina. Klinikoiden henkilökunta koostui osin sosiaalityöntekijöistä ja osin lääketieteellisen koulutuksen saaneista henkilöistä.²⁰ Vaasan ja Helsingin kokeiluklinikoista saatujen kokemusten perusteella A-klinikatoimintaa päätettiin jatkaa. Varsinkin Helsingin A-klinikan toiminnan perusteella katsottiin A-klinikoiden pystyvän saavuttamaan sellaisia päämääriä, joihin maan alkoholistihuollossa oli pyritty sodan jälkeisinä aikoina tuloksetta.

Myönteisenä nähtiin se, että nyt hoitoon hakeutui melko runsaasti ihmisiä, joiden väärinkäyttöongelma oli vielä suhteellisen varhaisessa kehitysvaiheessa. Vapaaehtoisuuteen perustuva klinikkatoiminta näytti tukevan järkevällä tavalla lakisääteistä alkoholistihuoltoa. Kokeiluklinikoiden aloitettua toimintansa myös moni muu kunta ilmaisi halukkuutensa omien klinikoiden perustamiseen. Monesti tähän vaikutti lakisääteisen huollon tehottomuus.²¹

Menestyksen siivittämänä Helsingissä pidettiin huhtikuussa 1955 neuvottelutilaisuus, jossa päätettiin ryhtyä toimiin erityisen A-klinikkasäätiön perustamiseksi. Säätiön perustamista ja sääntöjä valmisteleva toimikunta sai työnsä valmiiksi syksyllä, ja A-klinikkasäätiö perustettiin 10.10.1955. Seuraavan vuoden huhtikuussa Vaasan ja Helsingin A-klinikat luovutettiin syntyneelle säätiölle. Alkoholiliike jatkoi A-klinikatoiminnan rahoittamista vuoteen 1957 asti, jolloin toiminnalle myönnettiin valtion varoista ensimmäinen määräraha.²²

Pian huolto- ja hoitolaitosten välille kehittyi työnjako, jonka mukaan perheelliset ja työssäkäyvät alkoholistit pyrittiin rekrytoimaan A-klinikoille, kun taas perheettömät, työttömät (tai ns. työtä vieroksuvat) ja asunnottomat toimitettiin huoltolaan. A-klinikkatoimintaa ryhdyttiin kehittämään työelämän vaatimukset huomioon ottaen, mistä yksi esimerkki oli 1960-luvulla aloitettu, aamuisin ennen työpäivää annettu krapulahoito. Vapaaehtoisuus lienee aluksi ollut melko näennäistä, mutta valtaosa huoltoon otetuista tuli hoitoon vapaaehtoisesti jo 1960-luvun lopussa.

Kaikkiaan sairauskäsitys ja siihen perustuneet hoitomuodot saivat alkoholistihuollon onnistumaan siinä missä ostajaintarkkailu oli epäonnistunut. Kun kontrollin kohteena olleet alkoivat vapaaehtoisesti hakeutua hoitoon, ulkoinen kontrolli pakkokeinoineen alkoi näyttää hyödyttömältä.²³ Ensimmäisten A-klinikoiden sosiaalityöntekijöiksi valitut entiset ostajaintarkkailijat oli koulutettu uudella *case work* -menetelmällä. Ensimmäisillä A-klinikoilla lähdettiin tietoisesti kokeilemaan menetelmän käyttämistä suomalaisten alkoholistien hoidossa – hyvin seurauksin.²⁴

A-klinikkatoimintaa aloiteltiin murroskohdassa, aikana, jolloin suomalaisessa sosiaalipolitiikassa siirryttiin vanhasta köyhäinhoidollisesta perinteestä kohti modernia hyvinvointimallia. Kun alkoholistien huollossa törmättiin yhä uusiin vaikeuksiin, olivat toiminnasta vastaavat pakotettuja hakemaan uusia, vapaaehtoisuuteen ja hoidollisuuteen perustuvia ratkaisuja. Vapaaehtoisuutta korostaneena toimintamuotona A-klinikat olivat uusi vaihtoehto kontrolliin perustuneelle vanhalle huoltojärjestelmälle. Ensimmäisten A-klinikoiden työntekijät korostivat toiminnan vaihtoehtoisuutta ja riippumattomuutta kontrollijärjestelmästä. A-klinikoiden onkin sanottu osaltaan toteuttaneen kehittyvän hyvinvointivaltion ihanteita, joiden mukaan auttamisen tuli perustua yksilön oikeuteen eikä ylhäältä tulevaan armoon tai pakoon.²⁵

A-klinikkatoiminta ei ollut aluksi kovin mittavaa: vasta vuonna 1958, kun klinikoita oli viisi, ne hoitivat vuodessa enemmän asiakkaita kuin alkoholihuoltoloissa hoidettiin. Kun klinikkakokeilut olivat rohkeisia ja ostajaintarkkailu oli osoitettu hyödyttömäksi, voitiin siirtyä uuteen vaiheeseen myös vähittäismyynnin järjestämisessä. Se, että alkoholiriippuvuus määriteltiin ihmisen heikkoudesta johtuvan juoppouden sijaan sairaudeksi, katsottiin Alkon piirissä kontrollin lieventämisen mahdollisuudeksi.²⁶

Muuttuneita toimintatapoja kuvaa krapulahoidon yleistyminen 1960-luvulla. A-klinikkasäätiön johtava sosiaalityöntekijä Ingalill Ös-

terberg totesi *Tiimi*-lehdessä krapulahoidon olevan osa suurta kontrollivastaista asennemuutosta, joka suuntautuu leimaavaa yhteiskuntakoneistoa vastaan. Hänestä krapulahoito oli muuttanut yleistä suhtautumista alkoholistien hoitoon huomattavasti myönteisemmäksi.

Österbergin artikkeli on esimerkki siitä, miten A-klinikkasäätiön piirissä alettiin osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun korostamalla säätiön keskuudessa tehtyjen kokeilujen ja ratkaisujen merkitystä koko yhteiskunnalle. Juoppouden kriminalisoinnista käytiin vilkasta keskustelua; sen ei enää katsottu olevan sopiva sosiaalisen kontrollin muoto. Keskustelu johti käytännössä siihen, että resursseista kilpailtaessa parhaimmat edellytykset oli organisaatioilla, joiden toiminta oli mahdollisimman monipuolista ja vailla perinteisen kontrollipaineen painolastia.²⁷

Arvostelu saavutti lopulta myös sosiaalihuollon johdon, joka ryhtyi uudistamaan huoltotoimintaa. Vuonna 1968 perustettiin uusi keskusvirasto, Sosiaalihallitus, laitoshuollon ja tahdonvastaisten toimien vähentämisen vauhdittamiseksi. Jo ennen viraston perustamista komitea pohti sosiaalihuoltoa koskevaa lainsäädäntöä ja toimeenpanoa. Komitea tuli siihen tulokseen, ettei sosiaalihuolto voinut samaan aikaan sekä auttaa yksilöä että toteuttaa yhteiskunnan etuja yksilöä vastaan pakkokeinoin. Pahimpina epäkohtina komitea piti huollon ja kontrollin tehtävien kuulumista samoille viranomaisille sekä pakkotoimenpiteiden runsasta käyttöä. Pakkotoimenpiteet ja kontrolli lähinnä leimasivat kohteitaan. Tämän epäkohdan poistamiseksi komitea asetti sosiaalihuollon keskeisimmäksi yksittäiseksi kehittämisen kohteeksi mahdollisimman laajan yleispalvelujärjestelmän, jota tiettyihin ongelma-aloihin liittyvät erityispalvelut ainoastaan täydentäisivät.²⁸

A-klinikat olivat vuonna 1956 ottaneet käyttöönsä ryhmähoidon englantilaisen esikuvan ja AA:n toiminnan innoittamina. Vuosikymmenen loppuun mennessä ryhmähoidosta oli tullut yksilöhoitoa veroinen hoitomuoto klinikoiden toiminnassa, ja vuonna 1960 se oli jo käytössä kaikissa säätiön toimipaikoissa. Neljä vuotta myöhemmin joka kymme-

nes A-klinikalla kävijä osallistui hoitoryhmään. Toiminnan vakiintuessa ryhmät alkoivat monipuolistua. Vuonna 1964 kaikilla klinikoilla oli miespotilaiden ryhmä ja useimmilla myös perheryhmä. Lisäksi Turussa ja Lahdessa toimi puutyöryhmä ja Lahdessa opintoryhmä.²⁹

Vaikka A-klinikoiden toiminnan perustavana ajatuksena oli tukeminen alkoholistin voimavaroihin ja tämän omaan vastuuseen, 1960-luvun alkuun asti ryhmissä vallitsi asetelma, jossa terapeutti oli auktoriteettina selvästi hoidettavaa ”ylempänä”. Tämän vuoksi ryhmät pyrittiin muodostamaan mahdollisimman homogeenisiksi, eikä itenäisiä ryhmiä pidetty mielekkäinä. Terapeutin tehtävä oli pitää tilanne lujasti ohjissaan ja samalla ohjata ryhmää yhteiseen vastuuseen. Ilman terapeuttia potilaiden uskottiin suojelevan ongelmiaan, vaikka he yrittäisivätkin selvittää niitä. Ilman terapeuttia ryhmähoitojen pelättiin jäävän pinnalliseksi ystävydentarpeen tyydyttämiseksi ja seurusteluksi.³⁰ Tämän asetelman murtuminen merkitsi alkoholisteille aivan uudenlaista oman elämän hallintaa ja ensimmäisten A-Kiltojen syntyä.

A-Kiltojen synty

VÄHITELLEN ryhmät alkoivat muuttaa muotoaan terapeutin ohjauksesta istunnoista kohti vapaata keskustelua, joka eteni potilaiden, eikä niinkään terapeutin johdolla. Nyt luovuttiin ryhmien yhtenäisyyden ajatuksesta. Terapeutin rooli siirtyi ryhmien ohjaamisesta niiden sisäisen vuorovaikutusprosessin täydentämiseen.³¹

Helsingissä A-klinikkaa johtanut K. E. Lanu kirjoitti A-klinikkasäätiön *Tiimi*-lehdessä:

– lähtökohta, perusidea on se totuus, että jokaisella ihmisellä on – ellei näkyviä, niin ainakin piileviä – persoonallisia positiivisia ominaisuuksia ja kykyjä, joihin kaiken terapeutin toiminnan ja pyrkimysten tulee pohjautua. Tämän seikan huomioonottaminen on terapian onnistumisen välttämätön edellytys.

– terapeutin ei ole enää syytä tärkeillä.³²

”Yläpuolella” operoivan ammattiterapeutin ja tämän ”alapuolella” hoitoa saavan potilaan asettelmaa ei enää pidetty tarpeellisena.³³

Saman *Tiimin* pääkirjoituksessa Lanu käsitteli aktivoituneita asiakkaita, joiden toimintaa tuli hänen mielestään käsitellä paitsi periaatteellisenä ja ideologisenä kysymyksenä myös menetelmänä saattaa piileviä voimavaroja tulokselliseen käyttöön³⁴. Kun ryhmissä kokoontuneet potilaat alkoivat tavata toisiaan myös vapaa-ajallaan, alkoi syntyä potilastoimikuntia, ensimmäisenä Turun A-klinikalla vuonna 1959. Klinikkan hoitosuhde ei ollut tyydyttänyt kaikkia asiakkaita, vaan he alkoivat etsiä uusia tapoja täyttää alkoholinkäytön lopettamisen jättämää tyhjiötä.³⁵

Yhteistoiminta laajeni ryhmien sisältä ryhmien välille. Turun potilastoimikunnan sekä Kymen ja Tampereen klinikoiden hoitoryhmien kes-

Helsingin A-Killalla oli kirjallista kunnianhimoa jo ennen *Vesipostia*. Kalevan Kerhon joulujulkaisu vuodelta 1967.

ken keskusteltiin vierailusta toisten klinikoiden ryhmissä. Kun aikeesta kuultiin Helsingin A-klinikalla, syntyi ajatus yhteisen kokouksen pitämisestä. Kokous pidettiin 18.10.1964, ja sen järjestelyistä vastasi Helsingin A-klinikan torstairyhmästä koottu toimikunta. Merkkinä siitä, että klinikat suhtautuivat myönteisesti hankkeeseen, kokoukseen osallistui ryhmähoidossa olevien potilaiden lisäksi klinikoiden henkilökuntaa Helsingistä, Jyväskylästä, Kymestä, Lahdesta, Tampereelta ja Turusta.

Kokouksen keskeinen anti oli, että päätettiin ehdottaa potilastoimikuntien perustamista A-klinikoiden yhteyteen. Vuoden kuluessa kaikille A-klinikoille Oulua lukuun ottamatta syntyi asiakastoimikunta. Tosin jokaiseen niistä kuului yksi tai useampi klinikan edustaja.³⁶

Lokakuinen kokous antoi sysäyksen myös Helsingin oman asiakasyhdistyksen perustamiselle³⁷. Helsingissä vastuun antaminen potilaille oli aloitettu jo vuosina 1958–1959, kun klinikan maanantairyhmän jäsenet ottivat vuorotellen vastatakseen lyhyiden alustusten pitämisestä eri aiheista ja omakohtaisista kokemuksista. Vaikka kokeilu jäi väliaikaiseksi, koettiin se potilaiden keskuudessa niin merkitykselliseksi, että sitä on pidetty jopa Helsingin A-Killan lähtölaukauksena.

Ryhmien jäsenet osallistuivat säännöllisesti klinikoiden lehdille ja radiolle tarjoaman materiaalin luomiseen. Myöhemmin Helsingin A-klinikan sunnuntairyhmän toiminta-ajatus perustui keskinäiseen apuun.³⁸ K. E. Lanun mukaan ryhmät olivat jo alkuvuosina kokoontuneet osin ilman henkilökuntaa. Hoitoryhmien jäsenet olivat myös huolehtineet tarjoilusta jo vuosien ajan.³⁹ Muutokseen ei kuitenkaan vielä rohjettu lähteä systemaattisesti.

Helsingin A-Killan perustajiin kuulunut Aarne Huhtala on myöhemmin muistellut, että A-klinikkasäätiön edustajien ja erityisesti Lanun mielestä työntekijöiden ei tullut osallistua A-Killan syntyyn.⁴⁰ A-Kiltojen synnyn kannalta oli siis keskeistä se, että klinikoilla suhtauduttiin myönteisesti asiakkaiden toimeliaisuuteen. Helsingissä myönteisyys henkilöityi Lanuun. Klinikoiden henkilökunnan asiakas-

keskeinen ajattelutapa ja asiakkaiden omatoimisuutta korostava ideologia vaikutti tuolloin suuresti muussakin sosiaalityössä ja -huollossa. Asiakasyhdistyksiä alettiin varsinaisesti tukea vasta, kun niitä oli jo alettu perustaa.⁴¹

Lanun mukaan etenkin alussa ideat ryöppysivät ja niiden välittömään toteutumiseen uskottiin innokkaina, mutta sittemmin astui voimaan ”nopeusrajoitus”: oli edettävä ”rauhallisesti, liikoja käytettävistä voimista uskomatta”.

Kaiken – hulppeimmaltakin näyttävän suunnitelman – käytäntöön saattaminen vaatii oman aikansa. Alkoholistin luonteenkuvaan – jos näin voidaan sanoa – ilmeisesti kuuluu haltioitunut innostuminen, perusteetonkin usko suuriin sarviin entisen pässin tavoin.⁴²

Kun asiakastoimikunnat kuitenkin vähitellen totuttelivat itsenäiseen toimintaan, kypsyi ajatus keskinäisestä yhteydenpidosta. Aluksi yhteys muiden kaupunkien ryhmiin saatiin vain klinikoiden henkilökunnan välityksellä. Lokakuussa 1964 pidettiin Helsingissä hoitoryhmien yhteiskokous, jossa oli esillä kysymys yhteydenpidosta. Kokous käynnisti A-Kiltojen valtakunnallisen kattojärjestön syntyprosessin, ja ensimmäistä kertaa yhteinen keskustoimikunta kokoontui Turun A-klinikalla tammikuun lopussa 1965.

Turun kokouksessa jäi auki moni asia, kuten yhteisen liiton ja yksittäisten asiakasyhdistysten nimet ja rekisteröityminen. Nimikysymykset hiersivät erityisesti seuraavassa, toukokuun lopulla Lahdessa pidetyssä kokouksessa. Turkulaiset ilmoittivat pitäytyvänsä Ketju-nimessä, ja Tampereen sekä Lahden edustajat halusivat jättää nimikysymyksen kunkin yhdistyksen oman harkinnan varaan. Samoin yhteisen liiton rekisteröityminen epäonnistui, sillä vaikka kokouksessa päätettiin rekisteröidä kattojärjestö nimellä A-toimikuntien Liitto, jättivät asiasta vastuun saaneet tamperelaiset rekisteröinnin hoitamatta.⁴³

Yhteisen liiton perustaminen epäonnistui seuraavassakin kokouksessa, Tampereella lokakuussa 1965. Tampereen edustajien lisäksi yhteistä liittoa vastustivat nyt myös Helsingin edustajat, jotka kannattivat ajatusta jo valmiiksi rekisteröidyn A-klinikkain Tuki ry:n toiminnan elvyttämisestä. Kotkan edustajat puolestaan pitivät rekisteröimistä ensiarvoisen tärkeänä muun muassa taloudellisen toiminnan vuoksi ja totesivat aikovansa rekisteröityä omana yhdistyksenään, mikäli yhteistä liittoa ei saataisi aikaan. Kymen potilastoimikunta rekisteröityi 24.2.1966 nimellä Kymen A-klinikan Potilaat. Myönteisten kokemusten rohkaisemina saman vuoden aikana rekisteröityivät Jyväskylän A-klinikan Asiakasrengas, Helsingin A-klinikan asiakkaat ja Turun A-klinikan asiakkaat.⁴⁴

Helsingissä kiltatoiminta oli ollut varsinkin alussa niin vähäistä suhteessa alkoholisoituneiden määrään, että asiaa ihmeteltiin.⁴⁵ Vasta muiden A-klinikoiden asiakkaiden järjestäytyminen muutti mielen Helsingissä ja loi uskoa työhön.

Pohjana asiakkaiden toiminnalle oli se, että Helsingin A-klinikalla oli aikaansa nähden hyvin vahvaa ryhmähoitotoimintaa. Helsingissä ryhmiin osallistuneilla ei kuitenkaan ollut järjestökokemusta, kun taas muilla paikkakunnilla samoihin aikoihin aktivoituneista asiakkaista monet olivat ammattiyhdistysaktiiveja. Helsingin A-Killan toimijat kuuluivat keskiluokkaan, eikä organisoimisen taito ollut heille niin tuttua. Aarne Huhtalan mukaan kiltatoimintaan ”sytyttiin hitaasti”, vaikka olitiinkin sinänsä hyväksyvällä kannalla.⁴⁶

Sysäyksen kohti oman yhdistyksen perustamista antoivat Turun Potilastoimikunnan sekä Kymen ja Tampereen klinikoiden hoitoryhmien piirissä käydyt keskustelut vierailuista toisten ryhmäläisten luona. Kun Helsingissä kuultiin asiasta, ryhdyttiin suunnittelemaan yhteisen kokouksen pitämistä. Kokous järjestettiin Helsingissä syyskaudella 1964. Järjestelyistä vastasi Helsingissä toimivan torstairyhmän keskuudesta valittu toimikunta. Kokous oli Helsingin A-klinikkaa johtaneen Heikki

Sieran mukaan innoittava ja vaikutti aikanaan oman yhdistyksen perustamiseen Helsingissä ja myös tulevaan yhteistoimintaan eri paikkakuntien klinikoiden välillä.⁴⁷

Helmikuussa 1966 A-klinikkasäätiön henkilökunnan opintopäivillä alustanut Helsingin A-klinikan asiakas sanoi, että asiakastoimikunnat voisivat toimia lenkkinä, jonka avulla alkoholipotilas voisi jälleen yhdistää yhteiskuntaan ja toisiin ihmisiin katkaisemansa siteet. Hän totesi, että potilaalla on yleisesti tunnettu halu auttaa ”osatovereitaan”. Tältä pohjalta Helsingin klinikalla oli alun perin muodostettu sunnuntai-ryhmä.⁴⁸

A-toimikunnan työskentelyyn osallistuneen alustajan mukaan ongelma oli kuitenkin siinä, että Helsingissä potilaat olivat liian riippuvaisia toisista ihmisistä. Hän näki asiakastoimikunnan perustan olevan omatoimisessa ja -ehtoisessa toiminnassa, ja totesi, että on helppoa tehdä päätöksiä, joista toiset kantavat vastuun. Hänen mukaansa toiminnassa nojattiin liikaa klinikoihin ja niiden henkilökuntaan.⁴⁹

Ei uskallettu lähteä sanoisinko omavaraisesti tekemään päätöksiä vaan jo etukäteen liian suuressa määrin ajateltiin sitä, miten A-klinikan taholta tultaisiin päätöksiin suhtautumaan.⁵⁰

Alustaja harmitteli, että oli aikaisemmin Helsingin A-klinikan asiakastoimikunnassa esittänyt ajatuksen oman kerhon aikaansaamisesta niin laihoihin tuloksin. Tavoitteena oli saada englantilaisen esikuvan mukaan kerho omassa huoneistossa, joka olisi kaikkina viikonpäivinä potilaiden käytettävissä. Huoneistossa tulisi olla televisio, radio, levysoitin, aikakausi- ja sanomalehtiä ja kirjasto sekä makuutiloja sellaisille henkilöille, jotka ovat esimerkiksi puolison sairastumisen tai matkan vuoksi jääneet yksin. Vaikka suunnitelma oli epäonnistunut, alustaja totesi:

– – tänä hetkenä nämä ajatukset tuntuvat kenties melko utopistisilta, mutta kukapa tietää vaikka ne joskus toteutuisivatkin. Tämä, jos mikään on potilasjohtoista toimintaa ja sen merkitystä monessakin mielessä on vaikeata kuvitella.⁵¹

Pian tämän jälkeen syntyvän A-Killan toiminta tuli vastaamaan melko tarkasti alustajan suunnitelmia.

Kevään 1966 myötä ajatus päihdeasiakkaiden oman rekisteröidyn yhdistyksen perustamisesta saavutti Helsingissä siinä määrin kannatusta, että katsottiin aiheelliseksi kutsua koolle yhdistyksen perustamiskokous. Kokous pidettiin kuudentoista osallistujan voimin 30. kesäkuuta, ja samana päivänä allekirjoitettiin yhdistyksen perustamissopimus.

Yhdistyksen nimestä jouduttiin äänestämään. Äänestyksessä Helsingin A-klinikan Potilaat ry sai kolme ääntä, Helsingin A-klinikan Kannatusyhdistys ry kaksi ääntä, Helsingin A-klinikan Jäsenyhdistys ry kolme, Helsingin A-klinikan Potilaitten Kannatusyhdistys ry neljä ja voittajaksi selviytynyt Helsingin A-klinikan Asiakkaat ry kaksitoista ääntä.⁵²

Yhdistyksen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Pauli Pirtamo, joka kuitenkin kuoli jo samana kesänä, heinäkuussa. Ensimmäiseksi varapuheenjohtajaksi valittiin Seija Syrjänen ja toiseksi varapuheenjohtajaksi Heikki Siera A-klinikalta. Sihteeriksi valittiin Kyösti Kaihovaara. Koska jo aikaisemmin keväällä oli laadittu alustavia sääntöluonnoksia, sai perustamiskokouksessa valittu yhdistyksen johtokunta sääntöehdotuksensa melko vaivattomasti valmiiksi kokoonnuttuaan vain pari kertaa. Kaikki tarvittavat asiapaperit pystyttiin jättämään 15. heinäkuuta yhdistysrekisteriin. Helsingin A-Klinikan Asiakkaat ry merkittiin yhdistysrekisteriin 10. elokuuta.

Yhdistyksen ensimmäinen yleinen kokous pidettiin kesälomien jälkeen 2. syyskuuta. Saman vuoden toimintasuunnitelman mukaan liikkeelle oli lähdetty innolla, joskin käytännöllisesti katsoen rahattomina. Vuoden 1966 puolella ei saatu aikaan mittavia töitä, mutta ”jotain kuitenkin”.

Yhdistyksen virallisia kokouksia ehdittiin pitää kaikkiaan kahdeksan. Keskimäärin osallistujia oli lähes yksitoista. Tärkeimpiä ryhmätilaisuuksia olivat lauantairyhmät, sunnuntairyhmät ja koulutusryhmät, joihin osallistuttiin melko hyvin: käyntejä kertyi yhteensä 223.⁵³

Katse kohti yhteiskuntaa

A-KILTA-NIMEN otti ensimmäisenä käyttöön keväällä 1969 Kymen A-klinikan Potilaat ry. Aiempaa nimeä pidettiin leimaavana ja sisään-päin kääntyneenä. Kun tukea tarvittiin myös ulkopuolisilta, ei-alko-holisteilta, yhdistys valitsi nimimuodon, joka ei vieroittaisi mahdollisia yhteistyötahoja.⁵⁴

Kaksi vuotta myöhemmin muut asiakasyhdistykset alkoivat seura-ta kymeläisten esimerkkiä, ja A-Kilta-nimi otettiin käyttöön myös Hel-singissä sekä Tampereella, Lappeenrannassa ja Porissa. Uudella nimellä haettiin monimuotoista jäsenkuntaa ja karsittiin ennakkoluuloja. Hel-singissä nimen muuttaminen muotoon Helsingin A-Kilta ry. sujui il-man kielteisiä reaktioita.⁵⁵

Nimen muuttamisella pyritään yhdistyksen jäseniksi saamaan myös sellaisia henkilöitä, jotka eivät käy hoidossa A-klinikalla, mutta joilla sii-tä huolimatta saattaa olla alkoholin aiheuttamia ongelmia, tai henkilöi-tä, jotka muista syistä ovat kiinnostuneita yhdistyksen toiminnasta ja haluavat olla tässä toiminnassa mukana.⁵⁶

Ilmeisesti suurin huoli uuden nimen tiellä oli ollut yhteyden säilyttäminen A-klinikkaan. Muutama vuosi myöhemmin, kun liiton nimeä oltiin vaih-tamassa, Kyösti Kaihovaara kirjoitti Helsingin A-Killan *Vesiposti*-lehdessä:

Miksi näin? Eikö asiakas-sana kelpaa? Halutaanko A-klinikka unohtaa tai katsoa tarpeettomaksi? Näitä kysymyksiä sekä monia muita saman-tapaisia esitetään aika usein ja joskus huolestuneinkin silloin, kun A-kilta-käsite joutuu keskustelujen kohteeksi. Suoralta kädeltä voidaan vastata, ettei ole syytä huoleen tai pelkoon päihdepoliittisten pulmien peukaloimisesta.

Hän jatkoi, että A-klinikat tuskin koskaan tulisivat tarpeettomiksi. Keskeistä oli suuntautuminen kohti muuta yhteiskuntaa:

Miksi muuten yleensäkin pitäisi rajoittaa esim. alkoholipoliittinen yhdistys ainoastaan jonkin määrätyn ”tunnusmerkin” omaavien henkilöiden yhteisöksi? Toimintaan saataisiin melkoisella varmuudella käyttökelpoista verta, kun jäsenistö koostuisi erilaisista, toistensa kanssa luontevasti toimeen tulevista henkilöistä.

Selvytyden vuoksi tulkoon mainituksi, että esim. Helsingin A-Killan jäsenistä suurin osa on joko nykyisiä tai entisiä A-klinikan asiakkaita ja niitä muita ihmisiä on huomattavasti vähemmän. Kilta-nimen käyttöön otto ei esim. klinikan taholla aiheuttanut ”hämmennystä”, päinvastoin siellä ymmärrettiin erittäin selkeästi nimen vaihtoon liittyvät syyt, joilla pyrittiin leimautumisen vähentämiseen, jäsenistön laajentamiseen jne.⁵⁷

Helsingin A-klinikoiden asiakkaat olivat jo ennen oman yhdistyksen rekisteröimistä tehneet yhteistyötä muiden paikkakuntien samanhenkisten ihmisten kanssa, joten oli luonnollista, että yhteyksiä muualle pidettiin aktiivisesti yllä heti alusta asti, jo vuonna 1966. Yhdistys oli edustettuna valtakunnallisissa A-klinikoiden Asiakasyhdistysten yhteiskokouksissa, joita pidettiin Jyväskylässä, Tampereella ja Oulussa. Marraskuussa vierailtiin sosiaaliministeriössä ja käytiin pitämässä Järvenpään sosiaalisairaalassa tiedotustilaisuus A-klinikan ja yhdistyksen asioista.⁵⁸

Yhteydet A-klinikkaan säilytettiin myös tiiviinä, mistä kertoo sekin, että Heikki Siera A-klinikalta valittiin uuden yhdistyksen toiseksi varapuheenjohtajaksi. Siera totesi myöhemmin valinnastaan, että asiasta oli keskusteltu useaan otteeseen yhdistyksen toimikunnissa ja klinikan työryhmässä. Oli päätetty, että klinikka olisi aluksi mukana, mutta kli-

nikan edustajat pyrkisivät irtautumaan toiminnasta mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.⁵⁹

Yhteydenpito muiden paikkakuntien yhdistysten kanssa oli myös yhteisen liiton perustamisen taustalla. Yhteisymmärrykseen yhteisen liiton perustamisesta päästiin ensimmäistä kertaa Helsingissä A-Killan Kalevan Kerholla 12.3.1967 pidetyssä asiakastoimikuntien yhteiskokouksessa. Helsingin A-Kilta sai tehtäväkseen A-klinikoiden Asiakkaiden Liiton sääntöluonnoksen laatimisen. ”Helsinki oli siis näissä valtakunnallisissakin kuvioissa jo alusta alkaen vahvasti mukana”, totesi Kyösti Kaihovaara myöhemmin.⁶⁰

Yhdistymistä olivat auttaneet yhteiset vastoinikäymiset, sillä A-klinikkasäätiön valtionapua oli supistettu niin paljon, että klinikkatoiminnan laajentaminen oli hetken aikaa vaakalaudalla. Tilanne oli johdantanut toimikuntien ensimmäiseen esiintymiseen valtakunnallisella tasolla: viisihenkinen valtuuskunta kävi yhdistysten työryhmän valtuuttamana esittämässä sosiaaliministeri Matti Koivuselle kirjelmän säätiön anomuksesta ja yleisemminkin vapaaehtoisuuteen perustuvasta hoidosta.

Liiton ensimmäinen vuosikokous pidettiin Lahdessa saman vuoden marraskuussa. Kokouksessa tehtiin päätös A-klinikoiden Asiakkaiden Liiton perustamisesta. Liitolle valittiin väliaikainen hallitus huhtikuussa pidettävään seuraavaan vuosikokoukseen saakka. Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Kyösti Kaihovaara Helsingin asiakasyhdistyksestä, ja huhtikuussa hänen kauttaan jatkettiin. Yhdistysrekisteriin liitto merkittiin 5.3.1968.⁶¹

Yhdistyksen kokouksia pidettiin keskimäärin kaksi kertaa kuukaudessa, ja lisäksi oli yhteisneuvotteluja klinikan kanssa. Kokonaan ulospäin suuntautuneesta toiminnasta mainittakoon muun muassa osallistumiset valtakunnallisiin asiakasyhdistyskokouksiin ja viiden-toista edustajan vierailu Järvenpään sosiaalisairaalassa. Ohjelmaan kuuluivat myös ryhmätyön kurssit Tampereella ja keskustelutilai-

suus Etelä-Pohjalaisessa Osakunnassa. Helsingin kaupungin raittiuslautakunnan kanssa oli sekä raha-asioihin liittyvää että muuta yhteistoimintaa.

Toimintaa rahoitettiin pääasiassa erilaisin keräysvaroin. Uudenmaan lääninhallituksen luvalla toimitettu listakeräys tuotti kohtalaisen tuloksen. Juhliakin pidettiin: kerhon avajaiset, vappujuhla ja pikkujoulu. Yhdistyksen tilaisuuksiin tehtiin kaikkiaan noin 4000 vierailua. Pyrkimyksenä oli tehostaa toimintaa ja hankkia aktiivisesti jäseniä, jotta saataisiin ”joukkovoimaa”. Tavoitteena oli myös yhteistoiminnan laajentaminen samoilla aloilla työskentelevien kanssa.⁶²

Solakallion toipilaskoti

HELSINGIN A-Killan ensimmäiset vuodet olivat toimeliasta aikaa. Silloin laskettiin perusta toiminnalle, joka on jatkunut 2010-luvulle asti. Kilta työskenteli oman kerhon parissa ja perusti hoitokodin vuokraamalla 4.4.1968 kaupungilta puutalokiinteistön, joka sijaitsi Oulunkylässä, osoitteessa Solakalliontie 9–11.

Alun alkaen kiinteistö oli tarkoitettu kesä- ja virkistyspaikaksi. Koska asunnottomien alkoholistien majoitustarve oli huutava, rakennukseen perustettiin loppuvuodesta hoitokoti kaupungin huoltolautakunnan 500 markan avustuksella. Toipilaskodin toiminnassa oli ainutlaatuista se, että se oli täysin itsenäinen, ja yhdistys pitikin kunnia-asiaan kehittää sen toimintaa riippumattomana.

Toipilaskoti muodosti 1970-luvun alussa killan toiminnan painopisteen. Osa killan keskustelu- ja toimintaterapiasta toteutettiin toipilaskodin tiloissa. Paikan merkitystä kuvastaa se, että kilta tavoitteli vuonna 1970 toisenkin toipilaskodin perustamista. Hanke kariutui rahapulaan.⁶³

Koska hoitokoti sijaitsi rauhallisella, laajalla puistoalueella, se sopi hyvin kesänviettoon ja virkistyskäyttöön. Asuntopula ja perheiden hajoamisuhka vaikuttivat siihen, että yhdistys joutui ottamaan hoitokotiin vakinaisia asukkaita.⁶⁴ Jo huhtikuussa todettiin tarve käyttää ainakin paria kahden hengen huonetta jäsenten tilapäiseen asuttamiseen. Näistä huoneista päätettiin periä vuokraa kaksi markkaa henkilöltä vuorokaudessa. Yhdistyksen maksama oma kiinteistövuokra oli tuolloin 550 markkaa vuodessa.⁶⁵ Paikka tarjosi kesäasunnon kahdelle perheelle ja seitsemälle yksinäiselle kiltalaiselle.

Ensimmäinen asukas kirjattiin 7.5.1968. Talo oli aluksi varsin kehnoissa kunnossa, ja kunnostustyöt jouduttiin jälleen tekemään talkootyönä. Samalla rakennettiin sauna talon kellarikerrokseen, joten juhan-

Kuva Solakallion päärakennuksesta vuodelta 1968, jolloin laudoitus peitti osan ikkunoista.

nuslöylyt saatiin omasta saunasta. Remontoinnin aikana heräsi ajatus perustaa hoitokoti ja katkaisuaseman tyyppinen pieni hoidollinen yksikkö.

Kilta päätti anoa kiinteistön käyttöä ympärivuotiseksi ja rahaa hoitokodin perustamiseksi. Paperisodan jälkeen saatiin lupa asumiseen 140 markan kuukausivuokraa vastaan; talvikuntoon kunnostamiseen ei kuitenkaan saatu rahaa. 1.10.1968 aloitettiin asuntolatyypinen hoitokoti-toiminta keskimäärin kahdenkymmenen henkilön asumiskapasiteetilla. Talossa oli neljä pienempää huonetta, yksi huone kahdelletoista hengelle sekä keittiö.⁶⁶

Ajatuksena oli saattaa alkoholiongelmaista kärsivät kontrolloimaan uudelleen omaa elämäänsä. Aukkailla oli mahdollisuus valmistaa ateriansa itse, ja muutenkin pyrittiin saamaan aikaan kodin tuntua. Hoitokodin perustamis- ja toimintasuunnitelmassa todettiin:

– – hoitokotiajatus on varsin voimakkaasti lähtenyt vanhempien jäsenten tunteesta auttaa toisia pääsemään kriisivaiheen yli. Meillä alkoholisteilla on nähtävästi myötäelämisen taitoa. Olemme todenneet, että auttamalla toisia edistämme omaa toipumistamme.⁶⁷

Sääntöjä oli mahdollisimman vähän ja asioista pyrittiin sopimaan asukkaiden yhteisissä kokouksissa. Ryhmätilojen puute koettiin vaikeutena, mutta syksyn aikana yhteistilaisuuksia oli silti kuusitoista ja pienryhmät kokoontuivat kerran viikossa. Yhdistyksen järjestämiä jouluaterioita pidettiin arvossa.⁶⁸ Kuntoutuville annettiin vastuuta toipilaskodin asioiden hoitamisesta, ja toiminnasta vastasi isäntä apunaan kulloinkin saatavilla ollut sopiva asiakas.⁶⁹

Isännän tehtäviin kuuluivat asukkaiden vastaanotto ja sijoittaminen sekä mahdollinen irtisanominen, vuokrien perintä itse vuokransa maksavilta, järjestyksen valvominen ja osaltaan asukkaiden mahdollisten hoidollisten pyrkimysten tukeminen. Kerran kuukaudessa hänen piti antaa haltuunsa uskotuista yhdistyksen varoista selvitys yhdistyksen johtokunnalle.⁷⁰

Melko pian yhdistyksen toiminnan painopiste siirtyi selvästi toipilaskodin puolelle kerhotoiminnan kustannuksella.⁷¹ Keskeisenä hoitomuo-
tona olivat ryhmätoiminta ja asukkaiden yhteiskokoukset. Työn saamisessa, oman asunnon hankkimisessa, sosiaalivakuutustietoudessa ja muissa henkilökohtaisissa asioissa annettiin välitöntä apua.

Killan painopisteen siirtyminen toipilaskodin hoitamiseen on ymmärrettävää muun muassa sen vuoksi, että kuntoutettavien osallistumisen toimintaan katsottiin olevan parasta lääkettä toipumisprosessissa. Solakallion ensimmäisenä kodinhoitajana toimineen Yrjö Syrjäsen sanoin:

– – kun vastuu annettiin yksityisille asukkaille ja yhdistykselle, tapahtui kasvamista tehtävien myötä. Samalla kun yhteistä kotia rakennettiin,

tapahtui yksilökohtaista rakentumista. – Muutoin olen sitä mieltä, että tämäntapainen toiminta sopii erittäin hyvin A-Kiltojen toimenkuvaan. Toipuminenhan on ennen kaikkea tekemistä. Raitistuminenkin on tekemistä juuri itsensä hyväksi.⁷²

Vuoden 1986 paikkeilla A-kiltatoimintaan mukaan tullut Hessu Olofsman on muistellut, että häntä pyydettiin vain kolmen viikon mukanaolon jälkeen vakituiseksi päivystäjäksi. Olofsman ei tiennyt vielä silloin killasta ja sen toiminnasta paljoakaan, mutta tietoisuus A-kiltalaisuudesta kasvoi käytännön tehtävien kautta. ”Hyvä porukka” innosti kiltatoimintaan, ja yhdessä tekeminen lähensi ihmisiä erityisesti asuin-yhteisössä.

Jatkuvuus Solakalliossa säilyi 1990-luvulla, sillä asukkaiden vaihtuvuus ei ollut kovin suurta, vain 4–5 henkilön verran kuukaudessa. Olofsmanille jäi ajasta Solakalliossa päällimmäisenä mieleen se, miten siellä yritettiin puhaltaa yhteen hiileen. Valvonta ei ollut liian tarkkaa. Kortinpeluu oli sallittua kaikille muille paitsi valvojille, jotka eivät kortinpeluultaan olisi ehtineet tehdä mitään muuta. Viihtyvyys riippui paljon siitä, miten hyvin osattiin pysyä sääntöjen rajoissa.

Lama ei vaikuttanut killan toimintaan. Retkiä tehtiin ja muuta toimintaa toteutettiin, vaikka raha oli tiukalla. Olofsman mainitsee kuitenkin kiltatoiminnan suurimmaksi ongelmaksi rahoituksen vähenemisen ja ikääntymisen. Lisäksi kohtuukäytön idea ei sopinut Olofsmanin ajatusmaailmaan: alkoholisoituneen ihmisen alkoholinkäyttö oli hänen mielestään joko-tai-asia. Kerhohuoneiden käytöstä sopiminen isännöitsijän kanssa oli vaikeaa, sillä tämä pelkäsi ihmisten olevan kaiken aikaa tukevassa humalassa. Kun Pukinmäen kerhohuoneistosta jouduttiin muuttamaan, oltiin siellä kuitenkin hieman surullisia, sillä kiltalaiset olivat lopulta olleet hyviä vuokralaisia.⁷³

Toipilastoiminta perustui innostuneeseen talkoohenkeen. Kun toipilaskotia vuonna 1969 kunnostettiin, otettiin kunnostamistyön rahoitta-

miseksi johtokunnan jäsenten henkilökunnan vekseliluotto. Helsingin kaupunginhallitus ja kaupungin evankelisluterilaiset seurakunnat tukivat yhdistystä taloudellisesti. Lisäksi saatiin liikelaitoksilta ja Pakilan Lions Klubilta televisio, sähköhella ja pienempiä rahalahjoituksia.

Helsingin A-klinikan johtaja toimi lähinnä työnohjaajan roolissa, ja muuten asiakasyhdistys oli täysin itsenäinen toiminnassaan.⁷⁴ Vaikka Solakallio siis verottikin varoja, voimia ja aikaa, ei toipilaskodin toiminnan lakkauttaminen tullut kuulonkaan. Vuoden 1970 toimintakertomuksen mukaan kiltä oli toiminnassaan päämäärätietoinen:

Runsaan kahden vuoden ajan harjoitettu toipilaskotitoiminta on vaatinut voimia ”vähän liiankin kanssa”, mutta saatujen myönteisten tulosten perusteella tästä, osittain vekselivetoisestakin toiminnasta ei ole haluttu luopua. – On uskottu ja uskotaan edelleen, että alusta alkaen ankarana päälle painanut rahapula alkaa ajan mittaan helpottumaan.

Vuoden 1970 perustavoite oli saada toipilaskodin talous tasapainoon. Tässä tarkoituksessa lisättiin kodin vuodepaikkoja sekä anottiin ja saatiin lupa vuorokausimaksujen korottamiselle. Vuokra, joka tähän saakka oli ollut kolme markkaa vuorokaudessa, oli 15.10. alkaen 3,50–4.00 markkaa. Kireän rahatilanteen takia henkilökunnan palkkoja alennettiin. Jo aiemmin otetut vekselit ja vanhan kiinteistön lähes jatkuvat korjaukset, puulämmitys ja suuret sähkölaskut romuttivat talouden tasapainottamissuunnitelmat.

Toiminta sinänsä sujui mallikkaasti. Osallistuminen oli vapaaehtoista ja aktiivista, ja ryhmien toiminta oli vilkasta. Ryhmiin osallistui keskimäärin 12–15 asukasta.⁷⁵

Vaikka toipilaskoti vei voimia, siitä oltiin ylpeitä:

Runsaan kolmen vuoden ajan harjoitettua toipilaskotitoimintaa voidaan täydellä syyllä sanoa myös hoitokotitoiminnaksi, sillä muihin hoitoko-

teihin tehtyjen vierailujen ja niiden toiminnan vertailujen perusteella voidaan todeta oman toimintamme olevan hoidollisesti samalla tasolla.

Ainoaksi käytännön eroksi katsottiin asukkaiden täysihoidon ja kohtuullisesti palkatun henkilökunnan puuttuminen. Vapaaehtois pohjalta ja alle minimipalkalla toimintaa vietiin eteenpäin siinä määrin tuloksellisesti, että vuonna 1971 valtiovalan taholta myönnettiin ensimmäisen kerran avustus toiminnan ylläpitämiseen. Helsingin kaupungin huoltolautakunta oli puolestaan jatkanut ja myöntänyt esimerkiksi peruskorjauksiin ja -täydennyksiin ylimääräisen, välttämättömän lisäavustuksen.⁷⁶

Jo seuraavana vuonna valiteltiin hintojen nousua ja lämpimästä kesästä johtuneen tyhjäkäynnin yhdistykselle tuottamia taloudellisia tappioita. Korjaustöitä jatkettiin pääasiassa talkoovoimin.⁷⁷ Vuonna 1973 hinnat nousivat, minkä vuoksi vuokria jouduttiin nostamaan. Usko omaan tekemiseen säilytettiin silti, ryhmätoiminta oli vilkasta ja osallistuminen runsasta. Tiistaisin kokoontui toiminnallinen ryhmä, jossa askarreltiin ja piirrettiin, minkä lisäksi kokoontui keskusteluryhmä torstaisin ja syksyllä perjantaisin.⁷⁸

Toistuvista taloudellisista ongelmista huolimatta toipilaskodin toiminnassa säilytettiin pitkäjänteisyys. Ajan myötä hyväksi havaittua asukkaiden osallistamista päätettiin tehostaa, ja vuoden 1975 lopulla aloitettiin iltapäivystyksen vuorottelu. Vanhemmat asukkaat joutuivat arki-iltaisin päivystämään vuorollaan siihen liittyvine velvollisuuksineen ja tehtävineen ilman isännän tai muun vastaavan henkilön läsnäoloa. Aluksi kankeasti ja epäluulon merkeissä liikkeelle lähtenyt käytäntö antoi pian selviä viitteitä siitä, että lisäämällä luottamusta voitiin kasvattaa yhteishenkeä aiheuttamatta asumiskatoa. Vuoden loputtua voitiin todeta, että hoitokodin ilmapiiri ja toiminta olivat kohentuneet uuden järjestelyn myötä.⁷⁹

Solakallion toipilaskoti talvella 1970-luvulla.

Vuonna 1975 ilmassa leijui hetken aikaa häätöuhka⁸⁰. ”Solis” kuitenkin jatkoi toimintaansa ainoana alkoholiongelmaisten itsensä ylläpitämänä hoitokotina koko valtakunnassa. Helsingin yhdistys oli samalla ainoa A-Kilta, joka harjoitti tällaista hoito- ja huoltotoimintaa.⁸¹ Vaikka ei ollutkaan aina helppoa, seisottiin omalla perustalla:

Asuntoa vailla olevat ja ainakin jossain määrin hoidosta kiinnostuneet miehet eivät kaikesta päättäen kaihdakaan hakeutua matalaan majaamme, jossa ei monia mukavuuksia ole tarjolla, mutta jossa ei myöskään pikkumaisella ahdasmielisyydellä tai aatteellisella intoilulla asioita tai asukkaita hoideta. – Periaatteenamme on ollut ja tulee vast’edeskin olemaan, että hoitokotitoiminnassa on ensisijaisesti lähdettävä realistisista tavoitteista, pyrkimättä pakkosyöttämään huonosti sulavia ja sulatettavia aatteita.⁸²

Solakallion toipilaskoti on ollut monessa suhteessa killan ruumiillistuma. Vuonna 1970 Heikki Siera totesi näyttävän siltä, että yhdistys pitää kunnia-asianaan kehittää kodin toimintaa itsenäisissä puitteissa.⁸³ Aarne Huhtalan mielestä hoitokodin myötä luotiin uusi A-Kilta.⁸⁴ Seppo Eloranta kirjoitti vuonna 1975 *Vesipostiin*:

Olemme parhaamme mukaan yrittäneet pitää ”Ägelin” lippua korkealla. Eihän tuo aina ole syystä tai toisesta onnistunut, vaan joskus se on valahtanut ”puolitankoon”. On muuten vietävän työlästä harjoittaa hoitokotitoimintaa puutteellisessa puutalossa, vajaalla henkilökunnalla ja niukkojen määrärahojen turvin. – Kumma kyllä, lähes kahdeksan vuotta tuota hommaa on kuitenkin harjoitettu, päreitä pahemmin polttamatta. Ja homma jatkuu.

Eloranta muistutti Helsingin A-Killan olevan ainoa A-Kilta, joka on pystynyt ylläpitämään tällaista yleishyödyllistä ja yhteiskunnalle halvaksi tulevaa toimintaa. Hoitokodin ainutlaatuisuutta korosti sekin, että siellä alkoholiongelmiaisten hoidosta vastasivat henkilöt, joilla oli niin omia kokemuksia kuin ”lisäoppiakin”. Eloranta totesi kiltalaisen lähestymistavan poikkeavan niin sanotusta puhdashenkisestä opista ja puolusti kilttaa osana sosiaalihuollon järjestelmää:

Mutta erilaisia vaihtoehtoja täytyy tälläkin alalla olla. Emme ole löytäneet mitään ”hienoa” hoidollista ratkaisua, jolla ukko kuin ukko viinasta vieroitettaisiin, emmekä mihinkään ääriatteellisiin ratkaisuihin kokemuksemme perusteella pyrikään. Kieroutuneet alkoholiasenteet ovat suomalaisen yhteiskunnan itsensä luomia, eikä niitä nyrkillinen, vapaaehtoisuuteen perustuvaa työtä tekeviä henkilöitä pysty muuttamaan.⁸⁵

Vuosina 2008–2012 killan toiminnanjohtajana työskennellyt Petri Hälikä on luonnehtinut hoitokotia Helsingin A-Killan hermokeskukseksi.⁸⁶

Hoitokodin toiminta on rakentunut vahvasti A-kiltalaisille arvoille. Jo se, että alkoholiongelmaiset itse ylläpitivät hoitokotia, oli poikkeuksellista. Toiminta oli merkittävää siihen nähden, että edellisellä vuosikymmenellä alkoholipolitiikan yleisenä suuntauksena oli ollut tiukka sääntelypolitiikka ja vähäinen luottamus ongelmaisen kykyyn hoitaa itse omia asioitaan.

Vesiposti-lehdessä kiltalaista lähestymistapaa sanottiin ”kerettiläiseksi”, mutta kuitenkin sen katsottiin tuottaneen yhtä hyviä tuloksia kuin klassisissa ”puhdasoppisissa” paikoissa. Esimerkiksi vuoden 1976 aikana kahdeksan hoitokodin asukkaista hankki itselleen oman asunnon.⁸⁷ Seuraavana vuonna hankittiin asukkaiden vapaaehtoisella panoksella väritelevisio. Asukkaiden oma-aloitteinen keräys kartutti televisiokassaa 430 markalla. Helsingin A-Killan johtokunnan mielestä tulos oli ”hatun noston arvoinen”.⁸⁸

Sosiaalihallituksen toimistopäällikkö Helmi Mäki arvioi vuonna 1978 *Vesipostissa* hoitokodin vuosikymmenen mittaista taivalta:

Merkittävintä Solakalliossa on kuitenkin se, että se on asiakkaiden itsensä ylläpitämä. Tältä pohjalta on pyritty luomaan hoitoyhteisö, jonka jäsenet ovat voineet kuntoutua omilla ehdoillaan ja samalla saaneet luontevasti mahdollisuuksia osoittaa myös olevansa, kuten kaikki muutkin ihmiset, vastuullisia olentoja. – – Olemassaolollaan Solakallion hoitokoti on osaltaan muuttanut myönteiseen suuntaan yleistä käsitystä – – muutostyötä tarvitaan vieläkin.⁸⁹

Hoitokodissa ja killan toiminnassa on ollut lähestyttävää se, että toiminnassa ei ole vaadittu ehdottoman säännöllistä osallistumista tai anteeksipyyntöjä poissaoloista. Holhoava ote ei ole kuulunut killan periaatteisiin. Helsingin yhdistys tuomitsi myös alkoholisti-sanan leimavana, epäselvänä ja harmeja aiheuttavana.

A-Kilta ei siis ole pakkopaita, jonne on tultava kuin koulun penkille viisauksia kuuntelemaan. Ei, poissaolot ovat täysin luvallisia, sillä killassa ei eletä turhan tarkkailun mukaan.

– – A-kiltalaiset ovat aivan samoja pulliaisia kuin killan ulkopuolisetkin. Heillä on aivan samat inhimilliset heikkoudet kuin muillakin kansalaisilla. Hyviäkin puolia sekä auttamishalua löytyy ainakin kiltatarpeisiin.⁹⁰

Yhteisöllisyys oli jo 1970-luvulla keskeinen osa hoitokodin arkea. Oman mukavan tunnelmansa toi hoitokotiin Docu-koira, joka pennusta asti valvoi taloa.⁹¹ Kello viiden ryhmästä kirjoitettiin *Vesipostissa*:

– – lähes kahdenkymmenen miehen voimalla on kokoonnuttu viime vuoden lokakuun puolivälistä alkaen säännöllisesti joka lauantai siten, että juhannuksen tapaaminen grillitulien äärellä oli jo kolmaskymmenesseitsemäs. – – Ja mistä puhuttiin? Ei toki ryypäämisestä, sillä siitä asiastahan jo kaikki tiedetään. – – On ikään kuin tarve kokoontua keran viikossa ja nähdä, keitä ovat kodin asukkaat. Suorastaan jännittäväkin, onko kuluneen viikon aikana ilmestynyt joukkoon uusia asukkaita? Haikeudella todetaan, jos joku on lähtenyt ”omille teilleen”. – – solakalliolaiset tuntevat tärkeäksi yhteisen kodin, jossa viihdytään. Viihtyvyyden edellytyksenä pidetään hyviä ihmissuhteita, joille voidaan luoda pohjaa vaikkapa ”Kello viiden ryhmässä”.⁹²

Vuosikymmenen lopulle tultaessa Kaihovaara totesi:

Tulijoista on useimmiten ollut yli- kuin alitarjontaa ja monesti täällä on porukalla pohdittu – ollaanko ”Ågelissa” asumassa vai hoidossa.⁹³

Raitistumisen tiellä

VUONNA 1978 nimimerkki M.S. kirjoitti Helsingin A-Killan *Vesiposti*-lehteen *horror vacui* -ilmiöstä, joka aiheutti haasteita raitistumisen tiellä:

Horror vacui, tyhjyyden kammo luiskahtaa äkkiä jostakin salakomeroista raitistumista yrittävän ihmisen eteen. – – jotakin puuttuu. Viinan paikkaa ei ole saatu täytetyksi. Ja siinä se ongelma onkin, vai mitä pojat.⁹⁴

Raitistumisen tiellä tarvittiin mielekästä tekemistä. Helsingin kiltalaiset lähtivät määrätietoisesti kehittämään tällaista tekemistä heti yhdistyksen perustamisen jälkeen. Työn hedelmät, hoitokoti- ja kerhotoiminta, ovat muodostaneet Helsingin A-Killan ja koko A-kiltatoiminnan rungon 2010-luvulle asti.

Helsingin A-Kilta oli ensimmäinen A-Kilta, joka alkoi päivisin pitää auki omia tilojaan, Kalevan Kerhoa.⁹⁵ Kalevankadulla sijainnut tila otettiin käyttöön vuonna 1967. Kerholla toimi 1970-luvun alun talvikausina kolmesta neljään ryhmää, ja siellä annettiin kahville poikenneille A-klinikan asiakkaille henkistä tukea, tietoa kiltatoiminnasta ja joskus aineellistakin avustusta.

Oman kerhohuoneiston remonttitalkoiisiin ryhdyttiin pian yhdistyksen aloitettua toimintansa, ja kerhon pystyttäminen oli killan ensimmäinen oma iso työ. Vapaaehtoisten remonttitalkoot aloitettiin 5.12.1966 A-klinikan alakerrassa, A-klinikkasäätion entisissä tiloissa. Urakkaan käytiin toimintakertomuksen sanoin ”niin ammattimiehen taidolla kuin hanttimiehen harrastuksellakin”. Työhalua vaikuttaa olleen runsaasti, mutta rahaa ja tarvikkeita tuskin ollenkaan.

Vuoden 1966 loppuun mennessä eli noin kolmen viikon aikana oli kertynyt yhteensä 96 talkootyökäyntiä. Kun suoritettu työ muutettiin

rahaksi, saatiin kolmen viikon vapaaehtoisen työn arvoksi 1344 markkaa – käyttäen työtunnin hintana ainoastaan 3,50 markkaa ilman sunnuntai- tai ylityökorvauksia. Kiltalaisten omien työsuoritusten lisäksi saatiin myös ulkopuolista apua. Tavaralahjoituksia ja edullisia alennuksia saatiin useilta liikkeiltä Helsingistä ja kauempaakin.⁹⁶

Virallisesti kerhohuoneisto Kalevan Kerho avattiin 3.2.1967 noin viidenkymmenen hengen ollessa läsnä. Kerhon yhtenä keskeisenä tehtävänä oli pyrkiä poistamaan yhä lisääntyvän vapaa-ajan mukanaan tuomia ongelmia. Kerhoa varten laaditussa käyttösuunnitelmassa todettiin:

– – kun alkoholin seura jää pois, muodostuu useimmille sen seurassa olleille ”tyhjiötä”, joiden täyttäminen on nähdäksemme erittäin tärkeää. Kerhotoiminta on eräs sopiva tyhjiön täyttämiskäytäntö.⁹⁷

Klinikalla kokoontuneet ryhmät siirtyivät kerholle. Aluksi naisten ryhmä, ryhmä -67 ja koulutusryhmä muodostivat toiminnan keskeisimmän osan.⁹⁸ Kiltatoiminta oli pitkään hyvin miesvaltaista, ja Helsingin A-Killan naisryhmä oli ensimmäinen laatuaan.⁹⁹ Kokonaan uutena ryhmäterapien muotona mukaan tuli poikien ja tyttöjen ryhmätoiminta, joka toteutettiin yhteistoiminnassa klinikan kanssa. Näihin ryhmiin osallistuneiden ikä vaihteli 9–14 vuoden välillä.¹⁰⁰

Vähitellen kerhon toiminta vakiintui. Yleisesti ottaen keskityttiin asiakaskeskeiseen ryhmätoimintaan ja vierailuihin sekä jokaviikkoihin johtokunnan kokouksiin ja jäsenkokouksiin, joita pidettiin noin kerran kuussa. Kerhotiloissa oli killan toimisto ja kerhon yhteydessä toimi kiltalaisten oma kirjasto.

Kerhoa käyttivät päivähuoneena Solakallion toipilaskodin asukkaat ja työttömät sekä sairauslomalla ja vuorotyössä olevat yhdistyksen jäsenet. ”Puumerkkikirjan” mukaan käyntejä kertyi vuonna 1969 jo 3942. Saman vuoden marraskuussa aloitti vireästi toimintansa nuorison keskuudessa alkunsa saanut Listi-Nisti-ryhmä.¹⁰¹

Vuonna 1970 yhdistys kuitenkin joutui taloudellisesti ahtaammalle, eikä kerhoa voitu taloudellisista syistä pitää auki kuin osan päivää. Tämän seurauksena kävijämäärä laski hieman alle 2000:een. Yhdistyksen puheenjohtaja Vilho Saarikoski veti tutustumisryhmän toimintaa kerran viikossa, ja yhdistyksen sihteeri Raija Keskinen vastasi keskusteluryhmän vetämisestä joka toinen viikko. Kesäaikana ryhmätoiminta oli pysähdyksissä, ja klinikan kesäloman ajan heinäkuussa Kalevan Kerho pidettiin kiinni.¹⁰²

Kilta toimi yhteensä lähes vuosikymmenen ajan klinikan alakerrassa Kalevankadulla. Kaihovaaran mukaan ”kahden kerroksen väki” tuli toimeen ilman mainittavia hankaluuksia, vaikka vuosikymmenen mittaan saatettiin olla asioista joskus kahta mieltä.

Vuonna 1976 huoneiston omistaja puuttui peliin klinikasta ja killasta riippumattomista syistä. Huoneisto piti saada tyhjäksi syyskuun alkuun mennessä. Kaihovaara totesi *Tiimi*-lehden numerossa 4/1976:

A-Killalla ei ruvettu ”siunailemaan” eikä muutenkaan hermoilemaan, kuten ei yleensääkään hankalissa tilanteissa.

Parin neuvoa antavan kokouksen tuloksena päätettiin etsiä vuokramarkkinoilta kokonaan omat kerho- ja ryhmätoimintatilat, jotta voitaisiin toimia myös huoneiston suhteen täysin itsenäisesti. Vuokrasopimus Isolle Roobertinkadulle allekirjoitettiin elokuun lopulla. Ajat olivat kovia ja Kaihovaara totesi klinikan *Tiimi*-lehdessä asiasta happamasti, mutta silti optimistisesti:

Kukkaroraukka tuskailee kuin lisäveron kohteeksi joutunut – mistä rahat? Tämän tasavallan paljon puhuttu hätätila on kovaa todellisuutta 10-vuotisjuhliaan työn merkeissä viettävälle Helsingin A-Killalle. – Mutta on sitä oltu kovilla ennenkin ja selvitty – kyllä pullakahvit aikaan uudessa kerhossa juodaan ja oikein kerman kera!¹⁰³

Kaihovaaran äänenpainot olivat jokseenkin erilaiset killan *Vesipostissa* seuraavan vuoden alussa:

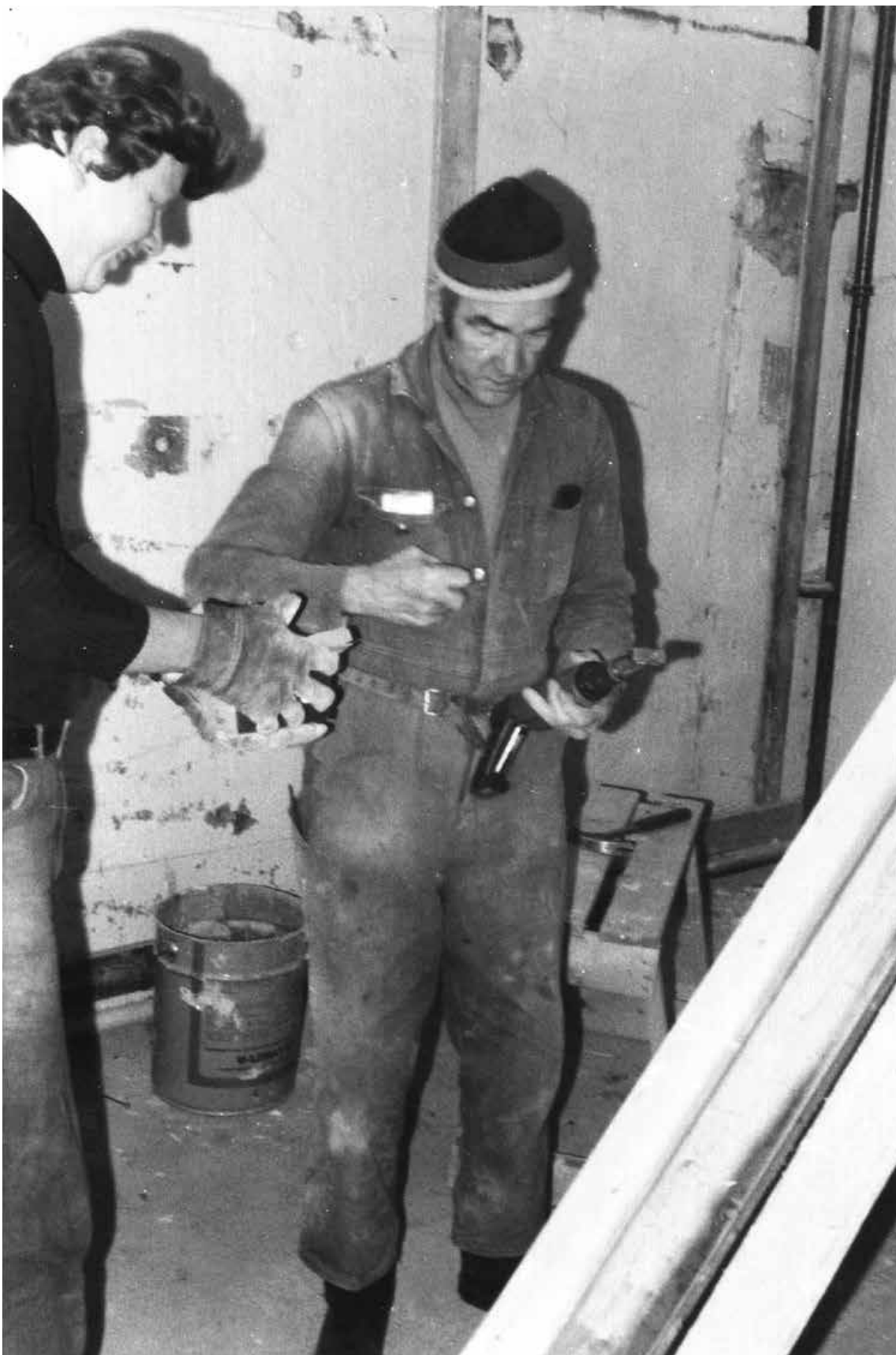
Kaappaukset tapahtuvat yleensä tuolla suuremmassa ja levottomammassa maailmassa poliittisista syistä. Meillä täällä Helsingissä tapahtui ”kaappaus” alkoholipoliittisista syistä. Tämä A-klinikan ”kaappaus” sujui ainakin näennäisesti siististi ja ilman ihmisuhreja, ellei oteta lukuun klinikan varsinaisille asiakkaille aiheutuvia harmejä ja kärsimyksiä hoitosuhteiden järkkymisen vuoksi. Ja tuskinpa A-klinikan henkilökuntakaan tähän ”kaappaukseen” kovin tynesti suhtautui. – Perästä kuuluu, sanoi torventekijä ja tässä asiassa on melkoisesti torveilun makua.

Kun irtisanominen oli tapahtunut toukokuussa, jäi kolme kuukautta aikaa etsiä uusi huoneisto. Kesän mittaan tehtävä osoittautui liian vaikeaksi, ja lopulta klinikka sai jatkoaikaa Kalevankadulla maaliskuun 1977 loppuun saakka. Samalla huoltovirasto ojensi auttavan kätensä ja tarjosi jo keväällä tyhjiksi jääneitä tilojaan päihde- ja asunnottomuus-toimiston (PAV) alakerrasta A-klinikan käyttöön. Kun oli vielä tehtävä remontti, saatiin muutolle lisääaikaa.¹⁰⁴

Koska uudet tilat olivat aikaisemmin olleet erilaisessa työhuonekäytössä vuosikymmenien ajan, muodostui remontista paljon suuritöisempi kuin Kaihovaarakaan osasi odottaa. Periksi ei annettu, vaikka olemattomat määrärahat eivät riittäneet juuri mihinkään.

Mieluummin leivätön kuin keinoton: talkoot pystyyn ja sillä siisti...
Meidän kaikkien tuntemalle monipuolisuusmies Tupla-Jussille ohjaket käteen ja puuha käyntiin!

– – hyvälläkään talkoohengellä saa edes naulaa seinään ellei sitä naulaa ole.¹⁰⁵

Remonttihanommissa Roban uudella kerhohuoneistolla vuonna 1976.

Entisiä pienteollisuustiloja alettiin kuitenkin repiä ja kunnostaa kilan käyttöön sopiviksi. Jälleen remontointi tehtiin keskeisesti kiltalaisten vapaaehtoisvoimin arki-iltaisin ja viikonloppuisin. Työvoima ei juuri tuottanut kustannuksia, mutta tarvikkeet maksoivat. Remonttiin jouduttiin hankkimaan paljon materiaaleja, kuten seinälevyjä, lautatavaraa, sementtiä, maaleja ja kattovalaisimia. Remontti ja vuokranmaksu koituivat melkoiseksi taloudelliseksi rasitukseksi yhdistykselle. Ilman edullisia hankintoja ja sosiaali- ja terveysministeriön (sosiaalihallituksen) myöntämää ylimääräistä avustusta yhdistys olisi ollut todellisissa ongelmissa.¹⁰⁶

Muutto oli yhdistykselle suuri muutos monessa mielessä. Tilanteen kiperyys ilmenee Kaihovaaran sananpainoista. Kaihovaara koki ongelmalliseksi myös leimautumisen vaaran.

– – tuossa sanelupolitiikkaan liittyvässä ja kovalla kiireellä läpiajetussa muuttotouhussa unohtuivat (tarkoituksellako?) a-klinikan asiakkaat. Heidän mielipidettään ei edes yritetty tiedustella, vaikkapa vain kohteliaisuussyistä – mitäpä heistä, kyllä PAV-toimistosta uusia asiakkaita riittää.

– – leimautumista on nyt melkein mahdoton välttää, kun sekä pakko-hoidettavat että vapaaehtoisesti hoitoon hakeutuvat marssitetaan samaan rakennukseen – ei sentään samalle ovelle.

Kaihovaara ei suunnannut sanojaan A-klinikan suuntaan, mutta Helsingin A-Killassa uskallettiin ottaa kantaa: ”Helsingin A-Kilta puhuu suunsa puhtaaksi ja harjaa illalla hampaansa sekä vastaa mielipiteistään, joita jotkut virkamiestahot eivät aina tahdo oikein ymmärtää.”¹⁰⁷

Lopulta asiat kuitenkin järjestyivät Isolla Roobertinkadulla. Vedottiin ”kansan karttuisaan käteen”, ja killan toimintaa ymmärrettiin. Kevään 1977 toisessa *Vesipostissa* johtokunta ilmaisi kiitollisuutensa kiltaa avus-

Kullervo Holopainen, K. E. Lanu, Matti Loponen, Aarre Isokallio ja Paavo Takala Roballa 1970-luvun loppupuolella.

taneita liikelaitoksia, vakuutusyhtiöitä, yksittäisiä yrittäjiä sekä eri yhteisöjä ja yksityishenkilöitä kohtaan.¹⁰⁸

Kansallista kiltatoimintaa oli alkuvuosina leimannut riippuvuus A-klinikoista. Omien tilojen puutetta pidettiin eri A-Kiltojen toiminnan pahimpana puutteena.¹⁰⁹ 1970-luvun puoliväli merkitsi Helsingin yhdistykselle suurta askelta, sillä A-klinikka muutti omiin tiloihinsa Kallion virastotaloon ja aloitti siellä toimintansa huhtikuun alussa 1977¹¹⁰.

Killan toiminta Isolla Roobertinkadulla alkoi samoihin aikoihin: uusien tilojen tupaantuliaiset pidettiin 6.5.1977. Vieraita kävi neljän tunnin aikana muun muassa sosiaaliministeriöstä, A-klinikkasäätiöstä, kahdelta A-klinikalta, huoltovirastosta ja Hesperian sairaalan Kallion osastolta. A-Kiltojen Liiton hallituksen kokous pidettiin Roballa sopivasti päivä tupaantuliaisten jälkeen, jolloin kymmenen A-Killan kaukaakin tullutta edustajaa sai nauttia ”rääppiäisistä”.

Varsinainen toiminta Roballa lähti liikkeelle verkkaisesti. Arkipäivisin kerhoa pidettiin auki kello 11–14. Lisäksi kokoonnuttiin maanantaisin kello 18–20 ja torstaisin kello 18–19.30. Uusien tilojen saaminen merkitsi melkoista helpotusta killalle. *Vesipostissa* uudesta tilanteesta kirjoitettiin huohtaen: ”Se saatiin sittenkin valmiiksi.”¹¹¹

Roban siivittämänä kilta eli 1970-luvun puolivälistä lähtien nousukauttaan. Vuonna 1976 A-Killan toiminnan valtionapu nousi aivan uudelle tasolle. Edellisvuonna liitto oli saanut avustusta 18 000 markkaa, mikä oli 4000 markkaa anottua vähemmän. Helsingissä oli saatu 8000 markkaa kerho- ja ryhmätoimintaan, mistä rohkaistuneena liitto neuvoi muitakin yhdistyksiä hakemaan valtionapua ja kaksinkertaisti oman hakemuksensa. Sosiaalihallitus päätti ottaa yhdistysten anomukset huomioon, ja toukokuussa selvisi, että avustusta tulisi nyt 80 000 markkaa.

Summa tuli kokonaisuudessaan liitolle, jonka piti jakaa osa siitä anomuksensa jättäneille yhdistyksille. Etelä-Saimaan, Helsingin, Jyväskylän, Kymen, Lahden, Porin ja Tampereen yhdistyksille jaettiin valtionavusta 45 000 markkaa, joista suurimmat, 12 000 markan osuudet Helsinkiin ja Jyväskylään. Seuraavan vuoden tammikuussa avustusta saaneiden yhdistysten edustajat selvittivät sosiaalihallituksessa toimintansa tuloksia. Samalla keskusteltiin A-Kiltojen kehittämis- ja toimintasuunnitelmista.

Ilmeisesti sosiaalihallitus suhtautui kiltaväkeen kaikkiaan positiivisesti, mistä yhtenä osoituksena oli Helsingin killan saama lisäävustus Ison Roobertinkadun huoneiston remonttiin. Avustus myönnettiin liiton kautta, kuten tästedes kaikki A-kiltatoiminnan valtionapu 1980-luvun lopulle saakka.¹¹² Päämäärätietoinen työ alkoholiongelman voittamiseksi palkittiin ja kiltatoiminta oli alkanut saada hyväksyntää.

Helsingin kaupungin huolto- ja raittiuslautakunnilta saadut avustukset osoittivat myös taloudellisen nousun 1970-luvun puolimaissa. Kun Helsingin A-Kilta oli saanut vuonna 1975 avustusta 12 000 mark-

kaa, nousi summa seuraavana vuonna 19 910 markkaan ja sitä seuraavana 20 300 markkaan. Toisaalta jouduttiin elämään edelleen epävarmuuden vallassa. Vuodesta toiseen avustuksista päätettiin vasta touko-kesäkuussa, joten avustusten saajat saattoivat joutua ensimmäisen vuosisuoliskon aikana hankaluuksiin suoritustensa suhteen. Avustusanomukset oli jätettävä jo helmikuussa. Ennakoiden anominen koettiin arpapeliksi, kun avustuksista ei vielä ollut tietoa. Mahdollisesti myönnettävä pieni ennakko ei juurikaan korjannut anojan tukalaa tilannetta. Vaikka raha ei ollut työn tarkoitus, sen katsottiin luovan toiminnalle jatkuvuutta.

Kyllähän raha aina on tervetullutta. Jollei se tee onnelliseksi, se kuitenkin antaa turvallisuuden tunnetta. Jos se vielä tulisi ajoissa, ”yöunetkaan eivät häiriintyisi”.¹¹³

Alkoholinkulutus kasvaa ja A-Killan asema vakiintuu

KUTEN edellä on kerrottu, Helsingin A-Killan synty ja yhdistyksen toiminnan ensi askeleet ajoittuivat suomalaisen alkoholikulttuurin suureen murroskohtaan. Vuodesta 1969 alkoi suomalaisessa alkoholikulttuurissa uusi kausi, kun keskiolut ”vapautettiin”. Matti Peltonen on puhunut keskioluen kaudesta maan alkoholikulttuurissa. Vuonna 1969 tapahtui katkos suhteessa aikaisempiin, pysyvinä koettuihin alkoholioloihin Suomessa.

1800-luvun alusta lähtien vallinnut noin kahden litran keskimääräinen alkoholin vuosikulutus henkeä kohti alkoi kasvaa selvästi. Toiseksi 1800-luvun lopulta vallinnut maaseudun ”kuivuus” murtui, kun myös maaseutupaikkakunnille sai nyt perustaa ravitsemusliikkeitä ja Alkon myymälöitä. Kolmanneksi ilmeistä oli raittiusliikkeen lamaantuminen. Alkoholin katsottiin 1960-luvun lopulla edustavan vapautta, modernia ja urbaania elämäntapaa, joten puhe raittiudesta tuntui menneisyyteen kuuluvalta ja elämälle vieraalta. Vuodesta 1969 lähtien alkoholipoliittisten ratkaisujen odotusarvona on ollut kulkea entistä vapaampaan suuntaan.¹¹⁴

1960-luku jäi alkoholiasenteiden osalta ainutlaatuiseksi vapaamielisyyden vuosikymmeneksi¹¹⁵. Alkua vapaamielisemmälle ilmapiirille edusti Alkon vuonna 1958 aloittama Mieluummin viiniä kuin väkeviä-kampanja, jolla pyrittiin aktiivisesti ohjaamaan kulutusta miedompiin aineisiin ja muuttamaan maan alkoholikulttuuria hienostuneempaan suuntaan. Tuotteiden esitleminen avoimesti oli radikaalilla tavalla uusi linjaus; vielä kuusi vuotta aikaisemmin sama yhtiö oli pitänyt pullo visusti myyntitiskin takana ja hyllyissä lappeellaan pohja ulospäin.¹¹⁶

Keskioluen vapauttamiseen liittyi Peltosen mukaan aluksi ”lähes kar-

nevalistinen suhtautuminen ja vain vaivoin peitelty päihtymisen ihailu”¹¹⁷. Aikaisemmin raittiusmielinen yleinen asenne oli taannut entisen alkoholipolitiikan jatkuvuuden, mutta nyt ajan gallup-tutkimukset osoittivat kansalaisten mielipiteen muuttuneen.¹¹⁸

Kesällä 1969 arvioitiin alkoholin kulutuksen kasvaneen peräti 50 prosenttia, mikä ylitti odotukset tuntuvasti¹¹⁹. Muutos oli merkittävä erityisesti maaseudulla, jossa ei ollut myyty alkoholia 1800-luvun lopun kunnalliskieltojen jälkeen eli lähes sataan vuoteen. Suuri osa keskioluen vähittäismyyntiluvuista koskeekin maaseutua. Yli 17 000 uuden alkoholin vähittäismyyntipisteen avautuminen maassa, jossa sitä ennen oli ollut vain vähän toista sataa Alkon myymälää, oli suorastaan vallankumouksellinen muutos.¹²⁰

Hyppäksenomainen nousu perustui paljolti keskioluen kulutuksen valtavaan lisääntymiseen. Väkevien juomien kulutus lisääntyi 12 prosenttia ja viinien kulutus vain prosentin. Mallasjuomien kulutus lisääntyi 125 prosenttia, ja tästä määrästä keskioluen kulutus kasvoi huimat 240 prosenttia. Alkoholin tilastoitu kokonaiskulutus kasvoi edellisvuoteen verrattuna 47 prosenttia.

Kokonaiskulutuksen jyrkkä kasvu jatkui vuoteen 1974 asti. Tällöin kulutus vakiintui hieman alle 6,5 litraan puhdasta alkoholia kansalaiselta kohden vuodessa. Vaikka keskiolut olikin aluksi muuttanut alkoholin kulutusrakennetta voimakkaasti, oli rakenne jo vuoteen 1976 mennessä muuttunut lähes samanlaiseksi kuin se oli ollut vuonna 1968. Väkevien juomien ja viinien kulutus kaksinkertaistui kahdeksan vuoden aikana.¹²¹

Uusi alkoholilaki merkitsi muutosta myös siinä, että sen myötä alkoholijuomien lakisääteinen ostoikäraja alennettiin vuoden 1969 alussa 21 vuodesta 18 vuoteen oluen ja viinien kohdalla ja 20 vuoteen väkevien juomien kohdalla. Nuorten alkoholinkäyttö muuttui muutamassa vuodessa näkyvämmäksi. 1960-luvun lopulta alkaen myös naisten alkoholinkäyttö alkoi selvästi lisääntyä.¹²²

Voimakkaasti kasvanut alkoholin kokonaiskulutus aiheutti alkoholista aiheutuvien haittojen selkeän kasvun. Juopumuspidästyksen määrä, joka ennen uuden alkoholilainsäädännön voimaan astumista oli ollut jyrkässä laskussa, alkoi pian nousta. Samoin väkivaltarikokset lisääntyivät selvästi. Poliisin tietoon tulleiden pahoinpitelyiden määrä oli lähtenyt lievään nousuun jo 1960-luvun puolivälissä, mutta erittäin voimakkaasti se alkoi kasvaa uuden lainsäädännön astuttua voimaan. Rattijuopumustapausten määrä lisääntyi vuosina 1968–1975 peräti 160 prosenttia, vaikka tapausten ilmitulon osuus näytti laskevan samaan aikaan. Sekä alkoholimyrkytykseen ja alkoholismiin että maksakirroosiin kuolleiden määrä nousi selvästi 1970-luvun alkupuolella.¹²³

Ei ole yllättävää, että asenne alkoholinkulutusta kohtaan alkoi yleisesti kiristyä. Kun alkoholinkulutus oli kasvanut kaksinkertaisesti odotuksiin nähden ja viisinkertaisesti verrattuna tilanteeseen ilman lakiuudistusta, ihmettelevät katseet kääntyivät Alkon johdon suuntaan.¹²⁴

1960- ja 1970-luvuilla suomalaisessa yhteiskunnassa oli käynnissä teollistumisen murroskausi. Se merkitsi taloudellista vaurastumista, koneistumista, lisääntyvää vapaa-aikaa ja laajenevaa sosiaaliturvaa – mutta myös alkoholihaittojen lisääntymistä. Murroskaudella arvoissa ja asenteissa tapahtui muutos ja kulttuuriperinteeseen tuli katkos.¹²⁵

A-Kiltojen haasteellisena tehtävänä oli luovia 1960- ja 1970-lukujen nopeasti muuttuvassa mielipideilmastossa. Asiakasyhdistysten jäsenkuntiin kuului vuosikymmenten taitteessa sekä ehdottomuuden että kohtuuden kannattajia, ja yhdistyksissä käytiin aiheesta jatkuvasti keskustelua. A-klinikoilla ei otettu kantaa ehdottomuuden ja kohtuuden välillä, vaan asiakkaiden annettiin ratkaista asia parhaaksi näkemällään tavalla. Ajan tutkimustulokset tukivat klinikoiden linjaa.¹²⁶

Kun alkoholin liikakäytön haitat alkoivat vuodesta 1969 näkyä ilmeisinä ja mielipiteet kääntyivät pois vapaamielisyydestä, A-Killoilla oli edessään omien arvojensa tutkiskelun paikka. Miten pitää kiinni periaatteistaan nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa? Lähtökohdaksi otet-

tiin tosiasian tunnustaminen: alkoholinkulutus oli lisääntynyt. Ratkaisukeinojen tuli perustua moralisoivan tuomitsemisen asemesta alkoholiongelmaisten omiin kokemuksiin.¹²⁷ Tämä koettiin kiltatoiminnassa vetoavaksi ja uudeksi ajattelutavaksi. Seppo Eloranta Helsingin A-Killasta on todennut kiinnostuneensa killan aatteellisesta sisällöstä:

– – emme voineet paeta alkoholia yhteiskunnassa, mutta saatoimme kohtuudella ja valistuksella vähentää sen haittavaikutuksia. Tämä liberaali suhde alkoholiin oli minusta silloin oikea.¹²⁸

Kyösti Kaihovaara, A-kiltatoiminnan ideologi

HELSINGIN A-Killan aloitteellinen suuntautuminen kohti yhteiskuntaa oli pitkälti 1960- ja 1970-luvun yhteiskunnallisesti orientoituneiden perusjäsenten ansiota. Heistä merkittävimpana vaikuttajana voi pitää Kyösti Kaihovaaraa.

Kaihovaara oli kouluttautunut jatkosodan jälkeen sosionomiksi. Alkoholi oli muodostunut hänelle ongelmaksi 1960-luvulla hänen toimiesaan sosiaalityöntekijänä Helsingissä. Tausta sosiaalitoimessa helpotti hänen sopeutumistaan hoitoon A-klinikalla, ja kun hän tunsu ennestään klinikan johtajan, Heikki Sieran, oli asettuminen nousevan asiakasyhdistyksen johtoon luontevaa.¹²⁹ Kaihovaara oli aktiivinen monissa muissakin toiminna. Aarne Huhtalan kuvauksen mukaan hän pisti itsensä liikkoon kaikessa, mitä teki, olipa kyse urheilusta tai järjestötoiminnasta. Huhtalan mukaan Kaihovaara oli hyvin vaikuttava persoona.¹³⁰

A-Kiltojen Liiton historiaa tutkinut Juha Rajala on luonnehtinut Kyösti Kaihovaaraa A-kiltatoiminnan ideologiksi. Kaihovaara oli keskeisesti aloittamassa kiltalaisuuden lähtökohtien määrittelyä 1970-luvun alussa *Tiimissä* ja sitten *Vesipostissa*. Hän toimi yhtäjaksoisesti liiton sihteerinä vuodesta 1974 vuoteen 1988 asti. Tänä aikana hän vastasi suurimmasta osasta liiton julkisista kannanotoista ja vaikutti samalla A-kiltatoiminnan sisäiseen kehitykseen ja toiminnan jatkuvuuteen. Kärkevimmin otettiin kantaa 1970-luvun puolivälistä 1980-luvun alkuun, mitä voidaan pitää merkinä kiltatoiminnan aseman vakiintumisesta ja kokemuksen kertymisestä. Yleensä oma-apuliikkeet ovat keskittyneet lähinnä perustehtäviinsä ja identifioituneet virallisen sosiaalipolitiikan vaihtoehtoiksi, eikä mikään olisi estänyt A-Kiltojakaan tyytymästä klinikka-asiakkaiden harastuksiin, keskinäiseen tukemiseen ja ajoittaisiin tempauksiin. Kaiho-

Kyösti Kaihovaara puhumassa Solakallion kymmenvuotisjuhlassa vuonna 1977.

vaaran johdolla A-Killat alkoivat kuitenkin lähes välittömästi kommentoida vallitsevaa alkoholi- ja päihdehuoltopolitiikkaa.¹³¹ Toimiessaan *Vesipostin* päätoimittajana ja Helsingin yhdistyksen puheenjohtajana Kaihovaara nosti Helsingin A-Killan kehityksen aallonharjalle.

Kärkkäät kannanotot vähenivät 1980-luvun alussa, kun päästiin osallistumaan päihdetyön yhteiselinten toimintaan. Liitto sai nyt osallistua hoitopolitiikan kehittämiseen. Siitä lähtien A-Killan toiminta oli esikuvana koko sosiaalipolitiikan suuntaamisessa kohti vapaaehtoisuutta ja asiakaslähtöisyyttä. Liiton julkilausunnnot olivat yhä enemmän myös muiden luottamushenkilöiden vastuulla. 1980-luvun aikana liiton tehtäväkenttä laajeni kohti koulutusta, alueohjausta ja naistoimintaa. Viimeisinä elinvuosinaan Kaihovaara edusti A-Kiltojen Liittoa Päihdeasiain neuvottelukunnassa sekä Alkoholi- ja huumeneuvostossa.¹³²

Kesällä 1988 Helsingin A-Kiltaa ja koko A-kiltatoimintaa kohtasi kova isku, kun Kaihovaara kuoli yllättäen. Vuoden lopulla Helsingissä todettiin, että hänen aktiivista työtään ja merkitystään yhdistystoiminnassa ja koko A-kiltatoiminnassa oli vaikeaa arvioida.¹³³

Johtokunta oli kirjoittanut *Vesipostissa* 3/1977:

Seuratkapa nyt esimerkiksi yhdistyksen – – puheenjohtajan ja sihteerin ns. tavanomaista touhuamista. Tuntuu luultavasti aivan luonnolliselta, että nämä kaksi ”herran valittua” huolehtivat lähes kaikista yhdistyksen monen monista asioista. Oletteko te muut tulleet ajatelleeksi, että näillä parilla, ehkä kolmella henkilöllä saattaisi olla muitakin hommia tai halu joskus hieman huilata?

”Herran valituilla” tarkoitettiin ilmeisesti Kaihovaaraa ja kilta-aktiivi Eila Kärkkäistä. Johtokunta varoitti kiltalaisia kuluttamasta yhdistyksen puuhamiehiä ja -naisia loppuun ja kehotti heitä osallistumaan ryhmätoimintaan aktiivisemmin.¹³⁴

Juha Rajalan mukaan niissä killoissa, jotka olivat tarpeeksi isoja välttääkseen ”nukahtamisen”, aktiivien paineet johtivat henkilökohtaisiin kärhämiin¹³⁵. Helsingissä tällainen kärhämä syntyi vuonna 1973, kun Vilho Saarikoski luopui koko killan toiminnasta ja ilmoitti asiasta *Vesipostissa*. Hän kritisoi kilttaa Solakallion hoitokodin asukkaiden vähäisistä vaikutusmahdollisuuksista, avoimuuden puutteesta ja auktoriteettiuskosta, millä hän ilmeisesti viittasi Kaihovaaraan.

Tulistuneena ja syvästi pettyneenä paiskasin jokin aika sitten Helsingin A-killan huoneiston oven takanani kiinni. Päätin – viimeisen kerran. Todella dramaattista, eikö totta?

– – On valitettavaa että a-asiakasyhdistystoiminnassakin väheksytään, jopa pelätään avoimia keskusteluja. Ollaan vahvasti sitä mieltä,

ettei esim. turvakodin asukkaille voitane kertoa yhdistyksen sisäisistä asioista.

A-asiakasyhdistyskentässä myös ilmenee tarvetta nojata auktoriteetteihin. Uskotellaan, että päätoimisen toiminnanjohtajan avulla voitaisiin ratkoa kaikki pulmat. Luulen, että siinä uskomuksessa petytään, mikäli edelleenkin avoimuus toiminnassa tulee olemaan toisarvoinen asia. Pelkäänpä pahoin, että tulevan toiminnanjohtajan päätehtäväksi jää availla niitä kiinnipaiskattuja ovia. Ketä meistä pelkkä oven avaaminen hyödyttää?¹³⁶

Kaihovaaran sijasta Saarikosken kirjoitukseen vastasi yhdistyksen puheenjohtaja Olavi Oksanen, joka kritisoi Saarikoskea siitä, ettei tämä ollut esittänyt kritiikkiä yhteisissä neuvotteluissa, vaan vasta jälkeinpäin. Lisäksi hän totesi, että koska toipilaskodin johtokunta koostui suurelta osin asukkaista, asukkaiden mielipide oli kyllä tullut otetuksi huomioon. Vuosi oli hänestä ollut pikemminkin ”rauhallista ja tasoittavaa aikaa”, ja tulevaisuuteen oli syytä suhtautua ”erittäin positiivisesti”.¹³⁷

Keväällä 1981 ristiriidat leimahtivat Helsingin A-Killassa niin, että osa kiltalaisista perusti muiden muassa Ebba Carlssonin, Seppo Selinin, Aarne Paanasen ja Helge Sjöströmin johdolla oman yhdistyksenä, Poppoo 6:n. Taustalla oli nähtävästi erimielisyyksiä A-Killan toimintatapojen tehokkuudesta ja hoitokodin toiminnasta. Alkuun välit olivat niin tulehtuneet, että A-Kilta nosti Poppoo 6:n keskeiseksi asiakksi myös suhteessaan A-klinikan kanssa. A-klinikalle osoitetussa kirjelmässä Kaihovaara totesi, että A-Killalla olisi valmius yhteistoimintaan A-klinikan kanssa ”eräin ehdoin”. Kaihovaara ei esimerkiksi pitänyt mahdollisena eikä tarpeellisena toimimista Helsingin A-klinikan tiloissa, koska niissä tiloissa toimi Poppoo 6 – A-Kilta r.y. ”Parjauskampanjan” aloittaneiden Selinin, Paanasen ja Sjöströmin kanssa yhteistyö ei ollut Kaihovaaran mielestä mahdollista.¹³⁸

Myöhemmin välit lämpenivät, ja nykyisin A-Kilta ja Poppoo 6 tekevät yhteistyötä¹³⁹. Ristiriidat olivat ehkä juontuneet Helsingin A-Killan alkutaipaleeseen, jolloin omaa linjaa korostettiin itsetietoisesti. Kaihovaara kirjoitti samaisessa A-klinikalle osoitetussa kirjelmässään:

Helsingin A-Killan toimintalinja ja periaatteet saattavat ulkopuolises-
ta tuntua joskus kovin jyrkiltä ja ”itsepäisiltä”. Ehkä asiassa on jossa-
kin määrin perääkin, mutta yli 15-vuotinen toimintamme lienee osoitus
elinvoimaisuudestamme, joka perustuu ehdottomaan itsenäisyyteen ja
itseäänmäärittämisoikeuteen – virheistämme huolimatta.¹⁴⁰

Oireena pullo, piikki tai pilleri

ALKOHOLISTA aiheutuneiden haittojen kasvaessa ja yhteiskunnan asenteiden kiristytessä Helsingin A-Kilta ryhtyi määrittelemään omaa ideologiaansa yhä tietoisemmin. Kaihovaara esitteli asiakasyhdistysten toimintamuotoja ja päämääriä *Tiimissä* vuonna 1971. Tarkoituksena oli paaluttaa yhdistyksille selkeä sija alkoholistien huollon ja hoidon kentässä. Kaihovaara ratkaisi haasteen sijoittamalla yhdistykset raittiusliikkeen ja AA:n väliin vapaaehtoisen päihdetyön kolmanneksi vaihtoehdoksi. Tällä hän ilmeisesti tarkoitti vastapainoa raittiusliikkeen ensisijaiseksi katsomalle ehkäisevälle päihdetyölle ja toisaalta AA:n näkemykselle alkoholismin parantumattomuudesta.

Asiakasyhdistysten keskeiseksi toimintamuodoksi Kaihovaara nosti ryhmätyöskentelyn, joka vielä tässä vaiheessa saattoi olla ohjattua ja ulkopuolisten vetämää. *Tiimin* edellisessä numerossa oli ilmestynyt toisen vahvan helsinkiläisen asiakasaktiivin, yhdistyksen puheenjohtaja Vilho Saarikosken yksityiskohtaisempi näkemys samasta asiasta.¹⁴¹

Helsingin A-Killan arvoja toi esille Vilho Saarikosken A-Kiltojen Liitolle esittämä kirjelmä ”Ajatuksia ryhmätoiminnasta” (*Tiimi* 4/1970). Saarikoski valotti päihteidenkäytön taustalla olevia ongelmia:

Päihteiden käytön ongelmallisuutta yleisesti sävyttää ongelmallisen lapsuuden kokemusten tausta: huonommuuden tunne, ujous, arkuus, pelko sekä syyllisyys luonnollistenkin tarpeiden luvallisuudesta. Mitä ahdistavampi tällainen syyllisyytensä – moraalinen krapula on, sitä enemmän tarvitsee niitä alkon, apteekin, taikka sitten unikkopeltojen tuotteita.

Alkoholista irrottautuvan oli siten pyrittävä vapautumaan haitallisten tunteiden taakasta. Tavoitteena oli tunnistaa oma ihmisarvonsa ja oikeutensa. Ongelmissa kamppailevan oli päätettävä hoidostaan itse. Hoidon tarkoituksena oli ennen muuta auttaa itsenäistymään ja vapautumaan holhouksesta. Kaikessa toiminnassa tuli välttää ohjelmasisidonnaisuutta.¹⁴² Mitä vaurioituneempi tunne-elämä oli, sitä vaikeampaa oli tekojen ohjaaminen.

– – päihteiden käytön ongelmissa henkilöllä hänen tunne-elämänsä esittää varsin ratkaisevaa jopa kohtalokasta osaa.

– – Järkeä kyllä varoittaa, mutta tekoja ohjaa tunteet. Kokemus osoittaa että tunne-elämältään häiriintynyt ihminen on altis vaikutteille. Varsinkin asioille joissa vedotaan tunteisiin.¹⁴³

Ongelmiin ei nähty olevan olemassa taivaallista tai maallista patenttiratkaisua. Tarkoituksena oli pikemminkin selvittää ongelmakenttää ja osoittaa, että erilaisille ongelmille on omat erilaiset ratkaisunsa.

Mutta jos jaksaa käydä pitempään ryhmässä ja kykenee pieniksi hetkiksi irtautumaan omista masentavista ympyröistään, havaitsee vähitellen ettei päihteiden probleemoita selvitetä yhdellä ryhmäkäynnillä, eikä perheen ristiriitoja poisteta käymällä yhden kerran avioliittoneuvolassa.¹⁴⁴

Pohdinnan tuloksena muotoutui käsitys, jonka mukaan asiakasyhdistys on aatteellisista ohjelmasisidonnaisuuksista vapaa foorumi, ongelmissaan kamppailevalle ihmiselle turvallisuutta antava pysähdyspaikka ja rauhoitettu tila, jossa voi keskustella toisten kanssa. Tarkoituksena oli saada työkaluja, joiden avulla voi raivata esteitä tervehtymisen tieltä. Kaikessa keskustelussa tuli korostaa ongelmia omaavan ihmisen henki-

Solakallion toipilaskodin asukkaita kesällä 1978.

lökohtaisen muuttumisen merkitystä ja halua tehdä yhteistyötä toisten kanssa. Ensin oli tunnistettava ongelmat ja oltava itselleen rehellinen. Muiden ihmisten, ennen kaikkea uusien jäsenten, hyväksyminen toimi tulikokeena. Kuinka valmiita oltiin hyväksymään muut osaksi ryhmää?¹⁴⁵ Saarikoski luonnehti asiakasyhdistystoimintaa monella tapaa uraa uurtavaksi, vanhoillisia ongelmakäsityksiä murtavaksi, demokraattiseksi yhdistystoiminnaksi. Aatteellisuutta hän piti kuitenkin jopa haitallisena.

Täysin julkisella toiminnalla pyritään osoittamaan epäilijöille, etteivät ne kaikki päihdeongelmalliset ole rikollisia, selkärangattomia hyypiöitä. Täytyy vain antaa ongelmallisille mahdollisuus yrittää. On luonnollista että epäilijät tahtovat asiassa yrittää.¹⁴⁶

– – on tuskin viisasta yrittää pakottaa ihminen omaksumaan sellaista asiaa, aatetta taikka käsitystä, jota ei järkensä hyväksy. Varsinkin päih-teiden ongelmakysymys on yksi sellainen asia. Sen sijaan kun ongelmalliselle suodaan täysi valinnan mahdollisuus ja annetaan aikaa har-kita sekä tuetaan tätä kaikin tavoin silloinkin vaikka autettava on asia-käsityksissä ehkä erimieltä kuin auttava henkilö, yhteisö taikka ryhmä, niin silloin voidaan apua hakevalle suositella mitä tahansa näistä eri hoitoyhteisöistä.¹⁴⁷

A-kiltalaisuuden ajatusmallin ydin ilmenee paljolti yllä esitetystä lainauksessa. Alkoholiin ja sen liikakäyttöön ei liittynyt mystiikkaa. Saarikosken mielestä alkoholin liikakäyttöä pidettiin liian helposti ainekysymyksenä tai moralistisesti eräänlaisena syntinä. Hänen mukaansa tällaisesta ajattelutavasta voi seurata alistumista, toivottomuutta ja itsensä poikkeavaksi kokemista.

Hoidon tarkoituksena oli saattaa henkilö kantamaan vastuuta omasta elämästään, aloittamaan alusta. Tähän hän saisi apua, kun häntä autetaan arvioimaan omat tarpeensa, voimansa ja tavoitteensa. Kuntoutus toimii Saarikosken mukaan silloin, kun hoidettavaa kuntoutetaan hoidettavan – eikä vain hoitajan – lähtökohdista. Keskeistä oli turvallinen ilmapiiri.

Vähitellen alkoholiongelman alta paljastuu ihminen, kun opitaan lähestymään sitä uhittelevaa, kapinoivaa, lyhytjännitteistä, ihmisarkaa miestä taikka naista, tyttöä taikka poikaa, joka sieltä ongelmiansa taikka paljastuu.¹⁴⁸

Aarne Huhtalan mukaan täysraittiudesta syntyi alkuvaiheessa lähes jatkuvasti kädenvääntöä. Vaikka yhdistyksessä pidettiin täysraittiutta parhaana mahdollisena päämääränä, siihen ei varsinaisesti tähdätty. Tämän takia muutamat jäivät toiminnasta pois; he kokivat kiltatoiminnan

olevan ”juoppojen kerho”. Siitä pitäen, vuosikymmenestä toiseen, kysymys täysraittiudesta ja kohtuukäytöstä on aiheuttanut A-Killassa keskustelua. Ryhmiin piti tulla aina selvänä. Niin sanotun retkahtamisen jälkeen toimintaan palanneet saivat Huhtalan mukaan kuitenkin ihmetellä myönteistä vastaanottoa.¹⁴⁹

Helsingin A-Killan ja AA-liikkeen suhde

KYSYMYS alkoholin kohtuukäytöstä määritti Helsingin A-Killan suhtautumista AA-liikkeeseen. Yhdistyksen voimahahmo Kaihovaaran henkilökohtainen mielipide vaikutti tässäkin asiassa. *Vesipostin* kirjoituksista voi havaita, miten hän nosti A-kiltalaisuuden periaatteiksi kohtuukäytön ja vapaaehtoisuuden; nämä periaatteet liittyivät toisiinsa ja tukivat toisiaan.

Vuonna 1975 Kaihovaara kirjoitti killoissa tiedettävän omakohtaisesti, että onnistuminen ja myönteiset tulokset syntyvät ainoastaan vapaaehtoisuuden pohjalta. Pakkohoito oli hänen mielestään nykyaikaan soveltumaton ja tuomittu epäonnistumaan.

– – laki ja järjestys ovat yhteiskuntaa koossa pitäviä voimia ja tässä toiminnassa pakkokeinojakin tarvitaan, mutta pakolla ja hoidolla ei kuitenkaan ole mitään tekemistä keskenään. Poliisi tai yleinen syyttäjä ei ole hoitaja, eikä sairaanhoitaja tai lääkäri puolestaan ryhdy lakikirjasta hoito-ohjeita hakemaan.¹⁵⁰

Kun Helsingin A-Kilta alkoi Kaihovaaran johdolla nojautua toiminnassaan vapaaehtoisuuden ja kohtuukäytön periaatteille, se tuli ottaneeksi etäisyyttä Yhdysvalloista rantautuneeseen AA-liikkeeseen. A-Kiltojen Liittoa tutkineen Juha Rajalan mukaan AA-liike oli kiltatoiminnan alkuvuosien ”lempivihollinen”. AA:n ohjelmassa oli piirteitä, jotka ärsyttivät kiltalaisia¹⁵¹, ja A-Kiltojen jäsenistössä oli monia turhautuneita AA:laisia.¹⁵²

Kaihovaara laati vuonna 1976 *Vesipostiin* huoneentaulun A-Kiltojen ja AA-liikkeen eroista. Hän totesi kummankin tähtäävän samaan päämäärään. Toimintamuodot ja periaatteet olivat kuitenkin selvästi erilaisia: hänen mukaansa A-Killassa pidettiin tärkeinä hoitotapoihin liitty-

viä valinnanmahdollisuuksia, ja sen vuoksi hoitotapoja ei asetettu paremmuusjärjestykseen. AA:n hän näki pitävän omaa toimintaansa ainoana oikeana. Kaihovaara esitti eroavuudeksi myös sen, että A-Kiltojen ideologia ei liity mihinkään uskontokuntaan, mutta AA-liike luottaa korkeampaan voimaan. Kolmas ero oli suhtautuminen yhteistyöhön: A-Killat harjoittivat yhteistoimintaa muiden samalla alalla toimivien yhteisöjen kanssa, mutta AA ei harjoittanut yhteistoimintaa minkään muun saman alan yhteisön kanssa. A-Killat myös osallistuivat koulutus- ja kurssitoimintaan sekä ottivat vastaan ulkopuolista taloudellista tukea – päinvastoin kuin AA.¹⁵³

Erojen esittelemiseen ei sisältynyt varsinaisesti AA-liikkeen kritiikkiä, vaan Kaihovaara kertoi tarkoituksensa olevan selvittää A-Kiltojen ja AA-liikkeen erot ”kerta heitolla ja selkeästi ilman turhia selittelyjä”, ulkopuolisille kun erot eivät olleet aina kovin ilmeisiä. Hänen teksteistään kuitenkin välittyy pyrkimys nostaa A-Kiltaa myönteisessä valossa ja ottaa etäisyyttä AA:n toimintaan.¹⁵⁴

Vaikka Kaihovaara oli ehkä tärkein yksittäinen hahmo rajanvedossa AA-liikkeeseen nähden, hän ei ollut yksin. Esimerkiksi 1970-luvun puolimaissa *Vesipostiin* kirjoittanut Reijo Hyttinen piti ”sokeaa uskosta” vaarallisena.

AA:n ideologia ja teho perustuvat samaan kuin kaikkien uskontojen, abstraktiseen tapaan tuntea, uskoa omaan uskoonsa – tässä omaan raittiuteen, on myös tämän uskonnon lähtökohta.

— sen perusnäkemys on itsekeskeinen ja kaikissa yhteisöissä rajoittava elämännäkemys.

— Eräs vanha aa-mies sanoi minulle kerran: ”Jos pääset aa:n avulla raittiiksi ja sitten kasvat ulos aa:sta – niin olet OK!” Valitettavasti tällaista kasvamista ei useinkaan tapahdu. Mutta onneksi on myös tarjolla mielekkäämpiä vaihtoehtoja meille tavallisille ongelmaihmisille.¹⁵⁵

Leppoisissa tunnelmissa Roballa, 1970-luku.

Kaihovaaran ja Hyttisen linjoilla oli myös samoihin aikoihin *Vesipostiin* kirjoittanut Simo Mieskoski:

Onpahan olemassa tuo AA-laitos, jossa kyllä saa puhua ongelmistaan aina kyllästymiseen asti, mutta ainoastaan AA:n ehdoilla ja alituisen itselleen ja muille vakuuttaen olevansa alkoholisti. AA:ssa menestyäkseen on kyllä juotava itsensä ensin pohjaan asti ja otettava tavoitteeksi ehdoton raittius – tosin päivä kerrallaan. – – A-Killassa ei kuulustella, ei tarvitse jatkuvasti toistaa olevansa alkoholisti, ei kysellä isän ammattia eikä perheen mielisairauksia. – Toimintatapoja ja -muotoja tuntuu kyllä löytyvän oman mielen ja tarpeen mukaan.¹⁵⁶

Eron tekeminen koettiin tärkeäksi etenkin alkuaikoina; samalla kun haluttiin irti A-klinikasta, haluttiin korostaa, ettei A-Kilta ole sama kuin AA. Siinä suhteessa A-Kilta kuitenkin toimii AA:n ja A-klinikan tapaan, että ryhmiin sai tulla vain selvin päin. Krapula ei ollut esteenä.

Pesäeron tekeminen A-klinikkaan ja etenkin AA-liikkeeseen oli keskeinen ponnin A-Killan syntymisessä ja alkuvaiheissa¹⁵⁷. Kaihovaaran kielteisyydellä AA-liikettä kohtaan oli Helsingissä niin suuri vaikutus, että Helsingin A-Killan ideologia itse asiassa erosi muiden A-Kiltojen ideologiasta. Kaihovaaran jälkeen ei tapahtunut heti jyrkkää muutosta, mutta vähitellen asenne lieventyi.¹⁵⁸

Alun pitäen tarvetta ottaa etäisyyttä selittää varmasti se, että kiltatoimintaa oli tehtävä tunnetuksi. Vaarana oli väärinkäsitykset ja killan sekoittaminen AA-liikkeeseen. Kiltatoiminnan ja AA:n eroavaisuuksia on joutunut selittämään myös Petri Hälikkä¹⁵⁹, joka toimi Helsingin A-Killan toiminnanjohtajana vuosina 2008–2012.

Nykyään Helsingin A-Killassa suhtaudutaan kahdentoista askeleen toipumisohjelmaa toteuttavaan AA-liikkeeseen myönteisesti.

Helsingin A-Killan tiedotuslehti

vesi **POsti**

1/75

Vesiposti-lehden kannessa oli usein nimensä mukainen kuva. Kuvassa historian ensimmäisen numeron kansi vuodelta 1975.

Vesiposti alkoholipoliittisena vaikuttajana

KALEVAN Kerhon ja Solakallion hoitokodin perustamisen jälkeen Helsingin A-Killalla alkoi olla varsin paljon toimintaa. Seppo Elorannan myöhemmän muistelun mukaan A-Kilta eli 1970-luvun puoliväliin tultaessa ”vankkaa nousukautta”¹⁶⁰. Oli tärkeää raivata oma tila ottamalla kantaa myös alkoholipoliittikkaan, ja *Vesiposti*-lehti oli tässä tärkeä kanava.

Kilta-aktiivi Seppo Elorannan mukaan toimintaa oli pian niin runsaasti, että tiedotusta oli saatava tehostettua sekä omalle jäsenkunnalle että ulospäin, yhteiskuntaan, sillä ”kaikilla ei ollut aikaa juosta ’Kalevan kerholla’ kuulostelemassa tulevia ja olevia”. Yhdistyksen juoksevien asioiden hoitamisen lisäksi levitettiin aatetoimintaa myös killan ulkopuolisille.¹⁶¹ *Vesipostin* tarkoitus olikin kahtalainen, kuten ensimmäisessä numerossa vuonna 1975 asia ilmaistiin:

Olemme Helsingin A-Killassa laajentaneet kerhotoimintaamme, mistä tuloksena mm. tämä lehti jonka ensisijainen tarkoitus on kertoa toiminnastamme, niin killan omalle jäsenkunnalle kuin ulkopuolisille asiasta kiinnostuneille. Lisäksi pyrimme lehden kautta ottamaan kantaa aina niin ajankohtaisiin ja keskustelua herättäviin päihdehuoltoon ja käyttöä koskeviin kysymyksiin.¹⁶²

Aluksi alettiin kaavailla erillisen jäsentiedotteen tekemistä, ja pian ajatus saikin tuulta purjeisiinsa. Toimituskuntaan ilmoittautuivat silloinen yhdistyksen sihteeri ja taideterapeutti Marja Aaltonen, joka taittoi ja kuvitti lehden, sekä aktiiveina Seppo Eloranta, Johannes Johannes, Kyösti Kaihovaara, Artturi Mikkonen, Kyösti Mononen, Eero Nousiai-

nen, Eero Seppänen ja Tapio Toppari. Jutut olisivat Elorannan mukaan ”asiaa ja viihdettä”. Alkoholipoliittisiin kysymyksiin taas otettaisiin kantaa ”tulikivenkatkuisesti”.

Kiltalaiset tekivät kaikkensa lehden kustantamiseksi. Hyvä alku saatiin kahvikassan ylijäämästä ja kolehdista. Puhelinta veivaamalla lehden saatiin muutamia ilmoituksia Matka-Kalevasta, Askartelukeskus Oy:stä ja Star Offset Oy:stä, joka painoi lehden. Ilmoittajien merkitys erityisesti lehden alkuvaiheessa oli ratkaiseva. Elorannan mukaan ilmoittajat mahdollistivat lehden synnyn.¹⁶³

Lehdelle oli vielä keksittävä nimi. Ehdotukset ulottuivat Raittiusviestistä A-Kiltaviestiin ja A-Kiltapostiin. *Vesiposti*-nimen keksi lopulta entinen latinan lehtori, maisteri Eero Seppänen. Lehden kanteen laitettiin vesipostin kuva – tapa, joka jatkui pitkään. Ensimmäisiä numeroita Eloranta luonnehti näin:

Näin jälkikäteen kun ensimmäisiä numeroita selailee, tunnustaen toki niiden kotitekoisen kömpelyyden ja virheet, ne herättävät lämpimiä tunteita. Lehtien sisältö saa kevätauringon jälleen paistamaan.

Ja sen mitä taidoista puuttui on palava into korvannut. Näin on usein elämässä. Tekemättä – uskaltamatta – ei mitään synny. Luoja tukee rohkeaa!¹⁶⁴

Vähitellen lehden julkaiseminen sai vakiintuneet muotonsa – erityisesti Kaihovaaran ja lehteä kuvittaneen Artturi Mikkosen ansiosta. Lehdestä muodostui A-Killan keulakuva, ja sen avulla voitiin kertoa yhdistyksen toiminnasta myös ulkopuolisille. *Vesipostin* myötä Helsingin A-Kilta sai kasvot. Lehti oli alusta asti paljon enemmän kuin Helsingin A-Killan sisäisiin asioihin keskittyvä tiedotuslehtinen. Vuoden 1976 toimintakertomuksesta:

Alkoholipoliittisiin kysymyksiin kantaa kakistelematta ottavana se sai myös arvostelua osakseen, mutta juuri tällainen arvostelu osoittaa ettei lehti turhaan ilmesty.¹⁶⁵

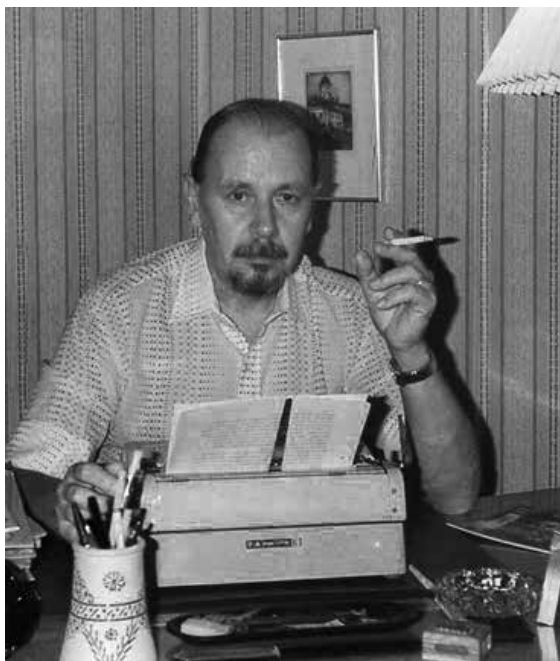
Lehteen löi leimansa ajan yleinen alkoholipoliittinen kehitys, olihan keskioluen myyminen vapautettu melko hiljattain, ja sen seurauksena alkoholin liikakäytöstä syntyvät haitat moninkertaistuivat ja asenteet vastaavasti kiristyivät. 1960- ja 1970-lukujen taite oli jälleen Elorannan sanoin vahvaa ”päihdeongelman herännäisaikaa”.¹⁶⁶

Keskioluen vapautumisen nostattamaa aallokkoa tyydynneltiin koko tuleva vuosikymmen. Taustalla oli 1960-luvun yleishumanistinen virtaus: tietoisuus muuttoliikkeen aiheuttamasta asunnottomuudesta ja korvikealkoholin lisääntyvästä käytöstä. Valtion kaksinaismoralismin mukaan alkoholia ajateltiin voitavan myydä huomattavalla katteella ja tuomiten samalla sen käyttö. *Vesipostin* tehtävän tässä ympäristössä ilmaisi nimimerkki ”Jorinoitsija” vuoden 1978 kynnyksellä:

Työtämme helpottaa huomattavasti se, että aiheenamme ovat aina ajankohtaiset alkoholipoliittiset asiat. – Otamme myös joskus kantaa enemmän, mitä joidenkin lukijoittemme pinna kestää. – Eikö näin saisi tehdä?¹⁶⁷

Alkoholista puhuttaessa puhuttiin samalla moraalista ja elämäntavoista. Eloranta on myöhemmin kommentoinut ajan moraalisen horisonnin värehtelyä:

Ei ollut lainkaan kummallista, että työhön mentäessä, taikka sieltä tultaessa poikettiin oluella, ”kun sen nyt kerta oli sallittua”. Hippiliike oli rantaunut maihin amerikoista ja nostanut kevyet huumeet muoti-ilmiöksi. Yleinen moraalili oli vahvasti hämartynt. Vapaa seksi kukoisti e-pillereiden myötä. Ja rannoille markkinoitiin yläosatonta ”monokinia”.¹⁶⁸

Kyösti Kaihovaara työnsä äärellä vuonna 1982.

Vaikka kiltatoiminta oli suhteellisen uusi tulokas päihdepolitiikassa, se oli ehtinyt vakiinnuttaa oman ideologiaansa. Lehti täyttyi kirjoituksista, joissa korostettiin omaa alkoholipoliittista kantaa. Aatteettomuudesta tuli tavallaan A-Kiltojen aate. Kaihovaara kirjoitti ensimmäisessä *Vesipostissa*:

Asiakasyhdistystoiminta on jo yli kymmenen vuotta vanhaa. Se on peruskoulunsa käynyt kohtalaisin arvosanoin luokalle jäämättä. Se pystyy nyttemmin pitämään puoliaan ja pistämään tarvittaessa ”hanttiinkin” alkoholipoliittisiin kysymyksiin liittyvistä asioista keskusteltaessa.

– – A-kiltojen toimintaa leimaa suvaitsevaisuus myös hoidollisesti toisin ajattelevia kohtaan, mutta killoissa ei hyväksytä erilaisten hoito- ja huoltomuotojen tai aatteellisuuksien paremmuusjärjestykseen asettamista. Hoidollisissa kysymyksissä tulee olla valinnan mahdollisuuksia ja myös valinnan vapaus. Jokainen hoitohalukas tehköön itse oman valintansa, sillä mitään määrättyä, kaikille sopivaa hoitoratkaisua ei

ole olemassa. Killat eivät toimi tuomarina, pappina tai lääkärinä. Killat tarjoavat jäsentensä hoitokokemukset ja hoidon tulokset uusien jäsenten valittaviksi ja käytettäväksi.¹⁶⁹

Kirjoituksista muodostui varsin värikäs kokonaisuus, mikä osaltaan johtui varmasti lehden ja kiltatoiminnan uutuudesta alkoholipoliittisella kentällä. Huonoin ratkaisu oli vaikeneminen. Ote Kaihovaaran ”Vaikeneminen vaskea” -kirjoituksesta (*Vesiposti* 3/1977):

– – kuin kiehuva happokattila, jonka höyryt sekoittavat päitä lähes kaikilla vaikuttajatasoilla. – – Me Helsingin a-kitalaiset ja myös useimmat tämän *Vesipostin* palstojen täyttäjät olemme päättäneet puhua siitä tasolta, joka yleensä on ollut vaiti. – – Vaiti kasvojen menettämisen pelosta. Vaiti hyvien kavereiden menettämisen pelosta. Vaiti jopa työpaikan menettämisen pelosta. – Vaiti, vaiti ja vaiti!

Kaihovaara julisti kiltalaisten ja heidän lehtensä puuhaavan puoluepolitiikan ulkopuolella, mutta alkoholipolitiikan sisäpuolella. Vaikka Alkon myyntitilastot huolestuttivat, täysraittiutta ei Kaihovaaran mukaan pidetty killassa mahdollisena tai edes tarpeellisena.

Meidän mielipiteemme eivät läheskään kaikkia miellytä, mutta eivät monien muiden mielipiteet meitäkään miellytä. Olemme siis tasoissa.¹⁷⁰

Arvioidessaan vuonna 1976 Helsingin A-Killan kymmenvuotista taivalta Kaihovaara kirjoitti *Vesipostissa* suomalaisen alkoholipolitiikan olevan liikaa kiinni vuosisataisissa kaavoissa ja katsomuksissa.¹⁷¹ Vuonna 1975 Kaihovaara oli kirjoittanut pääkirjoituksessaan:

– – kriittisyydessä pysytään mieluummin ylä- kuin alarajalla. Toimituskunnan pöydän ääressä ei ole tuolia turhan sovinnaisille eikä hiljaisille

hyssyttelijöille. Toisaalta emme aio olla äänessä pelkän äänen pidon vuoksi, mutta joidenkin asioiden kohdalla tavalliset desibeliarvot saattavat olla riittämättömät.

– – emme ole tyytyväisiä emmekä usko, että arvosteleva lukijakaan on ollut tyytyväinen ensi askeleita ottavaan lehteemme. Ilme on saatava muuttumaan. Tämän vuoksi lehden ilmettä muutettiin aikakauslehtimäisempään suuntaan siirtymällä osin kaksipalstaisuuteen.¹⁷²

Kaihovaaran tekstit olivat lehdessä melkoisia väriläiskiiä. Värikkäimmät tekstinsä hän kirjoitti pakkohoidosta. Vuonna 1977 hän totesi lehdessä:

Ei löydy tietosanakirjoista käsitettä pakkohoito. Eikä se mikään ihme olekaan, koska pakolla ja hoidolla ei ole keskenään mitään tekemistä.¹⁷³

Eero Nousiainen oli pari vuotta myöhemmin samalla kannalla todeten, että ”päänsilitys” tai ”patukkahoito” eivät kumpikaan ole oikeita suhtautumistapoja päihdeongelmaan.¹⁷⁴

Kaihovaara korosti yhä uudelleen kiltalaisuuden johtoajatusta: alkoholin liikakäyttö on vain oire lukuisista taustalla vaikuttavista ongelmista, ja nämä ongelmat tuli saada selvitettyä.¹⁷⁵ Tämä käsitys vaikutti edelleen hänen hoitokäsitykseensä.

– – Eiköhän asianomainen itse tunne hoidon tulokset parhaiten! On kokonaan sivuseikka, mitä osaa alkoholi hänen elämässään hoidon päätyttyä näyttelee tai on näyttelemättä. – Jos ihmissuhteet ovat parantuneet ja eläminen muodostunut mielekkäämmäksi, on hoidolla saavutettu asiakkaan kannalta myönteinen tulos. Jos se sotii hoitopaikan periaatteita vastaan, on hoitopaikan kiireesti tarkistettava kantansa kysymykseen: kumpi on tärkeämpi, tyytyväinen asiakas vai tyytyväinen hoitopaikka.¹⁷⁶

Kaihovaaran ajatukset edustivat kyllä sinänsä kiltatoimintaa, ja ne oli omaksuttu A-klinikoilta, mutta ajan poliittisessa ja alkoholipoliittisessa ympäristössä ne tuntuivat voimakkailta. *Vesipostin* värikkään sävyn ja muista poikkeavien ajatusten vuoksi kiltatoimintaa oli helppo arvostella yksioikoisesti leimaten. Kun alkoholinkulutus kasvoi ja asenteet kiristyivät, A-Kiltojen liberaalia suhtautumista alkoholiin ei aina katsottu hyvällä. Kaihovaara oli kirjoittanut jo lehden alkutaipaleella A-Kiltojen kynnyksen olevan matala.

Kynnyksen yli tulleen ei tarvitse pelätä leimatuksi tulemista. A-kiltojen ulkopuolella leimaajia valitettavasti liikkuu vielä yllättävän paljon. Useimmat näistä laskevat itsensä kuuluviksi ns. parempiin ihmisiin, joilla kumma kyllä on lähes intohimona toisten sormella osoittelu ja rasistinen ajattelu.

– – Lienee aiheellista epäillä näiden leimaajien toiminnan olevan oman sekavan ja itsekeskeisen elämäntavan heijastumia, joiden hoito olisi kiireimmiten pantava alulle. A-kiltojen toiminnassa pitemmän aikaa mukana olleita näiden leimaajien toiminta ei kummemmin häiritse, mutta uusien jäsenten liittymiselle erilaisista leimaajista on jopa haittaa. Arkailaan hoitoon hakeutumisessa, pelätään hoidollisista asioista puhumista ja yleensäkin pyritään salaamaan tiedostettukin ongelma. Leimautumisen pelosta tilanne vaikeutuu, kierre ja hoitopaikan kiertäminen jatkuu omaksi ja omaisten vahingoksi.¹⁷⁷

Leimautumisen uhkaa koettiin jopa 1960-luvun lopulla, jolloin alkoholiin oli alettu liittää myönteisiä merkityksiä. *Päivän Sanomien* kirjoituksessa ”Jättääkö yhteiskunta A-klinikat pulaan?”¹⁷⁸ oli kuva A-klinikan asiakastilaisuudesta. Kuvassa henkilöiden kasvot oli vedetty mustalla viivalla yli henkilökunnan edustajaa lukuun ottamatta.

Leimautumisen ongelma oli ilmeisesti erityisen vaikea *Vesipostin* perustamisen aikoihin, kun asenteet alkoholia kohtaan olivat äkillises-

ti kiristyneet. Kaihovaara toi ongelmaa esille kysymällä, mihin leimaajat pyrkivät. Leimautumisen pelko yhdistettynä ennakkoluuloihin saattoi aiheuttaa hänen mukaansa ylivoimaisen esteen hoitoon hakeutuvalle henkilölle. Alkoholin kohtuukäytön Kaihovaara näki yhdeksi perimmäisistä suomalaisista alkoholipoliittisista kysymyksistä.

– – Pitäisikö meidän kaikkien olla samasta muotista valettuja, samaa tahtia astuvia ja kaikessa samaa mieltä olevia? Eikö juuri erilaisuus ole näkemyksiä avartavaa, eivätkö erisuuntaiset käsitykset luo asioista oikeamman kokonaiskuvan, eikö suvaitsevaisuus ole tasapainoisen elämisen muoto?

Leimaaja, tiedosta ensin omat ongelmasi. – Oletko todella virheistä vapaa, vai pyritkö vain itsepäisesti pitämään yllä omaa epävarmaa itsevarmuuttasi toisia osoittelemalla? A-killassa ei leimata, ei myöskään A-klinikalla, sen takaavat kummankin paikan tuntevat kiltalaiset.¹⁷⁹

– – Meitä suomalaisia kehoitetaan kohtuuteen lähes kaikissa asioissa. On syötävä kohtuullisesti, kuntoiltava kohtuullisesti, nukuttava kohtuullisesti ja työtäkin pitäisi tehdä kohtuullisesti – jos sitä sattuu tänä päivänä olemaan edes kohtuullisesti. Mutta, kun joku rohkenee kehottaa alkoholin suhteen kohtuullisuuteen, ollaan monen mielestä tekemisissä kohtuuttoman kohtuullisuuden kanssa. Miksi?¹⁸⁰

Nimimerkki JPT puolestaan kirjoitti *Vesipostissa* vuonna 1976:

Mitenkähän olisi, jos liikalihavuuden vastustamiseksi ja sokeritaudin estämiseksi olisi sokerin suhteen käyty läpi tarkalleen sama ruljanssi kuin alkoholin kanssa kieltolakeineen kaikkineen. – Taitaisipa meillä silloin olla ikioma kansallinen sokeripulma viinapulman rinnalla. Ja huono sokeripää tai sokerineuroosi.¹⁸¹

– – Päässähan se vika voi hyvinkin olla, mutta ei toki fyysisenä verenperintönä, vaan syntymän jälkeen saatuna psyykkisenä vammana ilman anatomista perustetta. – Sellaisia vikoja sanotaan neurooseiksi. Suomalaisen viinapään sijasta pitäisi puhua suomalaisesta viinaneuroosista ja sen synnyistä syvistä.¹⁸²

Eero Nousiainen kritisoi tiedotusvälineiden välittämää kuvaa, jossa alkoholisti esitetään hupaisana sopertelijana:

Meillähän esiintyy alkoholin ihannointia sekä toisaalta halveksuntaa (irvailua) niitä kohtaan joilla ongelma on jo selvästi nähtävissä. Näkyvimmin ja räikeämmin tämä on tullut esille television tuottamissa viihdeohjelmissa. Suomalainen komediahan on vakava asia, mutta vakavana vaikuttajana, etenkin nuorison keskuudessa, näkisin alkoholin ihannointiin viittaavan tyylin, jota vuodesta toiseen suositaan.

– – Mikäli kyvyt eivät riitä täysipainoisen ohjelman tekoon ja hupailu on alkanut latistua silloin on aika paiskata näyttämölle pari rähjäistä ”pultsaria” älyttömyyksiä sopertamaan. – – Suosittelisin ohjelmatekijöille vierailua ”liekkimajaan” missä näitä esikuvia asustaa. – – Olettaisi ohjelmaneuvostolla olevan hiukan enemmän vastuuta ja arvostelukykyä jos se ohjelmantekijöiltä puuttuu. Vai toimiiko neuvosto pelkkänä kumileimasimena?¹⁸³

Vesipostissa esitettiin kritiikin lisäksi toki myös ehdotuksia rakentavasta toiminnasta. Vuoden 1975 kevään toisessa numerossa kuvailtiin aukeaman verran, mitä kaikkea Helsingissä voi tehdä kesäisin museoista ja taiteesta urheiluun ja kesäteatteriin.¹⁸⁴ Vuonna 1977 linjaa terävöitettiin entisestään ja toimituspolitiikkaa muutettiin kantaaottavammaksi. A-kiltatoiminnan omaleimaisuuden korostaminen oli osa lehteä jo sen ensimmäisestä numerosta lähtien. Näköala laajeni yhä selvemmin

maanlaajuiseksi. Lehden merkitys Helsingin killan tiedotusvälineenä väheni, ja siinä alettiin esitellä A-kiltatoimintaa yleisemmin. Kiltujen toivottiin leviävän uusille paikkakunnille.¹⁸⁵

Vuoden 1979 ensimmäisessä *Vesipostissa* Kaihovaara totesi Helsingin A-Killan olevan vain yksi kolmestakymmenestä muusta A-Killasta. Hän tarjosi palstatilaa muille killoille kertoen ojentavansa kätensä. ”Jos haluatte siihen tarttua, on sanomamme mennyt perille.”¹⁸⁶

1980-luvulle tultaessa *Vesipostin* painos oli 1500 kappaletta, josta jaettiin noin 250 kappaletta Helsingin A-Killan jäsenille sekä A-klinikan asiakkaille ja henkilökunnalle. Muille A-Killoille, A-klinikoille ja A-klinikkasäätiölle jaettiin noin 600, päihdehuollon muihin palvelupisteisiin 300, virastoille, liikelaitoksille ja työmarkkinajärjestöille parisataa ja ilmoittajille sekä yksityishenkilöille noin 150 kappaletta. Painoksesta postitettiin muualle maahan lähes kolme neljäsosaa.

Liitossa oli jo aiemmin todettu valtakunnallisen julkaisun tarve, ja luonnollisena vaihtoehtona pidettiin *Vesipostia*. Niinpä aloitettiin neuvottelut helsinkiläisten kanssa julkisuusasioista kiinnostuneen, Oulun killassa vaikuttaneen Kai Tuomisen alustuksesta. Liiton puolella oli myös sosiaalihalitus, joka halusi liiton terävöittävän painostustoimintaansa ja antavan voimakkaampaa palautetta palvelujen toimivuudesta.¹⁸⁷

Varsinaisesti asia lähti liikkeelle, kun valtionapua Solakallion hoitokotiin saanut Helsingin A-Kilta sai hylkäävän päätöksen lehteä koskeneeseen anomukseensa. Kun Kaihovaara meni Helmi Mäen puheille kysymään hylkäyksen perusteita, Mäki selitti Solakallion valtionavun perustuvan vaikeaan asuntotilanteeseen ja kaupungin tukeen, jota ilman valtio ei tukea myöntänyt. Samalla Mäki kysyi, miksi niin virkeää lehteä ei annettu liitolle. Kaihovaara ei lämmennyt Mäen ajatukselle, vaan sanoi toimittamisen olevan yhden A-Killan työnä yksinkertaisempaa. Hän epäili *Vesipostin* ajautuvan liiton lehtenä linjariitoihin.

Kesällä 1979 Kaihovaaran mieli muuttui. Alustaessaan hallituksessa kysymystä A-Kiltujen Liiton julkaisusta hän perusteli muutosta muun

muassa Mäen mielipiteellä. Syyskokouksessa 1979 liitto päätti ottaa vastuun *Vesipostin* julkaisemisesta ja kehittää siitä valtakunnallinen tiedotuslehti. Ehdoksi muutokselle Helsingin A-Kilta edellytti lehden nimen säilyttämisen sekä päätoimittajuuden pysymisen Helsingissä ja ilmoitushankinnan entisissä käsissä.

Päätoimittajaksi valittiin Kaihovaara, ja toimituskuntana toimi hallituksen työjaosto. Lehti sai uutta tehtäväänsä korostamaan alaotsikon: ”Alkoholipoliittinen mielipide- ja tiedotuslehti”. Kevyemmän materiaalin ohella puolet lehdestä pyrittiin täyttämään ”virallis-asiallisella” aineistolla. Päätoimittajuuden lisäksi lehden toimitussihteerin vakanssi pysyi niin ikään helsinkiläisillä.

Vesipostin valtakunnallistaminen osoittautui onnistuneeksi siirroksi, sillä resurssien parantuessa se laajeni sivumäärältään noin kaksinkertaiseksi, ja vuoteen 1985 mennessä sen painos oli noussut jo 3000 kappaleeseen. Aikaisemmin ontuva ilmoitushankintakin kohentui vuonna 1987, kun sitä hoitamaan saatiin alan tunteva henkilö. Vuosikymmenen jälkipuolella lehteä ehdotettiin laitettavaksi yleiseen myyntiin.¹⁸⁸

Vesipostin siirryttyä liiton vastuulle Helsingin A-Kilta aloitti Roballa oman *Nurkantawus*-seinälehtisen julkaisemisen. Tämä lehtinen keskittyi alkoholipoliittisten kannanottojen sijaan killan sisäiseen tiedottamiseen. Vuonna 1986 todettiin, ettei tieto kulkeutunut seinältä tarpeeksi tehokkaasti kaikkien A-kiltalaisten korviin, joten seinälehtisestä julkaistiin kokeiluluontoisesti lehtiversio. Päätoimittaja Seppo Eloranta aloitti pääkirjoituksensa:

Voisimme pohtia pitkän illan päämme tikkusille sitä, kuinka A-killoissa tulisi järjestää tiedottaminen – niin ulkoinen kuin sisäinenkin. Yksimielisyyteen tuskin päätyisimme: Mielestäni edessäsi oleva *Nurkantawus* on juuri sitä ”etsimistä”.¹⁸⁹

A-Kilta A-klinikan työn täydentäjänä

HELSINGISSÄ A-Killan ja A-klinikan suhteeseen ja yhteistyöhön vaikutti toimintaympäristö – maan pääkaupunki, johon sosiaali- ja alkoholiongelmat keskittyivät. Vuonna 1976 *Vesipostissa* todettiin, että pääkaupungilla on hyvin vaikea alkoholiongelma. Vaarana oli ongelman pahe-neminen, mikäli ei turvauduttaisi oikeanlaisiin hoitokeinoihin. Kirjoituksien mukaan pääkaupungissa oli yritetty salata ongelma, vaikka siitä olikin vihjailtu pienemmässä piirissä. Apua tarvittaisiin Espoolta, Vantaalta ja Kauniaisilta. Lehdessä todettiin, että myös vanhukset ja lapset olivat jääneet vaille huolenpitoa.¹⁹⁰

Suomen asunnottomista 60 prosenttia eli noin 2500 henkeä oli tuolloin Helsingissä. Lisäksi Helsingissä oleili suuri osa pääkaupunkiseudun asunnottomista alkoholisteista, jotka *Vesipostin* mukaan olivat ”syvästi degeneroituneita”.¹⁹¹ Lehden haastattelussa vuonna 1976 helsinkiläinen A-klinikan sosiaaliterapeutti Eva Aalto totesi:

On ollut aikoja, jolloin A-Kilta käsittääkseni on melko voimakkaasti tunkeutunut a-klinikkaan. Olen kokenut että meihin työntekijöihin on kohdistunut melkoista odotuksen painetta siinä mielessä, että meidän olisi pitänyt voimakkaammin vaikuttaa uusien jäsenten saamiseksi Kiltaan. Nykyään minusta tuntuu siltä, että A-Kilta yhä enemmän on tukemassa A-klinikan toimintaa. – Tulee mieleen esimerkiksi a-klinikan ja killan yhteiskokous parisen vuotta sitten, jolloin pohdittiin a-klinikan työtilannetta ja A-Killan taholta ryhdyttiin keräämään nimiä katkaisuhuoltoaseman tarpeesta ja saatiinkin kokoon melkein kansalais-adressi (21.182 nimeä!).¹⁹²

Joulukuussa 1974 killan ja klinikan edustajat kävivät yhdessä luovuttamassa adressin Helsingin kaupunginjohtaja Teuvo Auralle ja apulaiskaupunginjohtaja Pentti Pusalle¹⁹³. Lähes viisi vuotta myöhemmin kaupunginhallitus ilmoitti, että esitys katkaisuaseman perustamisesta oli hylätty. Samalla kaupunginhallitus kuitenkin kehotti huoltolautakuntaa edelleen selvittämään päihdeongelmaisten katkaisuhuitoapalvelujen kehittämistarvetta sekä ajatusta uuden katkaisuhuitoaseman mahdollisesta perustamisesta sen jälkeen, kun Kyläsaaren hoitolaitoksen toiminnasta ja Tervalammen huoltolan katkaisuhuitokeilusta olisi saatu riittävästi tietoa ja kun tarvittavat huonetilat tarkoitukseen olisivat osoitettavissa.¹⁹⁴

Helsingissä Killan ja klinikan oli oikeastaan pakko tehdä yhteistyötä. Luovuttaessaan Helsingin kaupunginjohtajalle ja apulaiskaupunginjohtajalle adressin killan ja klinikan edustajat totesivat Helsingissä olevan yli 300 000 työikäistä asukasta, mutta ainoastaan yksi 30-paikkainen katkaisuasema Hesperian sairaalan yhteydessä.¹⁹⁵ 1970-luvulla asunnottomien alkoholistien määrä oli 2000–5000 henkilöä laskutavasta riippuen. Helsingin alueella heistä oli peräti 80–85 prosenttia.¹⁹⁶ Ongelmien kasautuminen Helsingin alueelle johti siihen, että killan ja klinikan suhteet muodostuivat varsin läheisiksi. Helsingin A-klinikan johtaja Heikki Siera totesi *Vesipostin* haastattelussa vuonna 1976 killan ja klinikan suhteista Helsingissä:

Ulkopuolisen, siis informaation kohteena olevan kannalta katsoen voivat klinikan ja Killan rajat hämärtyä. Onpa merkkejä siitä, että Killta on eräissä yhteyksissä nähty jonkinlaisena klinikan salaisena agenttina. Tästä syystä olisi mielestäni Killan toiminnan itsenäisyyttä ja oma-aloitteisuutta syytä korostaa.¹⁹⁷

Vuosikymmenen alussa Siera oli todennut asiakasyhdistyksen olevan itsenäinen klinikan rinnakkaiselin tai klinikan toiminnan uloke, joka

Työn äärellä 1970- ja 1980-lukujen taitteessa. Helsingin A-Killan kerhohuone Roballa.

pyrkii vaikuttamaan ”niihin henkilöihin, jotka ovat klinikan suoranaisen vaikutuksen ulkopuolella”¹⁹⁸. Aluksi klinikka tarjosi apua killan hoitokodin pyörittämisessä. Kilta perusti yhdistyksen toimihenkilöistä ryhmän, joka pyysi klinikalta konsultointiapua alkuvaiheessa omien ongelmien kartoittamiseksi, minkä lisäksi Solakalliossa toimi A-klinikkasäätiön Helsingin Nuorisoaseman työntekijän ohjaama kodin asukkailla tarkoitettu hoitoryhmä.¹⁹⁹

Eräänä merkinä tiiviistä yhteistyöstä A-klinikan kanssa ja toiminnan monimuotoisuudesta oli klinikan ja killan yhdessä Helsingin kaupunginteatterin pienellä näyttämöllä esittämä sosiodraamaesitys vuonna 1975. Esityksessä kerrottiin näytelmän keinoin A-klinikan työskentelytavoista. Näytelmässä kuvattiin työpaikallaan ja perhe-elämässään vaikeuksiin joutuneesta henkilöstä, jonka työnantaja on pakottanut klinikalle. Parin vuoden hoitojakson jälkeen raittius vihdoin saavutettiin. Esitys siis päättyi onnelliseen loppuun, mutta samalla muistutettiin katsojia siitä, että aina näin ei tapahdu.²⁰⁰

Samana vuonna kilta sai oman edustajansa klinikan johtokuntaan. Asiasta oli keskusteltu aikaisemmin useampaankin otteeseen²⁰¹. Yhteistyö killan ja klinikan välillä ei toki Helsingissäkään ollut täydellistä. Klinikan johtokunta kävi Helsingin A-Killan kerholla ensimmäistä kertaa vasta tammikuussa 1978. Kaihovaara kommentoi tulevaa vierailua *Vesipostissa*:

Kilta on omaa huolimattomuuttaan laiminlyönyt tämän tärkeän yhteistoimintamuodon. – Juodaan kunnon kahvit ja korjataan tilanne.²⁰²

Jo vuosia oli keskusteltu siitä, olisiko asiakasyhdistyksen toimittava klinikan yhteydessä vai aivan erillään. Vuonna 1976 yhteiselo loppui. Klinikan edustaja Eva Aalto kertoi *Vesipostissa* tulevansa kaipaamaan

– – sitä mahdollisuutta, että voin sanoa jollekin yksinäiselle, ahdistuneelle ihmiselle, että hän voisi siirtyä seuraavaan huoneistoon juttelemaan muitten kanssa, joilla on ehkä ollut samantapaisia vaikeuksia.

Aalto näki eron helpottavan killan toimintaa ja vaikuttavan niin, että killan ja klinikan yhteistoimintaa tultaisiin muuttamaan järjestelmällisempään suuntaan, ”kun ei enää voida puolin ja toisin ohimennen katsoa, sattuisiko olemaan mahdollisuus muutaman sanan vaihtamiseen yhteisistä asioista”. Killan mahdollisuudet palvella suurta ahdistuneitten odottajien joukkoa olivat vähäiset. Aallon mukaan jouduttiin ohjaamaan potilaita muualle tai palaamaan asiaan viikkojen ja kuukausien kuluttua.²⁰³ Tässäkin näkyy Helsingin asema maan päihdepääkaupunkina. Asetelma on 2010-luvulla paljolti samanlainen, ja A-Killan työ on yhtä tärkeää nykyisin kuin vuosikymmeniä sitten.

Yhteistyö klinikan kanssa sujui eron jälkeen luontevasti, ja varsinkin tiedotustoiminnassa vedettiin yhtä köyttä. Yhdistyksestä valittiin edustaja klinikan johtokuntaan.²⁰⁴ Yhteistyö A-klinikan ja muiden vastaa-

Oslolaisen hoitokodin johtaja Einar A. Jensen vieraili Suomessa vuonna 1981 sosiaali- ja terveysministeriön sosiaalihuolto-osaston kutsumana. Kuvassa Jensen tekemässä muistiinpanoja vierailullaan Solakallion hoitokodissa. Jensenistä vasemmalle ”päätulikki” Helge Sjöström, kodinhoitaja Raimo Siekkinen ja Santtu Kaajama. Kahvia kaatamassa valvoja Pentti Huttunen.

vien tahojen kanssa on ollut alusta alkaen toiminnan elinehto. Esimerkiksi 1970- ja 1980-lukujen taitteessa harjoitettiin yhteistoimintaa ja il-lanviettoja Helsingin Nuorisoaseman ja Yksinäiset ystävät ry:n kanssa, minkä lisäksi solmittiin yhteyksiä muun muassa Järvenpään sosiaali-sairaalaan. Myös aatteellista rajanvetoa tehtiin; Elorannan mukaan käytiin tulisia mutta hyväsuopia periaatteellisia keskusteluja AA-kysymyksestä. Runsaasti yhteistoimintaa, koulutus- ja infotilaisuuksia järjestettiin myös Helsingin ja silloisen Ympäristökuntien A-klinikan kanssa.²⁰⁵

Yhteistyö Helsingin Nuorisoaseman kanssa johti yhteisiin koulutus-tilaisuuksiin, joiden pohjalta suunniteltiin kenttätöprojektia nuorten päihteidenkäyttäjien auttamiseksi.²⁰⁶ Lisäksi tehtiin tiiviisti yhteistyötä vuonna 1976 perustetun Vantaan A-Killan kanssa. Elorannan mukaan

Vantaan ”Jorpakossa” pidettiin yhteistoimintailtoja ja infotilaisuuksia, ja myös yhteisiä matkoja järjestettiin. Eloranta on nostanut Kaihovaaran vantaalaisten kanssa vietetyssä vuoden 1986 joulujuhlassa lausumat sanat kiltatoiminnan johtotähdeksi: ”A-kiltatoiminnassa on pidettävä ovi auki uusille asioille ja hoitomahdollisuuksille.”²⁰⁷

Kaihovaaran lausuman hengessä kiltta onkin pitänyt yhteyksiä lämpiminä jo aivan alusta asti. Jo yhdistyksen ensimmäisten toimintakausien aikana osallistuttiin Jyväskylässä, Tampereella ja Oulussa pidettyihin A-klinikoiden asiakasyhdistysten (asiakastoimikuntien) yhteiskokouksiin, ja marraskuussa 1966 käytiin sosiaaliministerin luona yhdessä muiden paikkakuntien edustajien kanssa.²⁰⁸

Aktiivisuus A-Kiltojen Liiton suuntaan selittyy osin Kyösti Kaihovaaran toiminnalla. Hän oli alusta asti liitolla erilaisissa tehtävissä; liiton ensimmäisenä puheenjohtajana hän toimi vuosina 1867–1969 ja sihteerinä 1970–1972. *Vesipostia* hän toimitti vielä senkin jälkeen, kun se oli siirtynyt liiton vastuulle, aina vuoteen 1988 asti. Niinpä jo vuonna 1975 saatettiin sanoa, että yhteistyö killan ja liiton välillä oli kuluneena vuotena sujunut ”vanhalla rutiinilla”.²⁰⁹ Vuoden 1980 toimintakertomuksen mukaan yhteistyö oli edelleen jatkunut saumattomasti.²¹⁰

Vireä 1980-luku

SEPPO ELORANTA on muistellut 1980-lukua valoisana aikana Helsingin A-Killan toiminnassa. A-Killan kerhossa ja toipilaskodissa alkoi hahmottua entistä selvemmin, että yksilön irtautuminen päihteistä vapaaseen elämäntapaan on vahva henkilökohtainen valinta. Tätä valintaa voidaan tukea vertaisverkoston ja mielekkään vapaa-ajanvieron avulla. Ihmisen oli löydettävä ”päihteitä voimakkaampi, emotionaalisesti voittoisampi ja kannustavampi, mielihyvää tuottava harrastus”. Ajatusta oli tukenut järjestön ansioitunut kouluttaja Esa Mikkonen, joka toimi Seppo Jormalaisen kanssa 1980-luvulla A-kiltatoiminnan perus- ja jatkokurssien vetäjänä. Elorannan mukaan heidän kursseiltaan ”etsittiin ja löydettiin se tuki, jolla A-kiltatoimintaa vietiin vahvoin purjein eteenpäin noina vuosina”. Koulutus hälvensi epätietoisuutta ja antoi luottamusta omaan työhön.²¹¹

Kullervo Holopainen on todennut A-Kiltojen harrastaman koulutustoiminnan olleen ainutlaatuista: päihdeongelman kokeneet ihmiset ryhtyivät kouluttamaan itseään kehittääkseen päihdehuoltojärjestelmään omintakeisen ja toimivan yksikön. Koulutus oli Holopaisen mukaan kiltatoiminnalle välttämätöntä.²¹² Koulutuskokemukset voitiin myös siirtää laajemmin päihdehuollon tietoon: tavoitteena ei ollut sisänpäin lämpiävä toiminta, vaan näkemys päihdehuoltojärjestelmän kokonaisvaltaisesta kehittämisestä²¹³.

Koulutus oli pohjimmiltaan samaa toimintaa kuin muukin killan toiminta: päihdeongelmaiset kehittivät rakentavan toiminnan kautta itseään täyttääkseen alkoholin jättämän tyhjiön. A-kiltalainen arvomaailma, erityisesti yhteisöllisyys ja toiminnallisuus, olivat tärkeitä tekijöitä. Kilta saatettiin koulutuksen kautta tehokkaammin osaksi päihdeongelman kokonaisuutta.

Solakallion "uuden puolen" rakennustalkoot 1985.

Sisäänlämpiävyyden välttämiseksi ja oman tilan raivaamiseksi tiedotus nousi keskeiseen asemaan viimeistään 1980-luvulla. Seppo Eloranta kirjoitti *Vesipostissa* 4/2008 Helsingin A-Killan toiminnasta 1980-luvulla:

– tiedotus – näkyminen, oli jo tuolloin päivän sana yhteiskunnassa, jossa lukemattomat järjestöt ja mediat toivat asiaansa esille. Jos et näy, et ole olemassa, oli selviö jo tuolloin.

– maassa oli valtamedian mukaan vain yksi viinapirua vastaan taisteleva järjestö ja se oli AA-liike. Oli raivattava tilaa myös A-kiltatoiminnalle. Oli kuuluttava, oltava näkyvillä, astuttava ulos esiin.

A-klinikat antoivat tilaisuuden päästä näkyville. Helsingissä kiersi informaatioryhmiä tekemässä kiltaa tunnetuksi killan jäsenten, Tuukkasen, Reunasen, Westerlundin, Hertzellin ja Haakanan, voimin. Kari Reunanen kuvasi yhdistystä esittelevän videon.²¹⁴

Helsingin kiltalaiset olivat mukana myös liiton koulutustoiminnassa. Kun koulutustoimintaa kehitettiin 1970-luvun lopussa, kilta jätti liiton hallitukselle koulutuskysymyksestä muistion, jossa ehdotettiin koulutuksen sisällöksi neljää eri osa-aluetta. Ensimmäinen oli alkoholipoliitiikan nykytila ja toinen alkoholiongelmainen yksilönä. Kolmas kohta käsitteli asioita, joista kerhoisännän olisi oltava perillä. Tällaisia asioita olivat sosiaaliset palvelupisteet, killan toiminnan tuntemus sekä se, miten suhtautua ongelmaiseen ja päihtyneeseen henkilöön. Neljänneksi ehdotettiin koulutusta hoitokodin isännälle ja työntekijöille muun muassa siitä, kuinka luoda ja säilyttää toiminnan sujumisen kannalta myönteinen ilmapiiri.²¹⁵ Muistio kuvasi samalla hyvin Helsingin A-killan toiminnan painopisteitä.

1980-luvulla päihdeongelmat lisääntyivät edelleen. Helsingissä kiltatoiminta oli 1980-luvulla Elorannan sanoin ”vireää ja vauhdikasta”. Samaan aikaan kun rakennettiin toipilaskodin lisärakennusta, kukois-

1980-luvulla päästiin kokoontumaan Hämeentien uusissa kerhotiloissa.

ti kerhotoiminta Isolla Roobertinkadulla. Päihdeongelmien lisääntymisen vuoksi oli perustettu uusia A-klinikoita myös Helsinkiin, ja killan yhteydet uusiin A-klinikoihin Töölössä, Kaisaniemessä, Koillis-Helsingissä ja Itäkeskuksessa poikivat infotehtäviä, mikä puolestaan kasvatti jäsenmäärää.

Elorannan mukaan A-Killan yhteistyö Helsingin kaupungin Raittius-toimiston, A-klinikoiden ja eri järjestöjen kesken oli kiinteää. Raittius-toimisto myönsi henkistä ja aineellista tukea, ja alueen A-klinikat asennoituivat yhdistyksen toimintaan yleisesti ottaen myönteisesti. Yhteistyön esimerkkeinä mainittakoon Raittiustoimiston järjestämä audio-visuaalinen koulutus ja tuki. Töölön A-klinikka antoi tilat sekä kalustoa videoterapiakokeiluihin. Tältä pohjalta syntyi erillinen AV-ryhmä, joka kuvasi arjen tapahtumiin paneutuvia sosiodraamoja analysoitaviksi yhdessä. Samoihin aikoihin kokeiltiin yhdistyksen omatoimista syventävää ryhmäkoulutusta hyvin tuloksin.²¹⁶

1980-luku oli työntäyteistä aikaa niin Solakalliossa kuin kerhotoiminnassakin. Toiminnan ulkoiset edellytykset paranivat huomattavasti, kun kilta pääsi vuonna 1987 toimimaan uudessa, omassa kerhohuoneistossa keskeisellä paikalla Helsingissä, rauhallisissa, vaaleissa tiloissa Hämeentien ja Pääskylänkadun kulmassa. Kilta sai käyttöönsä piilarakennuksen ylimmän kerroksen, 65 neliötä.²¹⁷

Alkoholinkulutuksen kasvu ja sekakäyttäjän profiili

1980- JA 1990-LUVUN taitetta voi luonnehtia vedenjakajaksi Helsingin A-Killan historiassa. Alkoholipolitiikka oli alkanut jälleen muuttua huomattavasti liberaalimmaksi 1980-luvun puolivälistä alkaen, ja Kaihovaaran yllättävä menehtyminen vuonna 1988 oli synnyttänyt vaikeasti täytettävän tyhjiön. Vuosien 1969–1974 rajua alkoholinkulutuksen kasvua oli seurannut aluksi vuosikymmenen mittainen alkoholipolitiikan tiukentamisen kausi, jonka aikana alkoholinkulutuksen kasvu oli maltillista. Nyt otettiin kuitenkin jälleen uusi suunta. Viimeisetkin ostokertarajoitukset poistettiin Alkon myymälöistä vuonna 1986. Myymälöiden määrää lisättiin huomattavasti, ja suuri osa niistä muutettiin itsepalveluperiaatteella toimiviksi. Lisäksi anniskeluoikeuksia lisättiin ja ravintolaelämään liittynyttä asiakkaiden valvontaa lievennettiin.²¹⁸

Entisiä määräyksiä purettiin, kun suomalaiset panimot ja niitä tukeva Alko suostuivat lopulta sallimaan keskioluen anniskelun ravitsemusliikkeissä samalla tavalla kuin väkevämmän A-oluen. Matti Peltonen on kuvannut tätä vaihetta terassien vapautukseksi ja keskioluen toiseksi vapautumiseksi.²¹⁹ Liberalisoimistoimet vaikuttivat alkoholinkulutuksen selvään kasvuun. Vuosikymmenen lopulla tilastoitu alkoholinkulutus henkeä kohden vuodessa kasvoi 6,5 litrasta litralla.²²⁰

Taloudellisten olojen muuttuminen alkoi vaikuttaa voimakkaasti sosiaalipolitiikkaan 1980-luvun lopulta alkaen. Tulo- ja elintasoerojen taasoittumista, joka oli määritelty suomalaisen sosiaalipolitiikan keskeiseksi tavoitteeksi, oli mitattavissa 1980-luvun puoliväliin asti. 1990-luvun alun lama-ajan hallitusten noudattama politiikka alkoi jälleen lisätä tuloeroja. Laman aikaan tehdyt leikkaukset kohdistuivat voimakkaimmin

pienituloisiin ja tulottomiin kansanryhmiin. Laman pahimmassa vaiheessa rahoja yksinkertaisesti siirrettiin pois sosiaalipolitiikan alueilta.

1960-luvulla luotu hyvinvointivaltio, joka oli kehittänyt oman sosiaalipolitiikkansa, joutui nyt uudelleenmäärittelyn kohteeksi. Kansainvälisten markkinoiden maailmassa hyvinvointivaltio koettiin ongelmalliseksi. Tähän asti suomalaisen alkoholipolitiikan liberalisoiminen oli perustunut käytännössä yksinomaan kotimaisiin intresseihin; nyt kaikki muuttui nopeasti, kun kansainväliset tekijät alkoivat vaikuttaa alkoholikontrollin muotoutumiseen. Sosiaalipolitiikan astumista uuteen aikaan merkitsi se, että sosiaali- ja terveysministeriö alkoi luoda kustannustasoltaan alhaisempaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää.²²¹

Laman loppupuolella kunnat alkoivat lakkauttaa omia laitoksiaan, lisätä aikaisemmin leikkaamiaan ostopalvelumäärärahoja ja siirtää omia päihdehuollon palveluitaan järjestöjen huostaan. Järjestöjen merkitys kasvoi, kun vuoden 1988 raha-automaattiasetuksen muutos mahdollisti Raha-automaattiyhdistyksen nousemisen keskeiseksi päihdehuollon erityispalveluiden rahoittajaksi 1990-luvulla. Vuonna 1993 päihdehuoltoon ohjattujen RAY-avustusten määrä nousi lähelle 50 miljoonaa markkaa, joka oli noin 20 miljoonaa markkaa edellisvuotta enemmän. Vuosikymmenen loppuun mennessä avustusten määrä nousi lähes 60 miljoonaan markkaan vuodessa.²²²

Lama merkitsi avomuotoisen huollon kasvua, mutta myös asiakasmäärien pienentymistä sekä avo- että laitospuoleisessa hoidossa. Avohuollon käyntimäärät lisääntyivät itse asiassa kokonaisasiakasmäärien laskusta huolimatta. Vaikka vuonna 1993 avohuollossa oli 7,3 prosenttia vähemmän asiakkaita kuin kahta vuotta aikaisemmin, asiakkaiden käyntien määrä kasvoi samanaikaisesti 8,8 prosenttia, mikä tarkoitti asiakkaiden keskimääräisessä hoitokäyntimäärässä jopa 24,3 prosentin kasvua. Toisin sanoen lama vaikutti niin, että samalla kun huonokuntoisimmat asiakkaat karsiutuivat pois, kutistunut asiakaskunta py-

Yhdessäoloa Hämeentien kerhotiloissa 1990-luvulla.

rittiin sitouttamaan hoitoon aiempaa pidemmäksi ajaksi. Asiakkaiden kokonaismäärästä uusien asiakkaiden osuus pieneni. Kun lama hellitti, uusien asiakkaiden määrä alkoi nopeasti nousta. Vuoden 1995 jälkeen avohuollon asiakasmäärät alkoivat kasvaa suuresti nimenomaan laitoshoidon kustannuksella, mikä tarkoitti huonokuntoisempien asiakkaiden paluuta Solakallioon.²²³

Uusia haasteita 1990-luvun alku toi myös siinä mielessä, että totutun alkoholiongelmaisen asiakkaan rinnalle tuli sekakäyttäjäasiakas, jonka päihdevalikoimassa alkoholia täydensivät lääke- ja huumausaineet. Kaikkien laittomien huumausaineiden kokeilu ja käyttö lisääntyi selvästi 1990-luvulla, vaikka kansainvälisessä vertailussa jäätiinkin vielä alhaiselle tasolle. Samalla päihdehuollon avopalveluihin ilmaantui suurten ikäluokkien edustajien rinnalle nuorten aikuisten asiakasryhmä. Ensi askelia suomalaisessa huumeekulttuurissa oli otettu 1960-lu-

30-vuotiaista Helsingin A-Kiltaa juhlittiin 13.8.1996 Solakalliossa. Kuvassa yhdistystä onnittelevat Risto Laiho, Alpo Loivamaa, Jaakko Korhonen, Esa Mikkonen ja A-Kiltojen Liiton puheenjohtaja Alpo Mäkitalo. Helsingin A-Kiltaa edustavat puheenjohtaja Kaarlo Tuukkanen ja taloudenhoitaja Risto Heikkilä.

vulla, jolloin maahan syntyi lähinnä pääkaupunkiin keskittynyt vähäinen kannabiskulttuuri. Jo tuolloin asiaa oli toki pidetty vakavana, mutta varsinaisesti ongelma alkoi kasvaa vuosikymmeniä myöhemmin.

Vuoden 1987 päihdetapauskannan perusteella sosiaali- ja terveydenhuollon päihdeasiakkaista 93 prosenttia käytti alkoholia, 84 prosentilla alkoholi oli ainoa käytetty päihde, 9 prosenttia oli väärinkäyttänyt lääkkeitä ja 3 prosenttia jotakin laitonta huumetta. Laman jälkeen vuonna 1995 tehdyssä tutkimuksessa tilanne oli oleellisesti erilainen. Nyt 97 prosenttia asiakkaista käytti alkoholia, mutta ainoana päihteenä se oli enää 65 prosentilla. Lääkkeiden osalta lukema oli noussut 24 prosenttiin ja laittomien huumeiden osalta 11 prosenttiin. Sama trendi jatkui

vuoden 1999 laskennan perusteella niin, että alkoholin ja lääkkeiden osuus säilyi suunnilleen samana, mutta laittomien huumeiden osuus nousi 16 prosenttiin. Vuosikymmenen lopulla päihdehuollon asiakaskunnassa kasvoi selkeästi suonensisäisten huumeiden, amfetamiinin ja opioidien käyttäjien määrä.²²⁴

1980- ja 1990-lukujen vaihteessa kiltatoiminta muuttui niin, että vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen rinnalle nousivat ammattilaisuus ja palvelutuotanto. Alkoholihaittojen kasvaessa alkuperäinen kohtuoptimismi haihtui liiton piirissä. Liitto alkoi jopa vaatia toimia kulutuksen hillitsemiseksi – tämä ei olisi ollut mahdollista parikymmentä vuotta aikaisemmin, ennennäkemättömän vapaamielisyyden aikaan.²²⁵ Kiltatoiminta kokonaisuudessaan ammatillistui niin voimakkaasti, että vuosikymmenen vaihteen voi Juha Rajalan mukaan nähdä siirtymävaiheena, jonka jälkeen A-Kiltojen toiminta ei enää näyttänyt entiseltään²²⁶.

Muuttunut toimintaympäristö tiedostettiin Helsingin A-Killassa, ja vuoden 1994 toimintakertomuksen lopuksi todettiin:

Alkoholin saatavuus paranee ja valtiollinen säätely vähenee. Vastuu alkoholikysymyksestä tulee siirtymään entistä enemmän yksilöille ja lähiyhteisöille. Tilanteemme tulee olemaan alkoholijärjestelmän osalta ennen kokematon. Kulutuksen ja haittojen kasvu tuntuu väistämättömältä. Toivottavasti päihdehuollon toiminnan arvo yhteiskunnassamme kokonaisuudessaan ymmärretään ja sen toimintaedellytykset turvataan.²²⁷

Vaikka haittojen kasvu vaikutti väistämättömältä, päihdehuollon toiminta oli siis vain toivon varassa. Tosin 1980-luku oli ollut nousun aikaa klinikoilla ja killoilla juuri siksi, että päihdeongelma jatkui kasvuaan. Tilanne olikin killalle haaste: ”Järjestömme asema on tullut entistä tärkeämmäksi yhteiskunnassa vaikuttavan laman ja työttömyyden aiheuttaman turvattomuuden ja päihdeongelmien sekä hoitomahdoli-

suuksien kaventumisen vuoksi.”²²⁸ Saman asetelman voi ajatella pätävän 2010-luvun Suomeen, jossa niin ikään eletään lama-aikaa.

1990-luvulla keskiöön nousi jo pitkään harrastettu yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Vuoden 1995 toimintakertomuksessa todettiin:

– – kaikkein tyytyväisimpiä voimme olla siitä, kuinka luontevasti ja tuloksellisesti yhteistyö eri tahojen kanssa toimii. Koko toimintamme kannalta tämä on avainkohta: juuri tämän yhteisen kehittelyn strategia tuloksineen on parasta, mitä myöhemmin on kerrottavana.²²⁹

Vaikka taloudelliset resurssit olivat varsin rajalliset, osallistui Helsingin A-Kilta runsaslukuisena muun muassa liiton järjestämiin tilaisuuksiin, kuten kesäpäiville, kevät- ja syyskokouksiin, seminaareihin ja koulutustilaisuuksiin. Kiinteintä ja tuloksellisinta yhteistyö oli 1990-luvulla ilmeisesti Vantaan A-Killan kanssa. Helsingin A-Killan hallitus pyrki mahdollistamaan sen, että jäsenistö pääsisi killan rahoituksella matkustamaan erilaisiin tilaisuuksiin ja tapahtumiin. Tämä päämäärä onnistuttiin myös saavuttamaan.²³⁰

Suru-uutinen kunniajäsen Risto J. Heikkilän poismenosta tavoitti Helsingin A-Killan maaliskuussa 2016. Hän oli Helsingin A-Killan pitkäaikainen aktiivi vuodesta 1989 aina vuoteen 2006 asti.

Heikkilän toimenkuva oli vuosien varrella vaihteleva sisältäen yhdistyksen hallituksen varapuheenjohtajan, toiminnanjohtajan ja taloudenhoitajan tehtävät läpi 1990-luvun vaikean lama-ajan. Toiminta oli haasteellista vähäisten taloudellisten resurssien vuoksi, mutta Risto Heikkilän tarkan taloudenpidon johdosta Helsingin A-Kilta ja Solakallion asumisyhteisö kykenivät jatkamaan toimintaansa.

Uudelle vuosituhannelle

UUDEN vuosikymmenen myötä alkoholipolitiikka liberalisoitui edelleen, minkä tässä vaiheessa voi sanoa olleen Helsingin A-Killalle jo ”vanha uusi haaste”, olihan kiltä aloitellut toimintaansa silloin kun keskioluen käyttöä oltiin 1960-luvun lopulla vapauttamassa. Alkoholin kulutuksen jyrkkään kasvuun 2000-luvun alussa vaikutti kolme merkittävää tapahtumaa. Alkoholijuomien matkustajatuontia toisista EU-maista säädelleet määrälliset kiintiöt poistettiin. Lisäksi Virosta tuli EU:n jäsenmaa vappuna 2004, minkä myötä matkustajatuontia säädelleet kiintiöt poistuivat myös Suomen ja Viron väliltä.

Kolmas merkittävä muutos oli kaksi kuukautta aikaisemmin tapahtunut alkoholijuomien veronalennus, jolla pyrittiin ennakoimaan Viron EU-jäsenyyden herättämiä pelkoja kotimaisen alkoholinmyynnin veropohjan kapenemisesta ja harmaiden markkinoiden laajenemisesta. Väkevien alkoholijuomien valmisteveroja laskettiin 44 prosenttia, niin sanottujen välituotteiden 40 prosenttia, viinien 10 prosenttia ja oluiden 32 prosenttia.²³¹ Veronalennus suosi sekä väkeviä alkoholijuomia että olutta.²³² Alkoholin saatavuutta helpotettiin niin, että esimerkiksi lama-vuosikymmenen alusta vuoteen 2002 mennessä Alkon myymälöiden määrä lisääntyi 240:sta yli 300:een.²³³

Uudelle vuosituhannelle tultaessa Solakallio oli edelleen monessa suhteessa killan toiminnan keskiössä. 2000-luvulla Solakalliossa on hylätty niin sanotun määrän asumisen ajatus, ja asumisyksikkö on toiminnanjohtaja Petri Hälikän mukaan ollut haluttu paikka nimenomaan niille henkilöille, jotka ovat päättäneet tehdä juomiselleen jotain. Solakallion arvostus oli huomattava, sillä sieltä käsin saattoi käydä töissä, aloittaa opiskelut ja tavata omaa perhettä. Se, sallitaanko märkä asuminen eli se, että päihteidenkäyttö olisi sallittua asumisyksikössä, on ollut tärkeä keskustelunaihe killassa.²³⁴

Helsingin A-Kilta myönsi 29.3.2000 kunniajäsenyyden Aarne Huhtalalle, Anna Haakanalle, joka oli A-Killan ensimmäinen naiskunniajäsen, ja Pentti Reenilälle. Helsingin A-Killan ensimmäinen kunniajäsen oli monivuotinen puheenjohtaja Kaarlo "Kaltsi" Tuukkanen, jolle kunniajäsenyys myönnettiin 26.3.1997.

Solakallion toipilaskoti vuonna 2005.

Vuosina 2005–2012 Helsingin A-Killan kerhotila sijaitsi Madetojankujalla. Pukinmäen kerhotilassa oli arkisin avoinna päiväkeskus, yhdistyksen toimisto ja keittiö. Kuvassa mukana toiminnanjohtaja Petri Hälikän koira.

Petri Hälikän toiminnanjohtajakaudella (2008–2012) Helsingin A-Killassa tapahtui henkilökunnan toimenkuvan muutos. Kulunvalvonnasta siirryttiin opastavampaan suuntaan – enemmän sosiaalipalvelun puolelle. Aikaisemmin lähinnä vartioitiin, ettei mitään ikävää pääse tapahtumaan, mutta nykyään pyritään ohjaamaan A-Killan arvojen mukaisesti. Kokemuksellisuutta pidetään tärkeänä.²³⁵

Helsingin A-Kilta ja Solakallion toipilaskoti sen osana ovat toimineet muuttuvassa yhteiskunnassa. Vuonna 2012 Solakallion toipilaskoti nimettiin uudelleen Solakallion asumisyhteisöksi. Solakalliossa ei missään vaiheessa ole ollut kysymys hoidon tarjoamisesta, joten uuden nimen katsottiin kuvaavan paremmin toimintaa. Syksyllä 2014 asumisyksikön toimintaan tuli muutos, kun vahvistui sosiaali- ja terveystieteiden suunnitelma lakkauttaa maksusitoumusten myöntäminen tilapäis-asumisyksiköihin.²³⁶ Saman vuoden lopussa yhdistys oli – Solakallion asukasmäärän odotetun vähenemisen myötä – pakotettu taloudellisista

ja tuotannollisista syistä irtisanomaan yhden työntekijän, lomauttamaan yhden sekä vähentämään sijaisten määrää.²³⁷ Solakallion asukasmaksut ovat olleet Helsingin A-Killan keskeisin tulonlähde.

Henkilöstöresurssien osalta toimitaan tätä kirjoitettaessa, vuonna 2016, aivan minimillä. Toiminnanjohtaja Leni Palenius on todennut, että Solakallion asumisyhteisön tulevaisuudennäkymät ovat epävarmat. Solakallion asumisyhteisö oli vuoteen 2014 asti maksusitoumuspohjainen, 45-paikkainen tilapäisasumisyksikkö. Asumistilan lisäksi silloin pystyttiin tarjoamaan asiakkaille myös palveluohjausta, mikä ei enää ole ollut mahdollista toiminnan supistuessa ja henkilöstöresurssien vähetessä.

Vuonna 2016 Raha-automaattiyhdistyksen myöntämä kolmivuotinen projekti on päättymässä, ja seuraavaksi Helsingin A-Kilta hakee jatkuvaa toiminta-avustusta. Kilta on ollut toista vuotta hankkeessa, johon on ensimmäistä kertaa saatu Helsingin kaupungilta järjestöavustus kokemusasiantuntijan palkkaamiseen.²³⁸

Vaikka Solakallion asumisyhteisö ei kuulu Helsingin A-Killan varsinaiseen yhdistystoimintaan, se on ollut merkittävä osa killan toimintaa ja arvojen toteuttamista jo viiden vuosikymmenen ajan.²³⁸ Muutokset eri päihteissä ja päihteidenkäyttäjien profiilissa ovat näkyneet myös Solakalliossa. Kun vuodesta 2013 toiminnanjohtajana työskennellyt Leni Palenius aloitti vuonna 2008 asumisohjaajana Solakalliossa, kantasuomalaisten osuus oli talossa 80 prosentin luokkaa, ja he olivat profiiltaan alkoholin ongelmakäyttäjiä tai muusta syystä syrjäytyneitä. Tällöin alettiin pitää entistä enemmän kiinni siitä, että Solakallio olisi päihteetön yhteisö. Ne, jotka haluavat vielä käyttää päihteitä, ovat karsiutuneet asujien joukosta pois. Vaikka osa viipyy Solakalliossa vain muutama kuukauden, joukossa on jopa vuosikymmenen asuneita. Päihteetömyys on keskeiseltä osaltaan vahvan yhteisön itsensä ylläpitämää.

Viiden viimeisen vuoden aikana Solakallion asujien profiili on muuttunut niin, että sinne on tullut asumaan velkaantuneita ja taloudellisissa vaikeuksissa olevia, jotka eivät saa asuntoa vapailta markkinoilta vel-

kojensa vuoksi, sekä eronneita, jotka ovat menettäneet sekä perheensä että asuntonsa. Solakallioon on tullut muualta Suomesta muuttaneita, paluumuuttajia ja maahanmuuttajia. Tätä asiakaskuntaa on kasvattanut asuntotilanteen yleinen heikkous. Kolme vuotta sitten maahanmuuttajien osuus oli noin 20–30 prosenttia, nyt osuus on noin puolet.²³⁹

Myös Solakallion asukkaiden päihdetausta on muuttunut. ”Perusjuopot”, joilla alkoholinkäyttö on ainoa päihdeongelma, ovat nykyään melko harvinaisia. Kaksi-kolmekymppisiä syrjäytyneitä nuoria, joista harva käyttää alkoholia pääasiallisena päihteenään, on tullut asiakkaiksi yhä enemmän kolmen, neljän viimeisen vuoden aikana. Tähän ryhmään kuuluvat Solakallion asukkaat ovat usein muualta Suomesta etelään muuttaneita. He ovat käyttäneet pähteitä jo pääkaupunkiseudulle saapuessaan, jääneet ilman työtä ja joutuneet asunnottomiksi.²⁴⁰

Muutos päihdekulttuurissa on merkinnyt A-Killoille kokonaisuudessaan haastetta – A-Killat kun perustettiin alun perin ”perinteisten juoppojen” järjestöiksi. A-Kiltoja tutkinut Jussi Nikander kirjoitti vuonna 2001, että vaikka A-kiltatoiminta on alun perin perustettu palvelemaan alkoholiongelmaisia, nyt halutaan ottaa vastaan myös muita päihdeongelmaisia. Syynä tähän oli Nikanderin mukaan se, että puhtaasti alkoholiongelmaisten määrä oli jo tuolloin vähäinen.²⁴¹

Solakalliossa päihteettömyydestä on haluttu pitää kiinni, vaikka tätä periaatetta on jouduttu selittämään Helsingin kaupungille. Leni Paleniuksen mukaan päihdetoipujien vertaisyhdistyksessä on haluttu tukea sellaista asumismuotoa, joka edistää yhdistyksen ja sen jäsenten tavoitteita. A-Killassa on koettu käytännön tasolla se, että asuminen Solakalliossa ei toimi, jos asukas käyttää pähteitä. A-Kilta on halunnut erottaa toisistaan kaksi ongelmaa, asunnottomuuden ja elämänhallintaa vaikeuttavan päihderiippuvuuden. Se, että elämänhallinta on päihteiden myötä kadonnut, ei ratkea asunnon saamisella. Asunto on kyllä jokaisen perusoikeus, mutta jos päihdeongelmainen ei saa elämänhallintaa takaisin, hän ei kykene pitämään itsellään myöskään asuntoa.²⁴²

Asunnottomien yksineläjien *Asukki*-lehdessä julkaistiin vuonna 2006 kirjoitus, jossa vertailtiin Helsingin asuntoloita. Mukana oli Solakallion lisäksi Pelastusarmeijan asuntola ja neljä muuta asuntolaa. Solakallio oli ainoa, joka sai vain yhden miinuksen; miinus tuli siitä, että suurin osa huoneista oli kahden tai kolmen hengen huoneita. Muiden asuntoloiden miinuksiksi laskettiin esimerkiksi se, että niissä ei saa käydä lainkaan vierailijoita. Muita asuntoloita kritisoitiin yhtäältä siitä, että ”märällä puolella” yöpyminen ei ole ihmisarvoista, ja toisaalta siitä, että täysin päihteetön asuminen on joidenkin kohdalla liian suuri vaatimus. Solakallion myönteisiksi piirteiksi mainittiin kodinomainen ja rauhallinen ympäristö sekä erityisen asiantunteva ja ystävällinen henkilökunta. Lisäksi arvioitiin asuntolassa olevan paljon raitista elämää tukevia aktiviteetteja.²⁴³

Päihteettömyyden ensisijaisuus suhteessa asunnon saamiseen ei ole uusi ajatus. Esimerkiksi Vilho Saarikoski kirjoitti jo 16.9.1967 *Sosiaalidemokraatissa*, että jos hänet nähtäisiin kapakoissa, puistoissa ja rannoilla, se merkitsisi sitä, että hänen sisimmässään ”kuohuu”.

Mieli kapinoi ehkä yhteiskunnan, ehkä perheen, täysin oikeutettuja normeja vastaan. Tässä kuohuntatilassa tulee kuvaan lisäksi ne perityt ristiriidat. Tuossa itsesääliä huokuvassa tilassa elävää voitaneen tuskin auttaa. Poliisin huostaan otto on vain suojatoimenpide, estämään ”kärsivä” tekemästä lisää tyhmyyksiä. Siinä tilassa hyvän puolison, hyvän asunnon, hyvän työpaikan merkitys on lähinnä ”huuli” puolustamaan rappeutumista.²⁴⁴

Jo hoitokodin perustamis- ja toimintasuunnitelmassa oli todettu: ”Hoitokodin tarve on Helsingissä varsin suuri, koska esim. yhteismajoitukset ja huonot asumisolosuhteet suorastaan edistävät alkoholismia ja vaikeuttavat siitä toipumista.”²⁴⁵

Kumppanuusretkellä Sipoonkorvessa 10.10.2014.

Kumppanuusretkellä Nuuksiossa 20.11.2014

Polkuja päihteettömyyteen -projekti ja Malmin yhteisötila

VUODEN 2014 alussa Helsingin A-Kilta aloitti Malmilla RAY:n kolmi-vuotisen projektirahoituksen tuella uuden hankkeen: *Polkuja päihteettömyyteen ja hyvinvointiin – Helsingin A-Killan päihteetön yhteisö Pohjois-Helsinkiin*. Yhteisö- ja kahvilatilojen remontointi sujui suunnitellusti ja projektityöntekijät aloittivat yhteisöohjaajien ja kahvilatyöntekijöiden tehtävissään maaliskuussa. Viralliset avajaiset Malmilla pidettiin 5.–6.6.2014 Soidinkujan uusissa tiloissa.

Tavoitteena oli käynnistää Pohjois-Helsingin päihteettömän yhteisön toiminta yhteistyössä kaupungin Pohjoisen psykiatrian ja päihdekeskuksen kanssa sekä vakiinnuttaa toiminta projektin aikana. Vuoden 2014 aikana toiminta oli mittavaa: yksittäisiä kävijöitä oli lähes 300 ja kirjattuja yksittäisiä käyntejä kertyi vuoden loppuun mennessä yli 4000.²⁴⁶ Yhdistyksen ylläpitämän, Malmin yhteisötilaan kuuluvan kahvila Porinan toiminta käynnistettiin avajaisten jälkeen heinäkuussa.²⁴⁷ Vuonna 2015 yksittäisiä käyntejä oli kertynyt jo yli 7000.

Syyskuussa 2014 Helsingin A-Kilta teki Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysviraston kanssa kumppanuussopimuksen, jonka osapuo- lia ovat myös Helsingin kaupungin Pohjoisen psykiatria- ja päihdekeskus sekä Psykiatrian ja päihdehuollon erityispalvelut. Toimintaan kuuluvat muun muassa Tervalammen kartanon kuntoutuskeskus ja Jälkivieroituspoliklinikka. Kumppanuussopimus määrittää osapuolten tekemää yhteistyötä ja sopii luontevasti yhdeksi linkiksi killan harjoittaman yhteistyön pitkään historiaan. Hankkeessa viedään vertaiskokemusta ja -osaamista terveysasemille ja pyritään mahdollistamaan matalan kynnyksen palvelujen saaminen päihdeasioissa. Malli Pohjoisen terveysasemille kohdentuvasta kokemusasiantuntijuudesta on osa Pohjoisen

psykiatria- ja päihdekeskuksen sekä Helsingin A-Kilta ry:n kumppanuustoimintaa.²⁴⁸

Malmin yhteisötilassa ja sen ulkopuolella suuri osa toiminnasta on toteutettu yhteistyössä A-Killan kumppaneiden kanssa; verkostoituminen on tuottanut Polkuja-projektissa hyviä tuloksia. Yhteisötilan monipuoliseen toimintaan sisältyi vuonna 2014 muun muassa teemallinen keskusteluryhmä (Pohjoisen psykiatria- ja päihdekeskus), PA-vertaistukiryhmä (TVT – Työttömien ja vertaisten tuki ry.), NA-ryhmä (Nimetömät narkomaanit), tukivalmennusryhmä (Tukihenkilötyö-yhdistys ry.), luovan kirjoittamisen ryhmä (vapaaehtoinen ryhmän vetäjä), draamaryhmä (vapaaehtoinen ryhmän vetäjä), nikkarointipaja (A-Killan oppisopimusharjoittelija) ja joogaryhmä (korvausperusteinen ryhmä). Lisäksi kasvukaudella toimi puutarharyhmä. Joulukuussa aloitti uutena Avoryhmäyhteisön ryhmä.²⁴⁹

Keskiviikkoisin pidettiin kävijäiltoja, ja toimintasuunnitelmilta oli joka kuukauden ensimmäisenä keskiviikkona. Varsinaisen toiminnan lisäksi yhteisötila on tarjonnut mahdollisuuksia vapaamuotoiseen olemiseen ja harrastamiseen esimerkiksi kahvin, television, internetin, sanomalehden, biljardin ja lautapeliin myötävaikutuksella – sisältäen siis kaikkea sellaista, joka auttaa *horror vacui*n täyttämisessä.²⁵⁰

Toiminnan monipuolisuuden säilyttäminen on haaste tulevaisuudessa. Vertaistuellalla on ollut killassa perinteisesti suuri merkitys, mutta nykyään A-Killan työntekijöistä kaikilla ei ole enää taustalla omaa raitistumiskertomusta. Päihdehuollon uudet vaatimukset ovat näkyneet Malmin ja Solakallion toiminnassa ja aiheuttaneet muutoksia. Vuoden 2004 toimintakertomuksesta:

Jokapäiväisessä elämässä on ollut nähtävissä, että vapaaehtoistyön vaatimukset ovat koko ajan kasvaneet. Kiltaohjaajiltamme toivotaan erilaisia asioita, mm. empaattisuutta, suvaitsevaisuutta, luotettavuutta, yhteistyökykyä.²⁵¹

Malmin yhteisötila sisätilojen rakennusvaiheessa, helmikuussa 2014. Yhteisötilojen sisäänkäynti on vasemmalla (C-rappu). Oikealla puolella on Pohjoisen psykiatrian ja päihdekeskus.

Solakallion asumisyhteisö kesällä 2015.

Pekka Luukkonen toimi kiltä- ja asumisohjaajana vuosina 2011–2015. Mervi Lujalahti oli kokkina Kahvila Porinassa, Malmilla vuosina 2014–2015.

Solakallion asumisyhteisön pitkäaikaisin asukas on Jysky-kissa. Jysky tuli taloon jo vuonna 2007 ja asustaa siellä yhä asukkaiden tarkoin huolehtimana. Tuo norjalainen metsäkissakolli on niittänyt mainetta koko Itä-Pakilassa melkoisen temperamenttinsa ja reviiritietoisuutensa vuoksi. Kuvassa Jysky on Solakallion asumisyhteisön talon portailla.

2000-luvun alussa Solakalliossa ja päivätoimintakeskuksessa vain harvoilla ohjaajilla oli ammatillisia tutkintoja sosiaali- tai terveydenhoitoalalta. Vuoden 2005 tienoilla alkoi tulla mukaan ensimmäisiä päihdetyön tutkinnon suorittaneita ohjaajia. Noista ajoista lähtien on pääsääntöisesti palkattu tutkinnon suorittanutta henkilökuntaa.²⁵²

Ammatillistumisen on Helsingin A-Killassa koettu tukevan alkupe räisiä arvoja. Ammatillisuus lisää näkökantoja ja on hyväksi työyhteisölle ja asiakaskohtaamisille.²⁵³ Muutos on tuonut toimintaan uudenlaisia osaamista ja lähentänyt A-Kiltaa suhteessa viranomaistahoihin. Muutos ei kuitenkaan ole poistanut sitä alkuperäistä käytäntöä, että ainakin osalla henkilökuntaa olisi taustallaan omakohtainen päihde- ja toipumisprosessi. Leni Paleniuksen mukaan tästä on hyvä pitää kiinni muun muassa siksi, että se tasapainottaa työyhteisöä. A-Kiltoja tutkinut Jussi Nikander on todennut:

A-kiltatoiminnan periaatteet ovat alusta lähtien olleet samat. Ajan henkeä noudattaen joitakin sääntöuudistuksia on toki jouduttu paikallisyhdistystasolla tekemään. Myös toimintaperiaatteiden nykyaikaistaminen on ollut välttämätöntä. A-kiltatoiminnan perusta rakentuu vertaistuen idealle.²⁵⁴

Toiminnanjohtaja Leni Palenius toteaa Malmin yhteisötilan toiminnan rakentuvan vertaisuuden, kokemuksellisuuden ja yhteisöllisyyden arvopohjalle. Sekä henkilökunta että vapaaehtoiset toimijat ovat sisäistäneet nämä arvot niin, että ne toteutuvat käytännössä ilman että niitä tarvitsisi miettiä ja opetella erikseen. Tämä on ollut Helsingin A-Killan toiminnan punainen lanka alusta alkaen.²⁵⁵

Yhteistyöllä ja avoimuudella kohti tulevaisuutta

SUUREN kaupungin toimintaympäristö on vilkas ja hedelmällinen, mutta sillä on myös käänköpuolensa: A-Kilta on Helsingissä enemmän erillään päättäjistä ja viranomaisista kuin muualla Suomessa. Byrokraattisessa ympäristössä on haastavaa toimia: kokonaisuuden hahmottaminen voi olla vaikeaa ja rahoitusmuotojen etsiminen ja ylläpitäminen aiheuttaa paljon työtä.²⁵⁶ Myös yhteiskunnassa meneillään oleva eriarvoistuminen ja ankarat taloudelliset olot lisäävät toimintaympäristön haasteita.

Helsingin A-Kilta haluaa edelleen vaalia avoimuutta, yhteistyötä ja omaa linjaansa, jonka mukaisesti päihdeongelmaiset ovat jo viidenkymmenen vuoden ajan päässeet itse määrittelemään omia toipumispolkujaan sekä lievittämään ongelmiaan aktiivisella toiminnalla ja yhteisön tuella. Tarkoituksena on mahdollistaa vertaistuki, päihteen matalan kynnyksen toiminta ja yhteistyömahdollisuuksien kirjo kaikille kiinnostuneille ihmisille, organisaatioille ja yhteisöille.

A-Killassa on ymmärretty alusta lähtien se, että yksin ei ole järkevää toimia. Yhteistyö A-klinikoiden ja Helsingin kaupungin kanssa sekä muiden A-Kiltojen kanssa on ollut oleellinen lähtökohta. Vankilatyötä tekevien tahojen kanssa on toimittu pitkään. Kehittämiskoordinaattori Jouni Hotin toimenkuvaan on vuodesta 2013 alkaen kuulunut keskeisesti yhteistyön kehittäminen. Kolmen viimeisen vuoden aikana kehitys onkin ollut voimakasta: yhteistyökumppaneiden määrä on kaksinkertaistunut. Toiminnanjohtaja Leni Paleniuksen mukaan Helsingin A-Kilta teki vuonna 2015 aktiivisesti yhteistyötä 28 eri tahon kanssa.

Helsingin A-Killalla on läheiset suhteet Vantaan, Espoon ja Kirkkonummen A-Kiltoihin sekä Poppoo 6:een. Kokemuksia on jaettu myös

Melontaretkellä Keravanjoella vuonna 2014.

Linturetkellä Vanhankaupunginlahdella vuonna 2015.

Tampereen ja Jyväskylän A-Kiltojen kanssa, jotka harjoittavat tahoillaan asumispalvelua. A-Kiltojen Liiton ja yksittäisten A-Kiltojen jäsenille on tarjottu koulutuskursseja, joista on saatu myönteistä palautetta. Yhteishenkilönä on työskennellyt A-Kiltojen Liiton Etelä-Suomen alueen järjestökoordinaattori Noora Nieminen, joka Leni Paleniuksen sanoin on ollut ”korvaamaton apu”.²⁵⁷

Yhteistyön arvostus on näkynyt myös suhteessa AA-liikkeeseen, eikä rajanvetoa käydä enää niin kuin 1970- ja 1980-luvuilla. Paleniuksen arvion mukaan lukuisat A-Killan tilaisuuksissa käyvät ovat tekemisissä myös AA:n kanssa. Killan ja AA:n toimintatapojen vastakkainasettelu olisi hänen mukaansa 2010-luvulla absurdia, kun raitistumisen päämäärä kuitenkin on yhteinen. Tapa, jolla elämä saadaan hallintaan, on aina oikea. Tätä korostaa myös A-Killan Polkuja päihitteettömyyteen -slogan.²⁵⁸

Helsingin A-Killan toiminnanjohtajia Solakallion ”vanhan puolen talon” kulmassa kesäkuussa 2016. Petri Hälikkä (vas.) työskenteli toiminnanjohtajana vuosina 2008–2012 ja Leni Palenius 2012–2016. Jouni Hotti aloittaa toiminnanjohtajana syksyllä 2016.

Kahvila-kanttiinityöntekijä Nina Koskinen ja yhteisötilan vastaava ohjaaja Siisa Halla Kahvila Porinassa, Malmilla vuonna 2015.

A-Killan vapaaehtoisten ja työntekijöiden ylläpitämä puutarhapalsta Malmilla vuonna 2014.

Helsingin A-Kilta vuonna 2015 – poimintoja toiminnasta

Vertaistukiryhmäkertoja ja toiminnallisia ryhmiä kertyi yhteensä 241.

Malmin yhteisötilassa kirjattiin 7020 käyntikertaa.

Malmin yhteisötila oli avoinna vuoden jokaisena päivänä. Aukiolotunteja kertyi keskimäärin 63 tuntia viikossa.

Vuoden aikana RAY-rahoitteiseen projektiavustettuun toimintaan osallistui arviolta lähes 700 eri osallistujaa.

Infotilaisuuksia järjestettiin 40.

Retkiä ja päihdeettömiä juhlia järjestettiin 70.

Yhteistyökumppaneita muun muassa: Pohjoisen psykiatrian ja päihdekeskus, Idän psykiatrian ja päihdekeskus, Tervalammen kartanon kuntoutuskeskus, Ridasjärven päihdehoitolaitos, A-klinikkasäätiö / Järvenpään päihdesairaala, Päivätoimintakeskus / Kohtaamispaikka Vesteri, Arkitoimintakeskus Villa Sture, Avo-kuntoutuskeskus Mellari, Tukihenkilötyö yhdistys ry, Tukiyhdistys Karvinen ry, Helsingin Sörnäisten vankila, Rikosseuraamuslaitos / Keravan vankila, Kriminaalihuollon tukisäätiö.

Vuoden lopulla yhdistykseen kuului 87 jäsentä, joista oli naisia 37 ja miehiä 50.

Aktiivisimpia vapaaehtoisia, jotka mahdollistivat muun muassa Malmin yhteisötilan aukiolon vuoden jokaisena päivänä, oli noin 10 henkilöä.

Kuukausittain kokoontuvaan hallitukseen kuului puheenjohtajan lisäksi 4 varsinaista jäsentä ja 2 varajäsentä.

Solakallion asumisyhteisössä, Malmin yhteisötilassa ja Kahvila Porinassa työskenteli 7 työsuhteessa olevaa työntekijää ja 5 tukitoimin työllistettyä työntekijää.

Työsuhteessa työskentelivät toiminnanjohtaja, kehittämiskoordinaattori, vastaavaa asumisohjaaja, asumisohjaaja lähihoitajaoppisopimuksella, kokemusasiantuntija, huoltomies sekä Kahvila Porinan kahvilatyöntekijä. Kokemusasiantuntija toimi kaupungin pohjoisilla terveysasemilla 3 päivänä ja Malmin yhteisötilassa sekä projektin muussa toiminnassa 2 päivänä viikossa.

Lähde: Helsingin A-Killan toimintakertomus vuodelta 2015

Helsingin A-Kilta ry:n hallituksen varsinaiset jäsenet vuonna 2016: Unto Turunen (puheenjohtaja), Joel Bärlund, Harri Eerikäinen, Erkki Kukkonen (jäsen-työvastaava), Tommi Peltonen (talousasiavastaava), Ismael Rantala (sihteeri, varapuheenjohtaja).

Talvikalastukseen tutustumista, verkonnostoa ja pilkkimistä 10.2.2015.

Viitteet

1. Peltonen 2006A, 7, 9, 11.
2. Nikander Jussi: *Helpompi hengittää. A-killat kokonaisvaltaisen jaksamisen mahdollistajana*. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto 2001. 17.
3. Tarnaala 2006, 219.
4. Tarnaala 2006, 238–239.
5. Kahlos 2006, 179.
6. Tarnaala 2006, 219–220.
7. Peltonen 2006A, 9.
8. Ahonen 2006, 342.
9. Peltonen 2006A, 9.
10. Peltonen 2006A, 9.
11. Tarnaala 2006, 233.
12. Kahlos 2006, 200–201, 208.
13. Tarnaala 2006, 236, 238.
14. Kahlos 2006, 208–209.
15. Ahonen 1996, 94, 95.
16. Kahlos 2006, 204.
17. Tarnaala 2006, 218.
18. Tarnaala 2006, 248.
19. Rajala Juha: *Selvästi parempi. A-Kiltojen Liitto 40 vuotta 1968–2008*, 8.
20. Tarnaala 2006, 236.
21. Ahonen 1996, 96.
22. Ahonen 1996, 93–94.
23. Tarnaala 2006, 243.
24. Ahonen 1996, 95.
25. Ahonen 1996, 94.
26. Tarnaala 2006, 253.
27. Ahonen 2005, 159.
28. Ahonen 2005, 156–158.
29. Rajala, 19.
30. Rajala 2008, 21.
31. Rajala 2008, 21.
32. ”Asiakkaiden osuus – mistä on kysymys?”. *Tiimi* 2/1965, 4.
33. ”Asiakkaiden osuus – mistä on kysymys?”. *Tiimi* 2/1965, 5.
34. ”Kaksi asiaa”. *Tiimi* 2/1965, 3.
35. Rajala 2008, 24.
36. Rajala 2008, 26.
37. Rajala 2008, 26.
38. Rajala 2008, 26.
39. ”Asiakkaiden osuus – mistä on kysymys?”. *Tiimi* 2/1965, 4.
40. Aarne Huhtalan haastattelu 27.7.2014.
41. Rajala 2008, 23.
42. ”Ketjuna on hyvä edetä”. *Tiimi* 2/1965, 7.
43. Rajala 2008, 36–37.

44. Rajala 2008, 37–38.
45. Aarne Huhtalan haastattelu 27.7.2014.
46. Aarne Huhtalan haastattelu 27.7.2014.
47. Heikki Sieran haastattelu. *Vesiposti* 3/1976, 4.
48. ”Asiakas asiakasjohtoisesta toiminnasta”. Asiakkaan A-klinikkasäätiön henkilökunnan opintopäivillä 3.–4.2.1966 pitämä alustus. *Tiimi* 2/1966, 5.
49. ”Asiakas asiakasjohtoisesta toiminnasta”. Asiakkaan A-klinikkasäätiön henkilökunnan opintopäivillä 3.–4.2.1966 pitämä alustus. *Tiimi* 2/1966, 5.
50. ”Asiakas asiakasjohtoisesta toiminnasta”. Asiakkaan A-klinikkasäätiön henkilökunnan opintopäivillä 3.–4.2.1966 pitämä alustus. *Tiimi* 2/1966, 4.
51. ”Asiakas asiakasjohtoisesta toiminnasta”. Asiakkaan A-klinikkasäätiön henkilökunnan opintopäivillä 3.–4.2.1966 pitämä alustus. *Tiimi* 2/1966, 5.
52. Rekisteröimiskokous 30.6.1966. Asiakirjoja 1966–1970. Helsingin A-Killan arkisto.
53. Toimintakertomus vuodelta 1966, 1–2.
54. Rajala 2008, 52.
55. Rajala 2008, 53.
56. Toimintakertomus vuodelta 1971, 2.
57. Kaihovaara Kyösti: ”A-klinikan asiakasyhdistyksestä A-killaksi”. *Vesiposti* 2/1975, 4.
58. Toimintakertomus vuodelta 1966, 1–2.
59. Heikki Sieran haastattelu. *Vesiposti* 3/1976, 4.
60. Kaihovaara Kyösti: ”Uusi ilme”. *Vesiposti* 3/1975, 3.
61. Rajala 2008, 39–42.
62. Kaihovaara Kyösti: ”Kuulumisia Helsingin asiakasyhdistykseltä”. *Tiimi* 1/1968, 28.
63. Rajala 2008, 58–59.
64. Syrjänen Yrjö: ”10 vuoden takaa”. *Vesiposti* 3/1978, 7.
65. ”10-vuotistaipaleen tapahtumia”. *Vesiposti* 3/1976, 16–17.
66. Syrjänen Yrjö: ”10 vuoden takaa”. *Vesiposti* 3/1978, 7.
67. ”Helsingin A-klinikan Asiakkaat r.y:n hoitokodin perustamis- ja toimintasuunnitelma. Asiakirjoja 1966–1970. Helsingin A-Killan arkisto.
68. Syrjänen Yrjö: ”10 vuoden takaa”. *Vesiposti* 3/1978, 7.
69. ”10-vuotistaipaleen tapahtumia”, *Vesiposti* 3/1976, 16–17.
70. Toimisopimus 30.9.1968. Asiakirjoja 1966–1970. Helsingin A-klinikan arkisto.
71. ”10-vuotistaipaleen tapahtumia.” *Vesiposti* 3/1976, 16–17.

72. Syrjänen Yrjö: "10 vuoden takaa". *Vesiposti* 3/1978, 8.
73. Hessu Olofsmanin haastattelu 15.12.2015.
74. Syrjänen Yrjö: "10 vuoden takaa". *Vesiposti* 3/1978, 8.
75. Toimintakertomus vuodelta 1970, 2.
76. Toimintakertomus vuodelta 1971, 2.
77. Toimintakertomus vuodelta 1972, 1.
78. Toimintakertomus vuodelta 1973, 1.
79. Toimintakertomus vuodelta 1975, 1–2.
80. Eloranta Seppo: "Solakallion hoitokoti". *Vesiposti* 2/1975, 6.
81. Toimintakertomus vuodelta 1975, 2.
82. Toimintakertomus vuodelta 1975, 1.
83. Siera Heikki: "Ryhmähoitoa Helsingin A-klinikalla". *Tiimi* 3/1970, 28–29.
84. Aarne Huhtalan haastattelu 27.7.2014.
85. "'Ågeli', killan hoitokoti". *Vesiposti* 2/1976, 22.
86. Petri Hälikän haastattelu 7.12.2015.
87. "'Ågeli', killan hoitokoti". *Vesiposti* 1/1977, 18.
88. "Väriä hoitokotitoimintaan". *Vesiposti* 2/1977, 19.
89. Mäki Helmi: "Tervehdys Solakallion Hoitokodille". *Vesiposti* 3/1978, 3.
90. "Helsingin A-Killan periaatteet ja pelisäännöt". *Vesiposti* 2/1977, 18.
91. "'Ågeli', killan hoitokoti". *Vesiposti* 2/1977, 22.
92. "Docu, 'Ågelin' oiva vahti". *Vesiposti* 2/1977, 21.
93. Kaihovaara Kyösti: "Asunto vai hoitopaikka". *Vesiposti* 3/1979, 18.
94. M. S.: "Viinan jättämän tyhjyyden täyttämisestä". *Vesiposti* 3/1978, 12.
95. Rajala 2008, 55.
96. Toimintakertomus vuodelta 1966.
97. "10-vuotistaipaleen tapahtumia". *Vesiposti* 3/1976, 16.
98. Kaihovaara Kyösti: "Kuulumisia Helsingin asiakasyhdistykseltä". *Tiimi* 1/1968, 28.
99. Rajala, 112.
100. Kaihovaara Kyösti: "Kuulumisia Helsingin asiakasyhdistykseltä". *Tiimi* 1/1968, 28.
101. Toimintakertomus vuodelta 1969, 1.
102. Toimintakertomus vuodelta 1970, 3–4.
103. Kaihovaara Kyösti: "'Häätötyömaa'". *Tiimi* 4/1976, 19.
104. Kaihovaara Kyösti: "Helsingin A-klinikan 'kaappaus'". *Vesiposti* 1/1977, 12.
105. Helsingin A-Killan johtokunta: "Kiitos". *Vesiposti* 1/1977, 14.
106. Toimintakertomus vuodelta 1976, 2–3.
107. Kaihovaara Kyösti: "Helsingin A-klinikan 'kaappaus'". *Vesiposti* 1/1977, 13.

108. Helsingin A-killan johtokunta: "Kiitos". *Vesiposti* 2/1977, 14.
109. Rajala 2008, 55.
110. Siera Heikki: "A-klinikka virastotalossa". *Vesiposti* 2/1977, 4.
111. "Roba, killan kerho". *Vesiposti* 2/1977, 23.
112. Rajala 2008, 77–78.
113. "Helsingin kaupungin huolto- ja raittiuslautakuntien avustukset vuodelle. *Vesiposti* 2/1977, 7.
114. Peltonen 2006A, 11, 13.
115. Ahonen 2005, 170.
116. Tarnaala 2006, 248–249.
117. Peltonen 2006B, 448.
118. Peltonen 2006B, 464.
119. Peltonen 2006B, 441.
120. Peltonen 2006B, 439.
121. Ahonen 2005, 169.
122. Ahonen 2005, 170.
123. Ahonen 2005, 169–170.
124. Peltonen 2006B, 445.
125. Niemelä Jorma: *Vapaaehtoinen järjestötoiminta päihdehuollossa*. Valtio-opin pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto 1980. 29.
126. Rajala 2008, 49–50.
127. Rajala 2008, 67.
128. Rajala 2008, 49.
129. Rajala Juha: "Kyösti Kaihovaara – A-kiltatoiminnan ideologi". *Vesiposti* 3/2008, 8–9.
130. Aarne Huhtalan haastattelu 27.7.2014.
131. Rajala Juha: "Kyösti Kaihovaara – A-kiltatoiminnan ideologi". *Vesiposti* 3/2008, 8.
132. Rajala Juha: "Kyösti Kaihovaara – A-kiltatoiminnan ideologi". *Vesiposti* 3/2008, 9.
133. Toimintakertomus vuodelta 1988, 1.
134. Helsingin A-Killan johtokunta: "Kiitos". *Vesiposti* 3/1977, 24.
135. Rajala 2008, 54.
136. Saarikoski Vilho: "Onko avoimuus pahasta?". *Tiimi* 2/1973, 24–26.
137. Oksanen Olavi: "Vastine Saarikosken kirjoitukseen Tiimissä 2/1973." *Tiimi* 3–4/1973, 24.
138. Kaihovaara Kyösti: "Mielipiteitä 6.1.1983 pidettävälle neuvottelulle". 4.1.1983. Helsingin A-Killan arkisto. 1–2.
139. Leni Paleniuksen haastattelu 23.2.2016.
140. Kaihovaara Kyösti: "Mielipiteitä 6.1.1983 pidettävälle neuvottelulle". 4.1.1983. Helsingin A-Killan arkisto. 2.
141. Rajala 2008, 48.
142. Saarikoski Vilho: "Ajatuksia ryhmätoiminnasta". *Tiimi* 4/1970, 18; Kokouspöytäkirjan 24.9.1970 liite nro 2, 1.
143. Saarikoski Vilho: "Ajatuksia ryhmätoiminnasta". *Tiimi* 4/1970, 18; Kokouspöytäkirjan 24.9.1970 liite nro 2, 2.

144. Saarikoski Vilho: "Ajatuksia ryhmätoiminnasta". *Tiimi* 4/1970, 19; Kokouspöytäkirjan 24.9.1970 liite nro 2, 3.
145. Saarikoski Vilho: "Ajatuksia ryhmätoiminnasta". *Tiimi* 4/1970, 19; Kokouspöytäkirjan 24.9.1970 liite nro 2, 4–5.
146. Saarikoski Vilho: "Ajatuksia ryhmätoiminnasta". *Tiimi* 4/1970, 22; Kokouspöytäkirjan 24.9.1970 liite nro 2, 11.
147. Saarikoski Vilho: "Ajatuksia ryhmätoiminnasta", *Tiimi* 4/1970, 22; Kokouspöytäkirjan 24.9.1970 liite nro 2, 12.
148. Saarikoski Vilho. "Ajatuksia ryhmätoiminnasta". *Tiimi* 4/1970, 22; Kokouspöytäkirjan 24.9.1970 liite nro 2, 13–14.
149. Aarne Huhtalan haastattelu 27.7.2014.
150. Kaihovaara Kyösti: "A-killat, A-klinikoiden asiakasyhdistykset". *Vesiposti* 1/1975, 5.
151. Rajala 2008, 72.
152. Rajala 2008, 73–74.
153. Kaihovaara Kyösti: "Käsitteet selviksi...". *Vesiposti* 3/1976, 29.
154. Kaihovaara Kyösti: "Käsitteet selviksi...". *Vesiposti* 3/1976, 29.
155. Hyttinen Reijo: "Ajatuksia AA:sta". *Vesiposti* 1/1977, 11.
156. Mieskoski Simo: "Mahdollisuudesta toimia". *Vesiposti* 1/1978, 16.
157. Aarne Huhtalan haastattelu 27.7.2014.
158. Petri Hälikän haastattelu 7.12.2015.
159. Petri Hälikän haastattelu 7.12.2015.
160. Seppo Eloranta: "A-kiltatoiminnan vuosikymmenet. Vesiposti-lehti 25 v.". *Vesiposti* 1/2000, 10.
161. Seppo Eloranta: "A-kiltatoiminnan vuosikymmenet. Vesiposti-lehti 25 v.". *Vesiposti* 1/2000, 11.
162. Eloranta Seppo: Pääkirjoitus. *Vesiposti* 1/1975, 3.
163. Seppo Eloranta: "A-kiltatoiminnan vuosikymmenet. Vesiposti-lehti 25 v.". *Vesiposti* 1/2000, 11.
164. Seppo Eloranta: "A-kiltatoiminnan vuosikymmenet. Vesiposti-lehti 25 v.". *Vesiposti* 1/2000, 11.
165. Toimintakertomus vuodelta 1976, 3.
166. Seppo Eloranta: "A-kiltatoiminnan vuosikymmenet. Vesiposti-lehti 25 v.". *Vesiposti* 1/2000, 10.
167. Nimimerkki Jorinoitsija: "Vuodelle 1978". *Vesiposti* 4/1977, 25.
168. Seppo Eloranta: "A-kiltatoiminnan vuosikymmenet. Vesiposti-lehti 25 v.". *Vesiposti* 1/2000, 10.
169. Kaihovaara Kyösti: "A-killat, A-klinikoiden asiakasyhdistykset". *Vesiposti* 1/1975, 4.
170. Kaihovaara Kyösti: "Vaikeneminen vaskea". *Vesiposti* 3/1977, 3.
171. Kaihovaara, Kyösti: "Helsingin A-kilta 10 v". *Vesiposti* 3/1976, 3.

172. Kaihovaara Kyösti: "Uusi ilme".
Vesiposti 3/1975, 3.
173. Kaihovaara Kyösti: "Pakkohoito –
tuntematon käsite".
Vesiposti 4/1977, 17.
174. Nousiainen Eero: "A-killat,
"Asiallisuutta päihdehuoltoon".
Vesiposti 1/1975, 9.
175. Kaihovaara Kyösti: "Pakkohoito –
tuntematon käsite".
Vesiposti 4/1977, 18.
176. Kaihovaara Kyösti: "Pakkohoito –
tuntematon käsite".
Vesiposti 4/1977, 19.
177. Kaihovaara Kyösti: "A-killat,
A-klinikoiden asiakasyhdistykset".
Vesiposti 1/1975, 5.
178. *Päivän Sanomat* 12.9.1967.
179. Kaihovaara Kyösti: "Passiin ja
papereihin lyödään leima, ei
ihmisiin". *Vesiposti* 2/1975, 8.
180. Kaihovaara Kyösti: "Viides
vuosikerta". *Vesiposti* 4/1979, 3.
181. Nimimerkki J P T: "Alkoholi-
neuroosi". *Vesiposti* 3/1976, 9.
182. Nimimerkki J P T: "Alkoholi-
neuroosi". *Vesiposti* 3/1976, 8.
183. Nousiainen Eero: "Alkoholi
joukkotiedotusvälineissä".
Vesiposti 2/1975, 17.
184. Aaltonen Marja ja Eloranta Seppo:
"Helsinki kesällä". *Vesiposti* 2/1975,
12–13.
185. Rajala 2008, 101.
186. Kaihovaara Kyösti: "Naapurikin on
huomioitava". *Vesiposti* 1/1979, 3.
187. Rajala 2008, 101.
188. Rajala 2008, 101–102.
189. Eloranta Seppo: Pääkirjoitus.
Nurkantawus 1/1986, 3.
190. Tuntematon kirjoittaja:
"Pääkaupungin vaikea alkoholi-
ongelma". *Vesiposti* 2/1977, 12.
191. Tuntematon kirjoittaja:
"Pääkaupungin vaikea alkoholi-
ongelma". *Vesiposti* 2/1977, 12–13.
192. Eva Aallon haastattelu.
Vesiposti 3/1976, 6.
193. Ks. "10-vuotistaipaleen tapahtumia".
Vesiposti 3/1976, 18.
194. Kaihovaara Kyösti: "Katkaisuhoido
aina ajankohtainen asia".
Vesiposti 4/1979, 5.
195. Ks. "10-vuotistaipaleen tapahtumia".
Vesiposti 3/1976, 18.
196. Niemelä 1980, 30.
197. Heikki Sieran haastattelu.
Vesiposti 3/1976, 5.
198. Siera Heikki: "Ryhmähoitoa
Helsingin A-klinikalla".
Tiimi 3/1970, 28.
199. Siera Heikki: "Ryhmähoitoa
Helsingin A-klinikalla".
Tiimi 3/1970, 29.
200. Aaltonen Marja: "Tapahtumia:
sosiodraama". *Vesiposti* 2/1975, 14.
201. Aaltonen Marja: "Tapahtumia:
Asiakkaiden edustaja klinikan
johtokuntaan". *Vesiposti* 2/1975, 14.
202. Kaihovaara Kyösti: "Ovet avataan".
Vesiposti 4/1977, 21.

203. Eva Aallon haastattelu.
Vesiposti 3/1976, 7.
204. Toimintakertomus vuodelta 1976, 3.
205. Seppo Eloranta: "A-kiltatoiminnan vuosikymmenet. *Vesiposti*-lehti 25 v.". *Vesiposti* 1/2000, 10.
206. Seppo Eloranta: "A-kiltatoiminnan vuosikymmenet. *Vesiposti*-lehti 25 v.". *Vesiposti* 1/2000, 11.
207. Seppo Eloranta: "Helsingin A-kilta 1980-luvulla". *Vesiposti* 4/2008, 25.
208. Tuntematon kirjoittaja: "10-vuotistaipaleen tapahtumia". *Vesiposti* 3/1976, 16.
209. Toimintakertomus vuodelta 1975, 3.
210. Toimintakertomus vuodelta 1980, 2.
211. Eloranta Seppo: "Helsingin A-kilta 1980-luvulla". *Vesiposti* 4/2008, 25.
212. Holopainen Kullervo:
"Koulutustoiminnan vaikutteita ja suuntaviivoja". *Vesiposti* 4/1978, 6.
213. Holopainen Kullervo:
"Koulutustoiminnan vaikutteita ja suuntaviivoja". *Vesiposti* 4/1978, 7.
214. Eloranta Seppo: "Helsingin A-kilta 1980-luvulla". *Vesiposti* 4/2008, 25.
215. Virtanen Ilmari: "Koulutusasiaa".
Vesiposti 4/1977, 12–13.
216. Eloranta Seppo: "Helsingin A-kilta 1980-luvulla". *Vesiposti* 4/2008, 3.
217. Toimintakertomus vuodelta 1987, 1.
218. Ahonen 2005, 352.
219. Peltonen 2006B, 439.
220. Ahonen 2005, 352.
221. Ahonen 2005, 285, 353.
222. Ahonen 2005, 286.
223. Ahonen 2005, 287–288.
224. Ahonen 2005, 288–289.
225. Rajala Juha: "Kyösti Kaihovaara – A-kiltatoiminnan ideologi".
Vesiposti 3/2008, 9.
226. Rajala 2008, 121.
227. Toimintakertomus vuodelta 1994, 3.
228. Toimintakertomus vuodelta 1994, 1.
229. Toimintakertomus vuodelta 1995,
3–4.
230. Toimintakertomus vuodelta 1996, 2.
231. Ahonen 2005, 354.
232. Peltonen 2006A, 12–13.
233. Ahonen 2005, 354.
234. Petri Hälikän haastattelu 7.12.2015.
235. Petri Hälikän haastattelu 7.12.2015.
236. Helsingin A-Killan
toimintakertomus vuodelta 2014, 1.
237. Helsingin A-Killan
toimintakertomus vuodelta 2014, 2.
238. Leni Paleniuksen haastattelu
23.2.2016.
239. Leni Paleniuksen haastattelu
23.2.2016.
240. Leni Paleniuksen haastattelu
23.2.2016.
241. Nikander 2001, 20.
242. Leni Paleniuksen haastattelu
23.2.2016.

243. "Asuntolakierros: plussat ja miinukset". *Asukki* 4/2006, 35.
244. Vilho Saarikoski: "Olen rappioalkoholisti". *Sosialidemokraatti*, 16.9.1967.
245. "Helsingin A-klinikan Asiakkaat r.y:n hoitokodin perustamis- ja toimintasuunnitelma. Asiakirjoja 1966–1970. Helsingin A-Killan arkisto.
246. Helsingin A-Killan toimintakertomus vuodelta 2014, 1.
247. Helsingin A-Killan toimintakertomus vuodelta 2014, 1.
248. Helsingin A-Killan toimintakertomus vuodelta 2014, 5.
249. Helsingin A-Killan toimintakertomus vuodelta 2014, 5.
250. Helsingin A-Killan toimintakertomus vuodelta 2014, 5–6.
251. Toimintakertomus vuodelta 2004. Helsingin A-Killan arkisto.
252. Leni Paleniuksen haastattelu 23.2.2016.
253. Leni Paleniuksen haastattelu 23.2.2016.
254. Nikander 2001, 14.
255. Leni Paleniuksen haastattelu 23.2.2016.
256. Leni Paleniuksen haastattelu 23.2.2016; Petri Hälikän haastattelu 7.12.2015
257. Petri Hälikän haastattelu 7.12.2015.
258. Leni Paleniuksen haastattelu 23.2.2016.

Lähteet

Arkistolähteet

Helsingin A-Kilta ry:n arkisto. Helsinki.

Lehdet

Aukki

Nurkantaus

Päivän Sanomat

Sosialidemokraatti

Vesiposti

Tiimi

Haastattelut

Aarne Huhtala 24.7.2015.

Petri Hälikä 7.12.2015.

Hessu Olofsman 15.12.2015.

Leni Palenius 23.2.2016.

Kirjallisuus

Ahonen Jukka. *A-klinikkatoiminnan taustaa*. Suomen ja Skandinavian historian pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto 1996.

Ahonen Jukka: *Päihdehuoltoa rakentamassa*. A-klinikkasäätiö 1955–2005. Gummerus, Jyväskylä 2005.

Ahonen Jukka: ”Raittiusaatteen kriisi”. Teoksessa *Alkoholin vuosisata. Suomalaisten alkoholiolojen käänneitä 1900-luvulla*. Toim. Peltonen Matti, Kilpiö Kaarina ja Kuusi Hanna. SKS, Helsinki 2006, 328–378.

Immonen Erkki J., Murto Lasse, Pajunen Sisko ja Österberg Ingalill: *A-klinikkasäätiö 1955–1980*. A-klinikkasäätiö 1980.

Kahlos Hannu: ”Ostajaintarkkailun aika alkoholipolitiikassa”. Teoksessa *Alkoholin vuosisata. Suomalaisten alkoholiolojen käännteitä 1900-luvulla*. Toim. Peltonen Matti, Kilpiö Kaarina ja Kuusi Hanna. SKS, Helsinki 2006, 179–218.

Kohtauspaikkana A-klinikka. Juhlakirja 30-vuotiaalle Helsingin A-klinikalle. Toim. Aalto Eva, Mäki Jukka, Nissinen Jussi ja Österberg Ingalill. A-klinikkasäätiön julkaisu n:o 8, Jyväskylä 1984.

Niemelä Jorma. *Vapaaehtoinen järjestötoiminta päihdehuollossa*. Valtio-opin pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto 1980.

Nikander Jussi. *Helpompi hengittää. A-Killat kokonaisvaltaisen jaksamisen mahdollistajana*. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto 2001.

Peltonen Matti. ”Alkoholi ja suomalaiset 1900-luvulla”. Teoksessa *Alkoholin vuosisata. Suomalaisten alkoholiolojen käännteitä 1900-luvulla*. Toim. Peltonen Matti, Kilpiö Kaarina ja Kuusi Hanna. SKS, Helsinki 2006A, 7–16.

Peltonen Matti. ”Keskioluen vapautus 1969”. Teoksessa *Alkoholin vuosisata. Suomalaisten alkoholiolojen käännteitä 1900-luvulla*. Toim. Peltonen Matti, Kilpiö Kaarina ja Kuusi Hanna. SKS, Helsinki 2006B, 435–467.

Peltonen Matti: *Remua ja ryhtiä. Alkoholiot ja tapakasvatus 1950-luvun Suomessa*. Gaudeamus, Helsinki 2002.

Rajala Juha: *Selvästi parempi. A-Kiltojen liitto 40 vuotta 1968–2008*. A-Kiltojen Liitto 2008.

Tarnaala Eerik: ”Kuinka alkoholismista tuli sairaus 1950-luvulla”. Teoksessa *Alkoholin vuosisata. Suomalaisten alkoholiolojen käännteitä 1900-luvulla*. Toim. Peltonen Matti, Kilpiö Kaarina ja Kuusi Hanna. SKS, Helsinki 2006.

Kirjoittaja Ville Eerola

Ville Eerola on 26-vuotias Helsingin yliopistosta valmistunut poliittisen historian maisteri. Helsingin A-Killan historian lisäksi hän on tutkinut korkeakoulupolitiikkaa ja opiskelijahistoriaa sekä opiskellut yleistä kirjallisuustiedettä. Hän on Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historian ystävät ry:n julkaiseman *Lyyra*-vuosikirjan päätoimittaja.

Helsingin A-Kilta ry syntyi suomalaisen alkoholipolitiikan historiallisessa murroskohdassa. 1960-luvulla alkoholi nähtiin modernin elämäntavan airueena, mutta siitä koituvat haitat tulivat pian näkyviin. Tämä historiateos osoittaa, että Helsingin A-Kilta on jo viiden vuosikymmenen ajan uskaltanut kulkea omaa tietään luottamalla alkoholiongelmasta kärsivien kykyyn parantaa itseään vertaistuen ja aktiivisen elämäntavan avulla.

Varhaisina vuosinaan Helsingin A-Kilta rajasi identiteettiään muihin alkoholi-poliittisiin toimijoihin nähden toisinaan hyvinkin voimakkaasti. Kyösti Kaihovaaran ja muiden kiltavaikuttajien värikkäät sitaatit ovat kiinnostavaa luettavaa. Sittemmin rajojen vetämisestä on päästy siltojen rakentamiseen. Nykyään A-Kilta tekee aktiivisesti yhteistyötä kymmenien merkittävien alkoholipoliittisten ja päihdekuntoutusta järjestävien toimijoiden kanssa.

Teos on kunnianosoitus Helsingin A-Killan vertaistukitoiminnalle, talkoo-hengelle ja laadukkaalle nykyhetken kehittämistyölle. Se on ajatuksia herättävä lukupaketti kaikille alkoholipolitiikasta ja vertaistukitoiminnasta kiinnostuneille.

ISBN 978-952-93-7483-0 (nid.)

ISBN 978-952-93-7484-7 (PDF)

